

Riksdagens protokoll

1983/84:165

6 juni 1984

Debatter m. m.

Onsdagen den 6 juni

Återkallelse av motionsyrkande	3
Ekonomiskt stöd till barnfamiljer	3
Invandrings- och flyktingpolitiken	112

Avgjorda ärenden

Onsdagen den 6 juni

Skatteutskottets betänkande

1983/84:50 Vissa familjebeskattningsfrågor med anledning av bl. a. kompletteringspropositionen	3
---	---

Socialutskottets betänkande

1983/84:35 Ekonomiskt stöd till barnfamiljer	4
--	---

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1983/84:32 Garantnivån inom föräldraförsäkringen	4
1983/84:33 Studiestöd m. m.	4

Bostadsutskottets betänkande

1983/84:32 Bostadsbidrag m. m.	4
-------------------------------------	---

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1983/84:34 Anslag till Statens invandrarverk	112
1983/84:35 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	112

Konstitutionsutskottets betänkande

1983/84:33 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	112
--	-----

Skatteutskottets betänkande

1983/84:53 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	112
--	-----

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1983/84:25 Uppskov med behandlingen av vissa motioner	112
---	-----

1983/84:165

Onsdagen den 6 juni

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 28 maj.

2 § Återkallelse av motionsyrkande

Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN:

I skrivelse den 29 maj 1984 har Lars Werner återkallat yrkande 2 i den av honom m. fl. väckta motionen 1983/84:2776 om ett ökat anslag till internationellt utvecklingssamarbete budgetåret 1984/85 (prop. 1983/84:154).

Jag har därför avskrivit detta motionsyrkande.

Skrivelsen lades till handlingarna.

3 § Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkande 1983/84:43

Utrikesutskottets betänkande 1983/84:14

Försvarsutskottets betänkanden 1983/84:19 och 22

Socialutskottets betänkande 1983/84:24

Kulturutskottets betänkande 1983/84:24

Utbildningsutskottets betänkanden 1983/84:28 och 29

Jordbruksutskottets betänkande 1983/84:30

Näringsutskottets betänkande 1983/84:45

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1983/84:17

Bostadsutskottets betänkande 1983/84:31

4 § Ekonomiskt stöd till barnfamiljer

Föredrogs

skatteutskottets betänkande

1983/84:50 om vissa familjebeskattningsfrågor med anledning av bl. a. kompletteringspropositionen (prop. 1983/84:150 delvis),

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

socialutskottets betänkande

1983/84:35 om ekonomiskt stöd till barnfamiljer (prop. 1983/84:100 delvis och 1983/84:150 delvis),

socialförsäkringsutskottets betänkanden

1983/84:32 om garantinivån inom föräldraförsäkringen (prop. 1983/84:150 delvis) och

1983/84:33 om studiestöd m. m. (prop. 1983/84:150 delvis) samt

bostadsutskottets betänkande

1983/84:32 om bostadsbidrag m. m. (prop. 1983/84:100 delvis och 1983/84:150 delvis).

Anf. 2 TREDJE VICE TALMANNEN:

Skatteutskottets betänkande 50, socialutskottets betänkande 35, socialförsäkringsutskottets betänkanden 32 och 33 samt bostadsutskottets betänkande 32 debatteras i ett sammanhang.

Anf. 3 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! I dag på Sveriges nationaldag hade flaggan kunnat gå i topp hos alla barnfamiljer. 1984 hade kunnat bli det år, då en stor familjepolitisk reform beslutats i bred politisk enighet. Nu blir det inte så. Det är inte för att celebrera det som flaggan vajar i dag. Det finns inget skäl. För sanningen är att hela 1984 kommer att gå utan att barnbidraget höjs med en enda krona, om regeringens förslag blir riksdagens beslut. Det är det dystra resultatet av vinterns och vårens många och långa diskussioner. Inte en krona! Ansvar för detta faller tungt på regeringen men också på vpk, som försuttit chansen att ställa detta villkor för sin medverkan i beslutet.

Men det finns ännu en sista möjlighet att undvika detta dystra resultat. Sedan partiernas olika varianter på förbättrat ekonomiskt stöd har varit uppe till omröstning, borde vi kunna vara överens om, att det vinnande förslaget får träda i kraft redan den 1 juli i år. Det borde vara självklart att man, sedan det egna förslaget fallit, försöker göra det bästa möjliga av situationen. Det är en ofta använd metod i riksdagen. Det går att tillämpa den också i dag genom att rösta på reservation nr 10 i socialutskottets betänkande.

Herr talman! Regeringen tycks anse, att barnfamiljernas ekonomiska problem föreligger först nästa år. Då känner man dåligt verkligheten. Många barnfamiljer har i dag svårt att få pengarna att räcka till för mat, hyra och kläder. Det gäller inte bara familjer som råkat i tillfälliga ekonomiska trassligheter. Det gäller också familjer med stadiga inkomster och högst normala utgifter och även då båda föräldrarna förvärsarbetar. Stigande matpriser, hyror, avgifter till daghem osv. har holkat ur deras inkomster. Ständigt stigande arbetslöshet har reducerat familjeinkomsten eller försvårat möjligheterna att få de nya inkomster som familjens tonåringar hade beräknats kunna bidra med.

Detta förhållande kan avläsas på olika håll. Man kan avläsa det hos landets

alla socialbyråer. Utbetalningarna av socialhjälp har exploderat. Socialassistenterna kan berätta om hur allt fler familjer för sina löpande utgifter blivit beroende av assistans från socialhjälp.

Det kan avläsas också på annat håll. Från Stockholms länsbostadsnämnd rapporteras att antalet lagsökningar mot låntagare som inte klarar av räntor och amorteringar stigit kraftigt – kanske handlar det om en fördubbling. Det handlar också här om vanliga familjer. Staten beviljar som bekant inte lån till lyxhus eller lycksökare. Allt fler barnfamiljer tvingas från sina egna hem – som de säkert skaffat för att ge barnen goda uppväxtmöjligheter – på grund av att boendekostnaderna stigit långt mer än inkomsterna.

I ett läge när arbete pågår för att sanera svensk ekonomi – att betala tillbaka det förskott vi levat på en tid – måste det naturligtvis märkas i enskilda människors privata ekonomi. Men denna börda bärs i dag inte rättvist. Barnfamiljerna har som grupp fått bära en oproportionerligt stor del av bördan, bl. a. av det enkla skälet att fler individer har att leva på familjeinkomsten i en barnfamilj. Familjestödet uppväger inte på något sätt denna skillnad.

Utvecklingen har tvärtom varit den omvända. Skillnaderna i levnadsstandard mellan familjer med och utan barn, men med samma inkomster, har ökat. Det framgår bl. a. av utredningen *Barn kostar*. Där redovisas att skillnaden mellan en familj utan barn, där en arbetar heltid och en deltid, och en familj med samma inkomster men med tre barn är mer än 30 000 kr. – sedan mat, hyra och kläder blivit betalda. Barnfamiljen har sedan dessa basutgifter täckts inga som helst ekonomiska reserver. Jag menar inte att denna skillnad kan eller bör helt elimineras. Men den är för stor i dag – och den växer.

Därför måste en utjämning ske – just en utjämning. Den som påstår att det går att lyfta barnfamiljernas ekonomi utan att någon behöver betala far med falskt budskap. Det finns ingen tillväxt som inte redan är in-tecknad. Bara genom att våga hoppas på solidaritet med barnen är det möjligt att åstadkomma den nödvändiga utjämningen.

En reform av familjestödet är av nöden också av en rad andra skäl. Systemet är krångligt och svåröverskådligt och i vissa stycken direkt orättvist. Kombinationen av skattebestämmelser, bidragsvillkor och avgifter i barnomsorgen stänger in många barnfamiljer i en fälla som de inte själva kan ta sig ur. Till detta kommer att skattesubventioner till livsmedel och barnomsorg delvis hamnar hos fel personer och delvis fördelas orättvist.

Dessa förhållanden har redovisats och analyserats i rader av utredningar och rapporter. Att beslut uteblivit kan därför inte skyllas på brist på utredningar. Vad som nu behövs är att vi politiker vågar ta ställning i ett antal besvärliga konfliktfrågor.

Mot den här bakgrunden framfördes i början av året från alla oppositionspartier i riksdagen konkreta förslag till förändringar av familjestödet. Från regeringen kom däremot ingenting. Överraskning och förvirring var signalerna från regeringspartiet.

Folkpartiets förslag innebär ett steg i en flerårig reform. Det första steget

innebär bl. a. en höjning av det allmänna barnbidraget med 300 kr., en extra höjning med 900 kr. redan från andra barnet, en sänkning av skatten med 2 000 kr. per barn och en förbättring av studiebidraget med 900 kr. för 16–18-åringar. Det vill vi betala med besparingar, avveckling av vissa avdrag i skattesystemet och en höjning av skatten med ca 400 kr. per skattebetalare. Resultatet blir en förbättring netto på ca 3 000 kr. för en tvåbarnsfamilj och nästan 10 000 kr. för en fyrbarnsfamilj.

För att så långt möjligt få gehör för detta förslag har vi varit beredda att diskutera jämkningar som kunde röja väg för en bred överenskommelse mellan partierna. Längre såg det ut att vara möjligt. Det föll till slut främst på att regeringspartiet saknade en genomtänkt politik. Regeringen har under vintern och våren kanat från den ena till den andra ståndpunkten:

- Ena dagen ingen reform alls, andra dagen större barnbidragshöjning än någonsin.
- Ena dagen skattereduktion, andra dagen skattehöjning.
- Ena dagen kamp mot marginaleffekteländet, andra dagen utökning av samma elände.
- Ena dagen förbättring av studiebidraget, andra dagen inget alls.

Som regeringspartiet agerat i vinter och vår kan bara ett parti agera som slarvat med förberedelsearbetet, tagits med överraskning av verkligheten och förlorat den ideologiska orienteringen – kort sagt saknar genomtänkt politik.

Situationen har delvis räddats av oppositionspartiernas initiativ och påtryckningar. Det förslag som regeringen nu lagt fram hade varit klart sämre om så inte skett. Det är naturligtvis långt bättre än inget förslag alls, dvs. den inställning som regeringen hade i början av året, men det är ett förslag med många brister. Jag skall nämna några.

Den första har jag redan tagit upp. Det blir alltså inte en enda kronas förbättring för barnfamiljerna under 1984.

Den andra är att förslaget skärper skattetrycket. Skatterna höjs för att finansiera höjda bidrag. I folkpartiets förslag finansieras höjda bidrag med besparingar och skattesänkning för barnfamiljer med smärre skattehöjningar för andra, men skattetrycket förvärras inte.

Den tredje svagheten gäller marginaleffekterna. I stället för att mildra det system som snärjer barnfamiljerna i ett trassel de inte kan ta sig ur, ökar regeringen på det, snärjer fler i samma snara. Bostadsbidragen har denna effekt. Därför borde bostadsbidraget successivt ersättas med flerbarnstillägg i barnbidraget eller med skattereduktion.

Den fjärde svagheten är att familjer med 16–18-åringar inte får någon förbättring.

Dessa svagheter är till en del effekter av skilda idéer och värderingar mellan ett socialistiskt och ett liberalt synsätt. Men de är också en följd av att detta förslag hafats fram. Förslagen är inte genomarbetade och effekterna inte analyserade.

Att regeringens förslag i kompletteringspropositionen är ett hastverk framgår också på annat sätt. Propositionen innehåller nämligen inte mindre

än fyra förslag som riksdagen i dag inte kan ta ställning till därför att beslutsunderlaget är undermåligt. Det gäller förslagen om bidragsförskott till ensamstående adoptivföräldrar, ändrad åldersgräns för bidragsförskott, barnbidrag till utlandsstationerade och månatliga utbetalningar av barnbidragen. För samtliga dessa förslag krävs lagändring. Förslag till lagändring finns emellertid inte bilagt propositionstexten. I stället begär regeringen att riksdagen skall ställa sig bakom allmänt uttalade avsikter i dessa frågor.

Det är, herr talman, ytterligt anmärkningsvärt att regeringen lägger fram förslag med så grundläggande formella brister, att man inte ens har kläm på elementära bestämmelser om befogenhetsfördelningen mellan regering och riksdag. Det är här i riksdagen som lag stiftas. Riksdagen kan inte fatta beslut genom att ställa sig bakom vaga avsikter. Regeringen får bekväma sig att utarbeta färdiga förslag med lagtext och sedan underställa dem riksdagens prövning.

Det här skulle inte vara värt att ta upp om det hade varit en engånghändelse. Men jag finner mig föranlåten att här i kammaren påtala det inträffade då liknande brister också tidigare har förelegat i det underlag som kommit till utskottet från den del av socialdepartementet som socialministern leder. Jag skall ta några exempel.

Riksdagen har vid flera tillfällen uppdragit åt regeringen att utarbeta en plan för den fortsatta utbyggnaden av barnomsorgen. Trots två propositioner, som rör statsbidragen och den framtida utbyggnaden, har detta uppdrag inte utförts, inte ens kommenterats.

Ett tillkännagivande från riksdagen är ingenting som ett statsråd bara kan notera med intresse, som en synpunkt från vilken remissinstans som helst. Det skall efterlevas.

Det andra exemplet här att göra med det sätt på vilket regeringen aviserar förslag som skall nå riksdagen. Det är viktigt att så sker för att utskotten och riksdagen i tid skall kunna planera sitt arbete. Familjepolitiken, som har blivit socialutskottets viktigaste fråga under våren, var inte ens aviserad i propositionsförteckningen i januari. Trots ideliga förfrågningar till departementet under hand gick det inte att få fram besked. Utskottets och riksdagens planering av arbetet försvårades påtagligt härav.

Vidare: I höstas behandlade utskott och riksdag ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen. Mindre än ett halvår senare återkom regeringen med tillägg och ändring i de antagna riktlinjerna, ändringar som inte på något sätt förtydligar, men vållar utskott och riksdag extra arbete.

Och så nu inte mindre än fyra förslag som riksdagen inte kan ta ställning till på grund av bristfälligt underlag och med en hemställan som formellt är felaktigt avfattad.

Jag säger inte detta i första hand för att framföra en anmärkning mot den formella handläggningen, även om det är befogat, utan därför att det får praktiska konsekvenser. Slarvet försenar ikraftträdandet av viktiga förändringar.

Ta t. ex. förslaget om ersättning motsvarande bidragsförskott till ensamstående adoptivföräldrar. Efter diskussion flera gånger i utskott och

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

utredningar finns en bred majoritet för att adoptivföräldrar skall ges samma stöd som andra ensamstående föräldrar. Det är en angelägen reform – av liten ekonomisk omfattning för staten, men mycket stor för de berörda. Denna efterlängtade förbättring får nu de ensamstående adoptivföräldrarna vänta på, därför att regeringen inte givit riksdagen erforderligt beslutsunderlag.

I det ena av de fyra förslagen går ett enhälligt utskott mot regeringens förslag också i sak. Det gäller förslaget att kraftigt försämra möjligheterna för utlandsarbetande föräldrar att få barnbidrag. Regeringsförslaget innebär, att den möjligheten bara skulle finnas under ett år mot tre år som nu är praxis.

Om förslaget går igenom skulle det ruinera ekonomin för många barnfamiljer som tillfälligt bor utomlands. Jag tänker särskilt på biståndsarbetare och missionärer. De lever i många fall redan på mycket små inkomster. I många fall gör de ett ideellt arbete som innebär stora personliga uppoffringar. Regeringsförslaget är motsatsen till uppmuntran för sådant arbete – det är en bestraffning. Möjligheterna att rekrytera personal till denna typ av arbete skulle med regeringens förslag naturligtvis bli mycket svårare. Förslaget saknar inte bara erforderlig lagtext, det är också illa genomtänkt. Det hedrar socialutskottets socialdemokratiska ledamöter att de snabbt insåg detta och inte drog sig för att ge regeringen bakläxa.

Herr talman! Som jag redan understrukt är det förslag som folkpartiet lagt fram endast ett steg mot en större familjepolitisk reform, som vi anser nödvändig. Denna reform bör vila på vissa mål och principer.

Enligt folkpartiets mening bör familjens ställning stärkas. De viktigaste delarna i barnens uppfostran sker inom familjen. Brister i detta avseende kan aldrig helt uppvägas av fostran och utbildning utanför familjen. Föräldrarna har därför det grundläggande ansvaret för barnens uppfostran. Samhällets familjepolitik skall underlätta för föräldrarna att ta och bära detta ansvar.

Det är också föräldrarna som skall avgöra vilken omsorg och tillsyn man vill ge barnen. Samhällets stöd till barnfamiljerna bör baseras på valfrihet. Föräldrarna bör ges bättre möjligheter att välja form av tillsyn, medan barnen är i skolåldern.

Föräldrarna bör dela på ansvaret för barnens tillsyn och uppfostran. Samhällets stöd till barnfamiljerna skall vara förenligt med kraven på ökad jämställdhet mellan män och kvinnor.

Viktigast är att barnens bästa står i centrum när föräldrarna väljer form av omsorg och tillsyn. På motsvarande sätt måste samhällets olika åtgärder för att stötta barnfamiljerna ha barnens bästa för ögonen. Denna inställning måste läggas till grund för utformningen av barnbidrag, barnomsorg, föräldraförsäkring etc. Men också när det gäller t. ex. bostadspolitik och trafikpolitik måste barnen stå i centrum för planering och beslut.

Dessa allmänna men vägledande riktlinjer framgår av den reservation till socialutskottets betänkande som de tre icke-socialistiska partierna enats om och kan alltså läggas till grund för en framtida reformering av familjepolitiken.

Dessa principer måste leda fram till konkreta förändringar i familjepolitiken. Jag vill nämna några.

○ Beskattningen bör utformas efter bärkraft. Under de år inkomsttagaren har försörjningsansvar för barn bör skatten vara lägre.

○ Vidare bör det ekonomiska stödet till barnfamiljerna innehålla ett särskilt stöd till småbarnsföräldrar. Föräldrarna måste få en reell möjlighet att själva välja hur omsorg och tillsyn om barnen skall ordnas medan de är i förskoleåldern. För detta behövs ett tillägg till barnbidraget medan barnen är små – ett vårdnadsbidrag. Det skulle öka möjligheten att stanna hemma eller förkorta arbetstiden medan barnen är små eller kunna användas för att täcka del av avgiften för daghem eller annan tillsyn.

○ Om denna valfrihet skall bli reell, krävs också en fortsatt utbyggnad av barnomsorgen. I dag urholkas denna valfrihet av det faktum att nära 100 000 platser fattas i barnomsorgen. Denna brist förvärras därtill av den politik regeringen för. I stället för att stimulera föreningar, kyrkor och föräldra-kooperativ som vill ta på sig ansvaret att starta och driva daghem, bestraffar man dem genom lägre statsbidrag än till kommunala daghem. Därigenom avstår man medvetet från att få ut största möjliga antal platser av ett begränsat antal kronor. Många barn berövas god omsorg till följd av denna snåla inställning.

Därtill förbjuder man daghem som drivs i företagsform, trots att man också den vägen skulle få ett tillskott och trots att kommunala förtroendemän har alla möjligheter i världen att kontrollera att kvaliteten inte eftersätts.

Det är vårt ansvar som politiker att sörja för att tillgång finns till olika typer av barnomsorg. Men familjepolitiken skall utformas så, att valet görs av föräldrarna, utan politisk styrning. Här går en skiljelinje mellan ett liberalt och ett socialistiskt synsätt. Vi betraktar föräldrarna som myndiga människor, medan socialdemokrater och i varje fall kommunister vill utforma familjepolitiken utifrån förmyndarens upphöjda position.

Regeringen motverkar sålunda både beträffande utformningen av det ekonomiska stödet och beträffande reglerna för barnomsorgen att verklig valfrihet skapas för föräldrarna.

Mot denna politik kontrasterar folkpartiets. Enligt vår mening skall samhällets familjepolitik tjäna till att hjälpa föräldrarna att bära ansvaret för barnens uppfostran och tillsyn – inte överta det.

Herr talman! Jag vill med dessa ord yrka bifall till de reservationer till socialutskottets betänkande som bär mitt namn och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 4 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Eftersom det är Sveriges nationaldag – jag förstår att kammaren är prydd i de blå-gula färgerna med anledning av detta – vill jag först konstatera att vi har en värdegemenskap i den här kammaren och i vårt land när det gäller att slå vakt om demokrati och frihet. Jag tycker det finns anledning att göra detta i det här sammanhanget. Även om vi har delade uppfattningar i sak, måste vi vara rädda om den demokratiska värdegemenskapen.

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Så över till familjepolitiken.

Två saker kännetecknar enligt min uppfattning den socialdemokratiska regeringen. Det ena är – och det är i och för sig inget fel – den klart socialistiska prägeln i regeringens olika förslag. Vi har sett den inte minst när vi under den vecka som har gått har debatterat olika frågor här i kammaren, bl. a. frågan om barnomsorgen.

Det andra som kännetecknar den socialdemokratiska regeringen och som jag tycker är klart negativt är det faktum att den lägger fram sina propositioner väldigt sent. Bristande hänsyn tas till kammarens arbetsförutsättningar. När vi väl får propositionerna, är de ofta slarvigt skrivna, och de saknar fundamentalt innehåll. I den proposition vi nu diskuterar saknas t. ex. lagtext på flera punkter som vi egentligen skulle ha fattat beslut om i dag. Jag tycker att detta är anmärkningsvärt, och jag skulle vilja rikta en uppmaning till socialministern om att skärpa sig på den här punkten. Denna typ av propositioner försvårar nämligen riksdagens arbete och försenar viktiga beslut.

Om sakfrågan är att säga att vi under ganska lång tid har debatterat och diskuterat familjernas, framför allt barnfamiljernas, situation. Frågan har blivit något av en "proppfråga" i svensk politik. Från moderata samlingspartiets sida har inte minst förste vice talmannen Ingegerd Troedsson under mycket lång tid fört den familjepolitiska debatten. Vi har under flera år varnat för att barnfamiljerna – framför allt flerbarnsfamiljerna och de familjer som skall leva på en inkomst – kommer att hamna i en omöjlig situation, om det inte vidtas nödvändiga åtgärder och om det inte blir en kursförändring. Någon kursförändring har tyvärr inte gjorts, och det innebär att vi nu på nytt står här och diskuterar förslag från regeringen som löper i samma gamla banor.

Under senvintern och våren har en intensiv diskussion om de familjepolitiska frågorna förts också mellan partierna. Det är bara att konstatera att det går en skiljelinje mellan å ena sidan socialdemokratin och å den andra de borgerliga partierna när det gäller den långsiktiga inriktningen av familjepolitiken. Socialdemokraterna sitter fast i det gamla tänkandet när det gäller synen på skatter, bidrag osv.

Barnfamiljernas situation är besvärlig. Det har vi under den senaste tiden både sett och hört via politiska diskussioner, via sakinformationer i pressen och från annat håll och via gjorda undersökningar och utredningar. Tyvärr skönmålar den nuvarande regeringen ofta den ekonomiska situationen för Sveriges medborgare. Det kan i många lägen gälla också barnfamiljerna.

Man frågar sig, utifrån det faktum att svenska folket och framför allt barnfamiljerna har fått en klart förändrad situation under den tid vi haft en socialdemokratisk regering: Var finns egentligen facket i den här debatten? Tyvärr är det ganska tyst från fackligt håll.

I dag kan vi läsa i tidningarna att man från fackligt håll är beredd att gå in för lönestopp inför kommande år. Jag kritiserar inte detta i sak. Det kan i och för sig vara ett riktigt ställningstagande. Men jag måste ändå konstatera att det är en stor skillnad mellan det fackliga agerandet under den tid vi hade borgerliga regeringar och det fackliga agerande som sker i dag.

Låt mig peka på några områden där den av regeringen förda politiken har inneburit en försvårad situation för landets medborgare, inte minst för barnfamiljerna.

Socialhjälpen har ökat kraftigt under de senaste åren. 1981 betalades ut 1,1 miljarder i socialhjälp. 1983 betalades ut 2,2 miljarder. För 1984 prognostiseras 2,6 miljarder i socialhjälp. Vem är det som behöver socialhjälp och var finns de nytillkomna på våra socialbyråer? Jo, det är ofta barnfamiljerna, som drabbats av den politik som regeringen har fört.

Sparkvoten har sjunkit. Inte någonsin under "statistisk" tid har hushålls-sparandet varit mindre. Det ligger nu på noll. Enligt expertbedömningar kommer vi att få ett negativt sparande i hushållen kommande år. Vad innebär detta för barnfamiljerna? Det innebär att barnfamiljernas valfrihet minskar, att deras trygghet minskar och att de blir mer och mer beroende av politiska beslut.

Antalet exekutiva auktioner av fastigheter har ökat kraftigt. 1981 hade vi 900 exekutiva auktioner och 1983 hade vi 2 100 sådana auktioner. Vilka är det som tvingas sälja sina hus därför att de fått försämrad ekonomi? Jo, det är i mycket stor utsträckning barnfamiljerna.

Regeringen har höjt ett femtiotal skatter. I princip har man höjt en skatt var tionde dag. Det här motsvarar i genomsnitt 6 500 kr. per hushåll. Inflationen i Sverige har under de senaste tolv månaderna legat på 9 %. Det skall jämföras med 5 % i det samlade OECD-området.

Om det hade varit så, att regeringen hade fört en politik som hade inneburit en lägre inflation i Sverige – t.ex. en politik av det slag som moderata samlingspartiet har förordat – och vi hade legat på samma inflationsnivå som OECD-länderna i genomsnitt ligger på hade detta inneburit att en industriarbetare som netto har 60 000 kr. disponibla hade fått 2 000–2 500 kr. mera att disponera. Köpkraften minskade 1983 med 2,5 %. 6,6 miljarder kronor togs således från hushållen. I februari månad kunde man läsa i Aftonbladet att för en tvåbarnsfamilj hade levnadskostnaderna ökat med 11 000 kr. på ett enda år. Detta, herr talman, är den bistra sanningen. De här uppgifterna står i bjärt kontrast till den glättade bild som regeringen försöker ge. Man reser nämligen land och rike runt och försöker presentera detta när det gäller den ekonomiska situationen för Sverige, för det svenska folket och för barnfamiljerna. Det är bl. a. med anledning av de snabbt ökande svårigheterna för småbarnsfamiljerna och barnfamiljerna som vi vill införa ett flerbarnstillägg redan från halvårsskiftet. Vi menar att det i första hand är flerbarnsfamiljerna som befinner sig i den allra besvärligaste situationen. Vi vill därför öka flerbarnstillägget.

Herr talman! Alla är överens om att något måste göras. Av naturen är jag sådan att jag inte misstror mina politiska meningsmotståndare. Jag tror således att socialministern och regeringen i övrigt har ambitionen att förbättra situationen för barnfamiljerna. Vad frågan gäller är på vilket sätt detta skall ske och vilka medel vi skall använda för att kunna klara en förbättring av barnfamiljernas situation. Här ser vi ett klart ideologiskt mönster som styr de olika förslagen, vilket i och för sig är naturligt.

Först och främst ställer vi oss frågan: Vem är det som skall bestämma? Är det familjerna eller är det politikerna? Skall vi utgå från individens behov eller skall vi utgå från kollektivets behov? Här går en klar skiljelinje mellan å ena sidan den moderata politiken och å andra sidan den socialdemokratiska. Skall vi ta hänsyn till familjernas valfrihet, eller skall vi säga att det är i departement och kanslihus, regering och riksdag som man bäst vet hur de enskilda familjerna fungerar? Det handlar med andra ord om tilltron till den enskilde individen, till de enskilda föräldrarna. Man ställer sig frågan: Varför är socialdemokraterna så rädda för valfrihet?

Det är faktiskt så, herr talman, att i samband med familjebildning, när två unga människor fattar tycke för varandra, då skulle det aldrig falla oss in att vi här i kammaren skulle besluta om något slags äktenskapsbyrå som skall lägga sig i vem som skall ha den ena och vem som skall ha den andra. Vi ser då ifrån alla partiets sida valfriheten, ansvaret, de enskilda människornas känsla och bedömning som något självklart. Men när dessa unga väl har bildat familj och fått de barn som detta samhälle så väl behöver, då ifrågasätter socialismen helt plötsligt föräldrarnas och familjernas möjligheter att bestämma utifrån sina egna förutsättningar.

Från moderat sida har vi, utifrån tilltron till familjen, uppfattningen att det är lika naturligt att föräldrarna själva skall få bestämma sin framtid sedan familjen väl är bildad som att de får göra det dessförinnan.

Valfrihet är en trygghet i sig. Valfrihet är i sig grunden för social trygghet. De föräldrar och familjer som väljer ett men tvingas till ett annat, de lever oftast i en socialt sett otrygg situation.

Jag måste, herr talman, när det gäller den ideologiska delen återigen peka på det socialdemokratiska kvinnoförbundets familjepolitiska program.

I moderata samlingspartiet tar vi stor hänsyn till vad vårt kvinnoförbund tycker. Vi får förslag som är positiva, och vi diskuterar i partiet utifrån en positiv uppläggning. Jag föreställer mig att det är likadant i det socialdemokratiska partiet, att man också där tar stor hänsyn till vad kvinnoförbundet säger.

Jag skall be att få visa en bild på kammarens bildskärm som jag tycker är mycket karakteristisk när det gäller socialismens syn på familjen, barnens fostran och fostrarrollen. Som introduktion till bilden vill jag läsa vad som står på s. 51 i kvinnoförbundets familjepolitiska program:

"Familjen räcker i dag inte till, varför samhället måste ta ett helt annat ansvar för barnens utveckling. När det gäller den *emotionella* vården har både familjen och samhället en stor betydelse och delat ansvar. – Ett barn behöver nära relationer till någon eller några vuxna, det behöver kärlek och tillgivenhet, vare sig det befinner sig hemma eller tex i förskolan. När det gäller den *sociala*, *intellektuella* och *materiella* vården bör ansvaret i första hand" – jag betonar detta – "ligga på samhället och ge *alla* barn möjligheter att utvecklas efter sina förutsättningar."

Vidare skriver man: "Samhällets ansvar när det gäller barnens *sociala* och *intellektuella* *vård* bör vara en obligatorisk uppgift även i förskoleåldrarna. Att alla barn får en god social och intellektuell träning från tidig ålder är ett

viktigt jämlikhetskrav. Som komplement till vården och omsorgen i hemmet har en *obligatorisk förskola* en viktig uppgift som stöd till barnen och dess vårdare."

På bilden, som föreställer två barn som jag förmodar befinner sig på ett daghem, ser man att barnen håller på att kladda och måla. Den ene ungen säger till den andre: "Så här kul får jag aldrig slabba hemma. Får du?" Den andre svarar: "Nää! Där saknar jag utbildad personal, förstår du."

Vad säger den här bilden? Jo, den säger helt enkelt att Socialdemokratiska kvinnoförbundet har uppfattningen att föräldrarna i princip inte är utbildade att ta hand om sina barn. De har lagt orden i de här båda ungarnas mun för att demonstrera synen på förskola och daghem kontra familjen. Jag tycker också att här finns något av ett motsatsförhållande mellan den fostrarroll som föräldrarna ikläder sig, och som måste vara den primära, och den samhällslika fostrarrollen som vi känner till sedan tidigare och som innebär "slabba gärna på" för det är friheten i utvecklingen.

Det är här vi ser konflikten mellan å ena sidan familjen och å andra sidan samhället. Vem skall vi i första hand ta hänsyn till – är det familjen eller samhället och politikerna? Enligt moderat uppfattning är det självklart föräldrarna som har huvudansvaret för barnens fostran. Vi lever i den föreställningen att föräldrarna av naturen är utbildade att ta hand om sina barn. Det är inte som Socialdemokratiska kvinnoförbundet tydligen anser, att föräldrarnas möjlighet att ta hand om barnen ger barnen en sämre situation än den de har på daghemmet. Jag visar inte den här bilden för att kritisera daghemspersonalen, tvärtom. Den är duktig. Den har en ansvarsfull uppgift. Men att presentera föräldrarollen och de kollektiva daghemmen på detta sätt tycker jag är en tydlig nedvärdering av föräldrarnas och familjens fostrarroll.

I konsekvens med den moderata familjepolitiken anser vi att hemarbetet måste uppvärderas. Vi måste skapa valfrihet för föräldrarna själva att bedöma om båda makarna vill förvärsarbete eller om någon vill stanna hemma och ta hand om barnen när de är små. I det sammanhanget möter vi ofta det klassiska argumentet att den moderata familjepolitiken vill fjättra kvinnan vid spisen och kastrullen. Det är det inte fråga om. Men det är fråga om hänsyn till varje familjemedlems egen önskan och vilja. Vi lever i den fasta övertygelsen att det är makarna själva som bäst kan förutse sin situation, som bäst kan komma överens om hur de vill fördela arbetet utom och inom hemmet och hur de vill lösa sin barnomsorg.

Herr talman! Jag tycker att det är mycket intressant att notera att vi i detta betänkande, när vi denna gång diskuterar familjepolitiken – vi har haft flera familjepolitiska diskussioner tidigare – har en gemensam borgerlig reservation som slår fast en klar inriktning när det gäller viljan att förbättra barnfamiljernas situation på sikt. Ingemar Eliasson har tidigare redovisat innehållet i reservationen. Jag skall därför inte gå in ytterligare i den diskussionen.

Om vi ser regeringens handlande i relation till en ökad valfrihet för barnfamiljerna märker vi en klar splittring inom regeringspartiet. Jag skall

Nr 165

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

inte redovisa vad Kjell-Olof Feldt har sagt. Han har valsat i spalterna över hövan. Jag skall redovisa vad folk ute i de svenska bygderna tycker och tänker – även de socialdemokrater man möter. Jag umgås mycket gärna även med socialdemokrater hemma i Småland. De delar ofta den moderata synen på familjepolitiken. Visst skall jag få behålla så mycket av mina pengar att jag kan försörja min familj – det är den naturliga inställningen hos den svenske hederlige jobbaren och tjänstemannen. Man ställer sig frågan: Varför skall man ta så mycket skatt från mig att jag inte har möjlighet att försörja min familj? Den här diskussionen förs inom socialdemokratin. Jag tror på bredden.

Man märker också i behandlingen av familjepolitiken i Sveriges riksdag att socialdemokratin är osäker. Det innebär tyvärr en tidsutdräkt när det gäller viktiga politiska beslut. Låt mig hänvisa till socialutskottets betänkande 1982/83:12. Där krävde majoriteten en helhetssyn på familjepolitiken. Det har snart gått två år, men vi har inte fått någon helhetssyn på familjepolitiken. Man arbetar vidare på ett gammalt lapptäcke, med hänvisning till att frågorna inte är beredda, med hänvisning till att vi inte vet vad vi skall göra och med hänvisning till att vi inte vet vilka effekter en ny inriktning av familjepolitiken får.

Den svenska mannen och kvinnan, som lever i den aktuella situationen, vet att problemet är skatten, men regeringen måste fortsätta att utreda självklarheter. Detta visar på en handlingsförlamning, som är ödesdiget för väldigt många familjer som lever i en prekär situation.

Sten Andersson, lyssna på TV-familjen, som ställde just den frågan! Läs Monica Boëthius artikel i tidningen Vi, där hon menar att det är löjligt att tro att en höjning av barnbidraget på 1 500 kr., där 500 kr. går åt för att finansiera det hela via höjd skatt, skall lösa barnfamiljernas situation. Hon pekar på att det helt klart måste vidtas andra och mera radikala åtgärder.

Nu bygger regeringen vidare på det här systemet med ökade skatter, ökade bidrag, ökad rundgång – ja, vi har fått en riktig karusellregering när det gäller familjepolitiken.

Här kommer ökade marginaleffekter in. Ta bara detta att man nu skall höja bostadsbidraget och finansiera detta på ett sådant sätt så att den som får ökat bostadsbidrag inte får det fullt ut, utan att det samtidigt sjunker därför att det ger en ny marginaleffekt genom finansieringssystemet.

Herr talman! Vi har ju hamnat i rena omöjligheten när det gäller att bygga vidare på detta familjepolitiska system. Vi har marginaleffekter upp till 175 000 kr. för en trebarnsfamilj. Upp till 175 000 kr. sitter man i princip fast, beroende på ett politiskt system. Det är därför som vi har lagt fram förslag om grundavdrag i kommunal beskattning och även andra konkreta förslag, för att förbättra och för att lösa familjernas situation.

Herr talman! Jag måste också något beröra barnomsorgen. Även här måste vi slå vakt om valfriheten, valfriheten för föräldrarna att välja mellan arbete eller vård av barn. Det är lika viktigt att vårda egna barn som att vårda andras. Bidraget till den kommunala barnomsorgen motsvarar i dag 20 000 kr. för alla barn mellan ett och nio år. Om vi skulle bygga i kapp kön på

samma sätt, genom att ensidigt satsa på kommunal barnomsorg; som är den dyraste formen, skulle detta innebära en kostnad som motsvarar 40 000 kr. per svenskt barn upp till nio år. Detta, herr talman, och ärade socialminister, har vi inte råd med. Men vi vet att vi har en lång kö bland familjer som vill ha barnomsorgen. Vad är då naturligare än att satsa på billigare alternativ? Vad är då naturligare än att låta familjerna själva få bestämma? Men se det går inte alls, för det strider emot Marx handbok. Därför får man inte driva daghem på affärsmässiga grunder eller i uppenbart vinstsyfte – eller vad det nu heter.

Vem skall tolka affärsmässigheten eller det uppenbara vinstsyftet? Jo, det måste ju något statligt verk göra, socialstyrelsen eller något annat, och blir det för besvärligt får man gå till regeringen. Om Andersson, Pettersson och Lundström anser att något av deras barn passar väldigt bra i det och det daghemmet, så säger socialstyrelsen och i sista hand regeringen, att det gör det inte alls, för det daghemmet drivs i uppenbart vinstsyfte, och det där begriper inte du.

Detta visar, herr talman, hur en bunden dogmatisk politik på barnomsorgsområdet är direkt negativ för familjerna och för barnen själva. Jag skulle också vilja säga att det visar att socialismens grundidé inte passar i det moderna svenska demokratiska samhället, utifrån den möjlighet att bedöma och välja som varje svensk har i dag. Jag förnekar inte socialismens rätt att verka – tvärtom – men jag konstaterar att effekterna är oerhört negativa för de enskilda människorna.

Herr talman! Låt mig sammanfattningsvis bara konstatera att regeringen vill säkert väldigt gärna, men man tycks inte orka. Man befinner sig i en brytningstid, och det är bara att hoppas att utbrottet sker åt rätt håll.

Från moderat sida har vi lagt fast viktiga grunder för familjepolitiken. Vi säger: Det är familjen som är grunden i samhället. Vi måste utgå från familjens och barnens behov. Det är i första hand föräldrarna som har ansvaret för barnen och barnens fostran. Vi måste få till stånd en politik som innebär respekt för familjen och som skapar valfrihet. Det här gör att vi skall bygga upp ett skattesystem som ger skatt efter försörjningsbörda. Det innebär att vi måste bygga upp ett skatte- och bidragssystem som motverkar marginaleffekter i stället för att skapa nya. Vidare innebär det att vi måste åstadkomma rättvisa i barnomsorgen genom att bl. a. införa en vårdnadsersättning, som i första hand utgår för alla barn mellan ett och tre år med 6 000 kr. årligen. Vi vill ha avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader upp till en viss nivå, och det måste finnas tilltro till alternativen i barnomsorgen genom att det skapas ett statsbidragssystem som är neutralt ur konkurrensynpunkt.

Allra sist vill jag peka på en av de punkter i propositionen där vi i princip är överens om att något måste göras, men där det saknades lagtext, varför regeringen måste återkomma med förslag. Vad jag särskilt vill beröra är barnbidragen när det gäller dem som arbetar utomlands. Jag understryker vad Ingemar Eliasson sade, att vi vill inte till riksdagen ha ett nytt förslag som innebär att man placerar missionärer, u-landsarbetare och personer som

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

arbetar i företag utomlands i en besvärlig situation genom att begränsa tiderna för barnbidragen. Jag hoppas och tror att vi på den punkten skall kunna uppnå enighet.

I övrigt, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de reservationer där vi moderater finns med, nämligen reservationerna 1, 2, 4, 9, 12, 14 och 17.

Anf. 5 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Efter många egendomliga turer är vi nu framme vid den tidpunkt då vi snart skall fatta beslut om delar av familjepolitiken. När budgetpropositionen lämnades var regeringen helt tomhänt, men vi från oppositionspartierna tvingade socialministern att ta sig samman och lägga fram ett förslag om familjepolitiken. Socialministern bör känna en viss tillfredsställelse över oppositionspartiernas agerande, för det är på grund av det trycket som socialministern har lyckats få sin regering med sig och lägga fram ett förslag.

Men när förslaget kom var det hastigt hopkommet och dåligt genomtänkt, vilket framgår av socialutskottets betänkande, där vi har behandlat propositionen. Vi har inte kunnat ta ställning till en del viktiga punkter på grund av, som har sagts förut, att det saknades lagtext.

Detta är egentligen en unik handläggning av en så viktig fråga som familjepolitiken. Jag måste säga att jag aldrig har upplevt det tidigare i riksdagen, trots att jag har varit med ganska länge.

När propositionen kom fann vi att det, trots alla stolta deklARATIONER från socialministrarnas sida, inte anslås en krona till barnfamiljerna under detta år, och det är beklagligt.

Det framgår av propositionen liksom av utskottsbetänkandet – det har också framgått vid många tidigare tillfällen – att det i vissa delar av familjepolitiken går en principiell skiljelinje mellan socialdemokraterna och centern. Jag har tidigare i riksdagen ställt frågan: Vad blev det av de stolta frihetsparollerna, som Ingvar Carlsson spelade ut på sken 1983? Ja, inte har vi märkt någonting av detta i familjepolitiken.

Det är inte första gången centern i partimotioner och reservationer har slagit fast att samhällets familjepolitik måste sätta barnen och deras bästa i centrum, att det är föräldrarna som i första hand har ansvaret för sina barn och deras uppväxtvillkor. Familjen är samhällets hörnsten, och utifrån den inställningen måste vi också utforma familjepolitiken.

Familjepolitiken måste utgå från den självklara förutsättningen att alla barn behöver omsorg. Detta innebär enligt vår uppfattning att all omsorg måste värderas och ersättas. Barnfamiljerna måste garanteras en ekonomisk grundtrygghet.

I centerns familjepolitik är valfriheten grundläggande. Samhällets familjepolitiska uppgifter måste vara att skapa förutsättningar för barn och föräldrar att tillsammans och utifrån egna förutsättningar forma tillvaron på det sätt som bäst passar familjen. Ingen familj är den andra lik, vare sig när det gäller villkor eller när det gäller önskemål, och behoven skiftar. Därför är det självklart att det är familjen som måste avgöra valet av omsorgsform för

barnen, oavsett om det gäller vård i hemmet, familjedaghem, fritidshem, förskola, föräldraleda daghem, kommunala eller andra daghem.

Men barnens välfärd har en djupare dimension än enbart det rent materiella. I välfärdsbegreppet ingår också en mycket viktig emotionell del, och i det perspektivet är det många barn som inte mår riktigt bra i vårt samhälle i dag. Det finns en stor grupp – det framgår av rapporter från läkare, skolkuratorer och andra – som har psykiska störningar, barn som känner sig ensamma, ger uttryck för att ingen tycker om dem eller bryr sig om dem.

Det här är problem som måste bearbetas. Det är, anser jag, en mycket viktig del i det familjepolitiska arbetet. Dessa problem löser vi inte enbart genom att bygga fler daghem. Att göra det är också en viktig del i arbetet, men jag tycker att det här är någonting som måste särskilt uppmärksammas och bearbetas. Annars kommer vi att få en allt större grupp av barn, som när de kommer upp i tonåren hamnar i en riskzon.

Centern, moderaterna och folkpartiet har, som förut framhållits, utformat en gemensam reservation med principiella utgångspunkter för det fortsatta familjepolitiska arbetet på sikt. Vi har sammanfattat det i sex punkter.

För oss är tre områden viktiga. Det första är barnbidragen, som tillkom på 1940-talet. Tidigare hade vi skatteavdrag, men väldigt många familjer med små inkomster och många barn kunde inte utnyttja denna förmån. Då infördes barnbidraget, på förslag av dåvarande bondeförbundet.

Barnbidraget har sedan blivit och är, som vi ser det, stommen i det familjepolitiska stödet. Därför har vi också krävt en höjning av barnbidraget från den 1 juli. Jag skall inte närmare gå in på reservationerna, därför att Rosa Östh kommer att göra det senare i debatten.

Barnbidraget är ett konsumtionsstöd. Jag tycker att det är mycket viktigt att klara ut detta i den familjepolitiska debatten. Det är avsett att utjämna mellan barnfamiljer och icke barnfamiljer.

Vårdnadsersättningen är en ersättning för utfört arbete i hemmet. Om vi värdesätter arbetet med vård av barn i hemmet, måste denna ersättning betraktas såsom lön för detta arbete. Vi har inte frångått den linje som trepartiregeringen lade fast 1980 i fråga om vårdnadsersättningens konstruktion.

Skattefrågan ser vi också som en viktig del. Skattesystemets konstruktion måste ta hänsyn till barnfamiljerna, och vi måste få en utveckling på detta område som förbättrar ensamförsörjarnas situation. Den konstruktion som vi har lagt fram förslag om utjämnar mellan familjer med en eller två inkomsttagare. Stig Josefson kommer senare att ta upp den saken.

Beskattningen måste bygga på bärkraftsprincipen. I det sammanhanget vill jag ställa en fråga till moderaterna. Jag har lyssnat på Ulf Adelson vid flera tillfällen, och jag anser att det är mycket viktigt för det fortsatta arbetet att vi får ett klarläggande: Är det meningen att det skatteavdrag som moderaterna föreslår så småningom skall ersätta barnbidragen?

Jag vill gärna ha svar på den frågan, antingen av Göte Jonsson eller av Ulf Adelson. Det är viktigt för den fortsatta diskussionen.

Det familjepolitiska arbetet och de stödformer som det skall inrymma

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

måste grundas på en helhetssyn på barnfamiljernas situation, där barnfamiljernas olika behov tillgodoses. Frågan om att göra familjestödet mera rättvist och mera effektivt måste då ha mycket hög prioritet. Vi har från centerns sida arbetat för detta under åren som gått, och det kommer också att vara riktmärket för vårt arbete i fortsättningen.

Herr talman! Slutligen vill jag deklarerat beträffande den kommande voteringen, att om centerns reservation när det gäller höjningen av barnbidraget skulle slås ut i den förberedande voteringen kommer vi att stödja utskottsmajoritetens förslag.

Det finns kanske ledamöter av utskottet som kommer ihåg att vi hade en något animerad debatt om den fråga som berörs i reservation 10, och vi sade då att vi hade diskuterat den frågan med vår grupp. Vi har gjort det, och det innebär att centerns ledamöter i voteringen kommer att stödja reservation 10 av Ingemar Eliasson.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 5, 7, 13, 15 och 17 och i övrigt till utskottets förslag.

Anf. 6 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att Rune Gustavsson frågar om självklarheter. Det står ju klart i våra partimotioner att vi inte skall slopa det nuvarande barnbidraget. Vad vi har sagt är att vi inte kan bygga vidare på ett system som låser fast barnfamiljer i en skatte- och bidragskarusell, utan att vi måste gå in och ändra skattesystemet. De som inte kan tillgodogöra sig skatteavdraget skall i stället få ett motsvarande bidrag. Det är alltså ganska klart och logiskt. Vi har också sagt att vi tillfälligt skall ha en höjning av flerbarnstillägget, vilket sedan successivt skall avtrappas i och med att vi får det nya skattesystemet, som ger mer direkt ekonomiskt än bidragssystemet.

Anf. 7 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Jag sade i mitt anförande att jag vid olika tillfällen har lyssnat på Ulf Adelson då han har sagt ungefär så, att barnfamiljerna måste ha ett sådant skatteavdrag att de kan leva på sin inkomst och inte behöver ha något bidrag. Det är alltså frågan om hur det blir på litet längre sikt jag vill ha klarlagt.

Anf. 8 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Äntligen debatteras frågan om barnfamiljernas ekonomiska situation här i kammaren. De borgerliga partierna bröt förhandlingarna med regeringen efter många överläggningar. Vänsterpartiet kommunisterna fortsatte att diskutera både åtgärder och finansiering.

Resultatet av överläggningarna är de förslag som återfinns i regeringens proposition. Barnbidraget höjs med 1 500 kr. per barn och år, och bostadsbidragen kommer att förbättras. Dessutom föreslås vissa förbättringar för familjer med ungdomar i gymnasieskoleåldrarna.

Man kan se åtgärder som ett sätt att klara det akuta läge barnfamiljerna har hamnat i som en följd av flera års minskade reallöner, ökade matkostna-

der och ökade hyreskostnader. Månadskostnaderna för en tvåbarnsfamilj har ökat med 900 kr. det senaste året enligt en rapport från konsumentverket. Det betyder ökade levnadsomkostnader med 11 000 kr. på ett år. Fram till november i år beräknas kostnaderna stiga med ytterligare 5 600 kr.

Många utredningar och undersökningar har påvisat att barnfamiljerna fått vidkännas stora ekonomiska påfrestningar under de senare åren. Men det finns också andra grupper som drabbats av olika regeringars ekonomiska politik.

Vänsterpartiet kommunisternas ursprungliga förslag när det gäller att förbättra för barnfamiljerna är följande. Vi har föreslagit en barnbidragshöjning på 760 kr. per år. Vi har föreslagit att bostadsbidragen höjs med mellan 1 000 och 1 500 kr. per år och familj. Vi har föreslagit att matsubventionerna skall återställas, vilket skulle betyda 500 kr. mindre i matkostnader för barnfamiljerna. Vi har också föreslagit att matmomsen skall slopas med en tredjedel, vilket betyder 2 000 kr. mer i inkomst för en tvåbarnsfamilj. Dessutom har vi föreslagit en skatterabatt på 1 000 kr. per år för låg- och mellaninkomsttagare. Sammantaget skulle de här förslagen innebära ett plus på 3 000 kr. för alla barnfamiljer och på 6 000 kr. för barnfamiljer med låg- och mellaninkomster.

I det förslag som nu föreligger efter överläggningar och propositionsskrivning är det framför allt familjer med låga inkomster och familjer med många barn som gynnas. För familjer med höga inkomster och bara ett barn innebär förslaget plus minus noll. Det är familjer utan barn som får betala.

Vänsterpartiet kommunisterna har fört fram alternativa finansieringsförslag för att betala vad t. ex. barnbidragshöjningen kostar. Vpk har föreslagit att resurser tas från de människor som har råd att betala. Resultatet av förhandlingarna på finansieringssidan är en kompromiss som inte motsvarar de fördelningspolitiska krav som vänsterpartiet kommunisterna framfört, men som helhet innebär förslaget en förbättring för barnfamiljerna. Detta har fått vara avgörande när vi kommit överens med socialdemokraterna. Eftersom åtgärderna kommer att finansieras genom omfördelning inom löntagarkollektivet, är det viktigt att understryka att de inte rubbar de grundläggande fördelningsmässiga orättvisor som har tillspetsats under de senaste åren. Dessa orättvisor måste aktualiseras i ett nästa steg, där målsättningen måste vara att bygga ut och konsolidera den offentliga sektorn – barnomsorg, skola, omvårdnad och tryggad rätt till arbete. Detta bör finansieras genom att stora privata företagsvinster och förmögenheter förs in under samhällelig kontroll.

Vänsterpartiet kommunisterna har två reservationer i socialutskottets betänkande.

Den ena handlar om indexreglering av barnbidraget. Även om höjningen av barnbidraget är stor – aldrig tidigare har en så stor höjning föreslagits – är det viktigt att barnbidragen framgent inte urholkas såsom tidigare varit fallet. Vårt krav om indexreglering står därför kvar för att få en garanti att barnbidragen följer med i kostnadsutvecklingen.

Den andra reservationen handlar om ikraftträdandet. Vänsterpartiet

kommunisterna vidhåller att barnbidragen bör höjas redan från den 1 juli i år med 500 kr. Många barnfamiljer behöver redan nu ett ekonomiskt tillskott inför sommaren. Med det här yrkar jag bifall till vpk-reservationerna.

Barnfamiljernas standard är beroende av många olika politiska åtgärder. Skall barnfamiljernas totala situation förbättras, måste en mer genomgripande politisk helhetssyn gälla som inte bara inbegriper vad som i dag kallas för familjepolitik. Man måste också ta med skatte-, bostads-, barnomsorgs- och utbildningsfrågorna i ett åtgärdsprogram.

Helhetssynen på barnfamiljerna är det viktigt att slå vakt om. Därför är det intressant att se borgarnas förslag om att värna om barnfamiljerna. Läser man igenom borgerlighetens olika förslag, finner man att det är en ganska förfärande läsning – långt ifrån det "gullesnack" med vilket man försöker bevisa hur mån man är om barnfamiljerna.

Jag skall ta några exempel på borgerlighetens dubbelmoral.

Centern vill t. ex. ha karensdagar. Det skulle för en industriarbetarfamilj betyda ett minus på 3 330 kr. per år. Folkpartiet vill ta bort livsmedelssubventionerna. Det betyder en krona mer per liter mjölk eller 1 500 kr. mer i matkostnader för en vanlig tvåbarnsfamilj. Där rök hela barnbidragshöjningen i ett nafs. Bengt Westerberg ville spara 40 miljarder. Det betyder ett minus på 14 000 kr. för en tvåbarnsfamilj och 22 000 kr. back för en trebarnsfamilj. En fembarnsmamma fick rådet av Bengt Westerberg: Du får vänja dig att dricka mjölk till fest, två gånger i veckan. Inte vet jag om det var skämtsamt sagt eller om det var allvar. Dumt var det i alla fall.

Moderaterna gynnar som alltid i sin politik höginkomsttagarna. Man vill försämra bostadssubventionerna i fråga om räntebidrag, och det gör 1 500 kr. mer i månaden för en ny trea. Man vill försämra sjukförsäkringen och i högre grad avgiftsfinansiera barnomsorgen, äldreomsorg och sjukvård. Man vill slopa livsmedelssubventionerna, så att mjölken fördyras med 80 öre per liter. Om man ser på moderaternas förslag visar det sig att höginkomsttagare med två barn gynnas. De får 9 000 kr. plus, medan en låginkomsttagare med två barn förlorar 2 000 kr. per år.

Så ser det ut med borgerlighetens förslag till "förbättringar" av barnfamiljernas situation. Jag har velat redovisa de här siffrorna, som är tagna ur motioner och ur sammanställningar av hur man ser på barnfamiljernas och vanliga familjers situation i Sverige. Jag tycker att det är viktigt att ta fram detta som en kontrast till det frieri som borgerligheten ägnar sig åt här från talarstolen i dag.

Anf. 9 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Det är sant som Inga Lantz säger, att vpk fortsatte diskussionerna med regeringen. Man kan fråga sig vad de fick ut av det. Fick de igenom alla sina många förslag som man menar skulle hjälpa barnfamiljerna? Fick man igenom en indexering av barnbidragen? Nej. Fick man igenom sänkt matmoms? Icke. Fick man kanske åtminstone igenom en höjning av barnbidraget från den 1 juli? Inte alls. För glädjen att en dag återigen få vara med och spela första fiolen har man lagt alla sina egna förslag åt sidan.

Det finns ändå möjlighet för vpk att reparera sitt anseende på en punkt, genom att man röstar för att den barnbidragshöjning som riksdagen kommer att bifalla införs redan från den 1 juli. Ett motsvarande förslag finns också i vpk:s motioner. Inga Lantz och vpk-gruppen kan medverka till att detta blir riksdagens beslut, genom att stödja min reservation nr 10.

Min fråga till Inga Lantz på denna konkreta punkt är: Menar ni så pass mycket allvar med ert tal om att hjälpa barnfamiljerna att ni är beredda att rösta för att den barnbidragshöjning som riksdagen kommer att besluta om införs redan den 1 juli i år?

Anf. 10 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Det var värst vad Ingemar Eliasson var sur.

Det handlar inte om att spela första fiolen när det gäller frågan om att förbättra barnfamiljernas situation. Det handlar faktiskt om att göra det bästa möjliga av situationen. Våldigt mycket återstår för att förbättra barnfamiljernas ekonomiska situation. Det redogjorde jag också för i mitt anförande.

Om överläggningarna kan sägas att man uppnådde ett bättre resultat sedan de borgerliga lämnade överläggningarna. I början var det diskussioner om vårdnadsbidrag, om mjölksubventioner och mycket annat, vilket vi faktiskt, genom att komma överens med socialdemokraterna, fick bort ifrån diskussionen.

Det finns ett alternativ till, Ingemar Eliasson. Om man inom centern och folkpartiet är intresserad av att få till stånd en förbättring för barnfamiljerna redan i år genom en höjning av barnbidraget kan man också rösta på den vpk-reservation där det föreslås en höjning med 500 kr. från den 1 juli.

Anf. 11 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Att försöka göra det bästa möjliga av situationen är precis vad det handlar om.

Vi har upplevt den nuvarande situationen en gång förut här i riksdagen, när vpk mycket kaxigt gick emot en momshöjning. Vpk gjorde då upp med regeringen och fick igenom en höjning av livsmedelssubventionerna och ett löfte om att matmomsen kanske skulle sänkas eller försvinna, i varje fall skulle det utredas. Vad hände? Jo, ett år senare hade höjningen av livsmedelssubventionerna tagits tillbaka, och det blev ingen sänkning av matmomsen. Men vpk hade varit med och höjt momsens. Vpk sålde utan att blinka sina förslag för att få vara med och besluta här i kammaren.

Nu gör vpk om samma sak. Kommunister lägger alla sina förslag åt sidan för att hjälpa regeringen att få igenom förslag som på flera punkter går stick i stäv mot vpk:s egna. Man undrar vad det är som vägleder vpk, när man ser detta upprepas gång på gång.

Min enkla fråga till Inga Lantz är: Kan ni tänka er att göra det bästa möjliga av situationen här i dag genom att stödja reservationen nr 10, som innebär att den barnbidragshöjning som riksdagen beslutar genomförs redan den 1 juli i

stället för den 1 januari 1985? Det handlar inte om huruvida jag är på dåligt humör eller ej, utan om att barnfamiljerna skall bli på gott humör.

Anf. 12 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Vi lägger inte våra förslag åt sidan. Vi har bl. a. återkommit med dem i motionen med anledning av kompletteringspropositionen, och vi för fram de krav som vi alltid har stridit för när det gäller matmomsen och att förbättra barnfamiljernas situation.

Vad det här handlade om var att få en så bra lösning som möjligt. Borgarnas förslag när det gäller barnfamiljerna och vanliga familjer i Sverige är inte bra. Därför var det en fördel att arbetarpartierna gjorde upp om stödet till barnfamiljerna. Det blev bättre än när moderaterna, folkpartiet och centern skulle vara med i diskussionen med sina reaktionära förslag; som egentligen inte innebär någon förbättring.

Vi kommer inte att stödja folkpartiets reservation. Vi kommer i första hand att rösta på vår egen reservation och i andra hand att avstå från att rösta.

Anf. 13 EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Vi ser och har hört att det i dag är den svenska nationaldagen. Vi har i nyhetsprogrammen också hört inslag om dagen D och om överläggningarna i regeringskansliet. Jag skulle faktiskt, herr talman, vilja erinra om ett annat jubileum. Precis i dag kan vi nämligen fira hundraårsminnet av Gustav Möllers födelsedag. Han föddes den 6 juni 1884.

I dag genomför vi den största barnbidragshöjningen, tillsammans med flerbarnsstödet, som någonsin beslutats i denna riksdag. Det var Gustav Möller som var socialminister när beslutet om införande av barnbidrag togs 1947. Det trädde i kraft 1948. Vad var motivet? Jo, skatteavdragen slog olika i olika inkomstlägen. Man ville ha ett barnbidrag som poängterade att barn i det svenska samhället var lika mycket värda antingen de var födda i ett torp eller i ett herresäte. Vid den tidpunkten gick moderaterna, som då hette högern, emot, och de fullföljer sin linje också här i dag. Det är skatteavdrag man skall ha i stället för barnbidrag. Det återfinns inte ett ord om barnbidrag i deras förslag. Förslaget är naturligtvis utformat på annat sätt, men det är avdragen som skall vara gällande.

Barnfamiljerna tillhör sedan mitten av 1970-talet de stora förlorarna. På den punkten kan jag understryka vad framför allt socialutskottets ordförande sade. En industriarbetarfamilj med en hemarbetande förälder har fått sitt familjestöd minskat med 30 % om den har ett barn och 20 % om den har två barn.

En tvåbarnsfamilj kunde i mitten av 1970-talet spara 500 kr. i månaden, medan den 1982 fick låna 200 kr. enligt samma beräkningsgrunder som konsumentverket gjort.

Vi vet, och det har också sagts här tidigare, att kön hos våra socialnämnder ökar. Vi kan inte ha en sådan politik. Det måste ske en ändring.

När socialutskottet tog upp frågan hösten 1982, alltså strax efter valet, så påpekade vi att barnfamiljernas situation har försämrats. Jag vill här gärna

också återge vad vi sade i sammanhanget.

Vi talade om en helhetssyn, att olika åtgärder måste samordnas så att de samlade åtgärderna åstadkommer en ekonomisk utjämning mellan olika typer av barnfamiljer och mellan barnfamiljer å ena sidan och andra i samhället å den andra, t. ex. familjer utan barn där båda förvärvsarbetar.

Socialdemokratiska gruppen i socialutskottet skrev alltså till regeringen. Resultatet av detta blev en familjeekonomisk beredning, som hade bra underlag från andra utredningar. Det är den beredningens arbete som nu ligger till grund för det beslut vi förhoppningsvis kommer att fatta här i dag.

Innan jag går in på det vidare innehållet i det samlade förslaget är jag angelägen understryka att det måste följa en fortsättning när det gäller familjepolitiken. Hur och i vilka former den fortsatta familjepolitiken skall genomföras vill vi inte uttala oss om i dag. Sådant arbete bör vara förutsättningslöst, säger vi i utskottet. Som nu bör den dock vara totalfinansierad. Det blir alltså fråga om en fortsatt omfördelning mellan familjer med och utan barn och mellan låg- och höginkomsttagare.

Men de borgerliga, herr talman, vet mycket väl hur den framtida familjepolitiken skall se ut. Det framgår av reservation nr 1, om man får tro vad som står där.

Där har man i sex punkter – en del helt oförargliga, andra helt okontroversiella, vissa som man kan instämma i, medan åter andra är motsägelsefulla – försökt teckna den framtida borgerliga familjepolitiken.

Men vad är egentligen denna reservation värd när den sedan följs av 13 reservationer bara i socialutskottet, där var och en av de borgerliga partierna redovisar sin egen linje?

Dessa reservationer som spretar åt olika håll är en fortsättning på sex års beslutskramp – något annat kan man ju inte tala om i de familjepolitiska frågorna. Man har alltså icke under de sex åren och icke nu när man haft ett halvår på sig lyckats ena sig. Är inte reservation 1 litet väl fiffig, Ingemar Eliasson? Är det inte litet väl fiffigt att komma med en sådan reservation, när man under sex år och under det halvår man nu har arbetat inte har kunnat samordna sina insatser? Skall man verkligen tro att denna reservation kan leda fram till någonting?

En annan egendomlighet möter vi i reservation 10 av utskottets ordförande. Den reservationen har nu också fått stöd av centerpartisterna. Om de borgerliga förlorar, skall den socialdemokratiska linjen gälla – då är den alltså bra – fast då skall den gälla från en tidigare tidpunkt.

Vår ambition var att barnbidragshöjningen skulle ha trätt i kraft den 1 juli, men vi har också en finansminister som sköter sitt värv och försöker få ekonomin att gå ihop i vårt svenska samhälle. Ambitionen har från början varit att reformen skall totalfinansieras. Vi skall inte låna pengar, vi skall i stället omfördela pengar. Om man inte kan få fram pengarna, kan man inte heller besluta om utgifterna. Det är den enkla filosofin bakom ställningstagandet att inte genomföra en höjning från 1 juli 1984, varken med 500 kr. eller med 1 500 kr.

Jag sade att de borgerliga drar åt olika håll. Moderaterna vill inte ha något

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

barnbidrag, man vet inte riktigt hur de vill göra i framtiden. Skatten skall fördelas. Om moderaternas förslag säger centerpartiet: "Detta kan från fördelningspolitiska utgångspunkter inte accepteras."

"Utskottet vill även i likhet med vad som anförts ovan beträffande moderatmotionen peka på det fördelningspolitiskt tvivelaktiga i att höja statsskatten med samma belopp för alla inkomstagare." Centern säger alltså i sin reservation i skatteutskottet, att moderaternas linje är omöjlig från fördelningssynpunkt.

Centern och folkpartiet vill ha skattereduktion men med olika stora belopp. Folkpartiet vill avskaffa mjölksubventionerna, vilket centern naturligtvis motsätter sig. Ett stående inslag är att moderaterna vill reducera räntesubventionerna väsentligt, vilket kommer att medföra kraftiga hyreskostnadshöjningar.

Alla borgerliga partier vill ha något slags vårdnadsersättning, fast de har – eller åtminstone har haft – olika modeller för detta. De vill ta bort karensdagarna i sjukförsäkringen och slopa avdraget för fackföreningsavgifterna, vilket naturligtvis fördyrar för barnfamiljerna.

Reservationerna drar alltså åt olika håll i de olika utskotten beträffande familjepolitiken – men ändå vill de borgerliga ha en gemensam familjepolitik i framtiden.

Vid riksmötets början tog socialutskottets ordförande Ingemar Eliasson initiativ till överläggningar mellan partierna på grundval av oppositionspartiernas olika familjepolitiska motioner. Detta var början till en lång och – skulle det visa sig – fruktbar process. Det innebar att vi fick fram en familjepolitisk reform som vi i dag skall besluta om.

Kanske hade det varit möjligt för folkpartiet och socialdemokraterna att göra upp – och kanske också för mitten och socialdemokraterna. Men det visade sig snart att folkpartiet inte ville kasta loss från moderaterna. Och så gick det som det gick – folkpartiet, som började så storstilat, hamnade helt enkelt utanför.

Den reform som nu genomförs ger i runda tal följande nettoeffekter – jag skall ta några exempel.

För en höginkomsttagarfamilj, där den ena maken tjänar 200 000 kr. och den andra 120 000 kr., blir det en höjning på 1 500 kr. om familjen har två barn och i runda tal 3 700 kr. om familjen har tre barn. För en industriarbetarfamilj, där den ena maken tjänar 100 000 kr. och den andra, som har deltidsarbete, 45 000 kr., blir det en höjning för en tvåbarnsfamilj på i runda tal 2 800 kr. och för en trebarnsfamilj 5 500 kr. För en industriarbetarfamilj med bara en inkomsttagare, blir det en höjning för en tvåbarnsfamilj på 3 800 kr. och för en trebarnsfamilj på 6 400 kr.

Det sker alltså en omfördelning från hög- till låginkomsttagare, och det blir en förbättring allteftersom barnantalet i familjen stiger.

I denna höjning ingår barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag. Hänsyn har också tagits till en höjd skatt på 234 kr. per person och år samt slopat förvärvsavdrag för att få det hela finansierat. Dessutom tar man pengar från kommunerna via skatteutjämningen.

Det är sex olika åtgärder som detta paket innehåller: det är en höjning av barnbidraget, en höjning av garantinivån från 37 till 48 kr., en förlängning av bidragsförskotten för gymnasiestuderande till samma ålder som gäller för studiebidrag, dvs. från 18 till 20 år, ett stöd som motsvarar bidragsförskott för ensamstående adoptivföräldrar, en höjning av åldersgränsen för statliga bostadsbidrag från 17 till 20 år för studerande ungdomar och höjning av bostadsbidraget.

Det hela finansieras, som jag sagt, genom slopande av förvärvsavdraget, besparingar, skattehöjning och en förändring av skatteutjämningsbidraget till kommunerna. Sammanlagt kostar åtgärderna 3,2 miljarder. Jag måste säga att det inte är dåligt – med hänsyn till alla de ekonomiska bekymmer vi har – att man kunnat få ut 3,2 miljarder för att förbättra barnfamiljernas situation. Det är en prestation av socialministern – det måste man medge. Man hade kanske väntat sig att de borgerliga talarna skulle ha visat en generösare uppskattning av detta. Men icke ett enda ljud i den riktningen.

Som det sagts tidigare är det några förslag som vi bara i princip kunnat tillstyrka, eftersom det inte förelegat några färdiga lagförslag. Det gäller månadsutbetalning av barnbidragen – dessa har nu blivit så höga att vi kan betala ut dem per månad. Det gäller åldersgränsen för bidragsförskott, det gäller stödet till ensamstående adoptivföräldrar samt sänkning av tidsgränsen för barnbidrag vid utlandsvistelse från tre till ett år – som det tidigare sagts vill utskottet ge till känna att regeringen bör fundera en gång till, eftersom detta drabbar biståndsarbetare inom frivilligorganisationerna särskilt hårt.

Sammanfattningsvis: Vi genomför nu den största barnbidragshöjningen någonsin. Vi omfördelar de ekonomiska resurserna i samhället till barnfamiljernas fördel, motsvarande en lönehöjning på 3–4 %. Barnfamiljerna är de stora förlorarna sedan mitten av 1970-talet. De får nu en förbättring. Men vi understryker att ett fortsatt reformarbete är nödvändigt.

Så några ord om det som sagts här tidigare i dag. Det har klagats på att regeringen kommer med förslag som är dåligt underbyggda. Men det är inte ovanligt att man lägger fram principförslag och att man sedan återkommer med lagförslag. Så kan man mycket väl göra. Vi har ju tid på oss. Förslaget i fråga kommer till hösten, och den 1 januari 1985 kan ikraftträdandet ske. Jag vill erinra om att när förslaget till socialtjänstlagen kom hade vi ett helt år på oss att försöka klara ut det. Det var en folkpartistisk socialminister som lade fram förslaget. Det var mycket som behövde ändras i det avseendet. Jag tror dock att det inte behöver sägas så mycket mera om det.

Göte Jonsson nämnde något om att riksdagen inte kan träda in och fungera som en äktenskapsbyrå som skall passa ihop folk. Han talade för valfriheten. Men kära nån, det är ju valfriheten vi vill öka! Om barnfamiljerna får större ekonomiska möjligheter, ökar ju deras valfrihet. När vi framhåller att det saknas 80 000 platser för dem som vill ut i förvärvslivet, poängterar vi ju därmed att det brister i fråga om valfriheten. Vi vill alltså öka denna. Göte Jonsson kan väl ändå inte mena att det är en socialistisk idé att riksdagen skulle gå in och fungera som ett slags äktenskapsbyrå. Han nämnde t. o. m. Marx. Jag vet inte om han har en handbok i det avseendet. Socialismens

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

grundidé är ju att frihet skall skapas för människorna, och för det behövs ekonomiska möjligheter. Friheten att svälta ihjäl under Paris broar har ju alltid funnits. Eller, för att ta ett annat exempel, vi kan ha frihet när det gäller skolgången. Men om vi inte har ekonomiska möjligheter att skicka våra barn till skolan, är denna frihet värdelös.

Moderaterna talar om att man skall leva på sina inkomster. Ja, det kan låta bra. Men om det skulle bli verklighet i det svenska samhället, skulle många barnfamiljer få det otroligt besvärligt därför att det kräver en omfördelning. Statens och riksdagens uppgift är att skapa rättvisa, och det är vad vi nu är på väg att åstadkomma. Den reform som vi genomför i dag är en stor reform, och den måste få en fortsättning, därför att barnfamiljerna har det besvärligt.

Slutligen skulle jag vilja säga följande. Familjepolitik är naturligtvis inte bara bidrag. Familjepolitik är så mycket mera. Barnen får aldrig bli en börda. De skall självfallet vara en tillgång, något att längta efter och något att ge sin kärlek till. De är vår framtid. Och det är de som för arvet vidare.

Jag skulle önska att vi kunde se familjepolitiken utifrån barnets perspektiv men med den vuxna människans förmåga att tänka och formulera framtidens samhälle. Familjepolitiken måste gå ut på att ge barnen trygghet, ge utrymme för deras lust att leka och deras fantasi. Här kommer hemmet in. Det är naturligtvis en grundval, men vi behöver en komplettering och vi behöver stöd.

Jag tycker att Göte Jonssons påhopp på det socialdemokratiska kvinnoförbundet var malplacerat. Vad vill Kvinnoförbundet annat än att hjälpa familjerna i deras situation?

Vi behöver alltså daghem, öppna daghem, förskolor och som komplettering fritidshem. Sedan kommer naturligtvis skolan. Och här kommer arbetet in, detta att växa in i den vuxnes värld. Här kommer också vår förmåga, eller oförmåga, att fostra barn och att hantera de svåra tonårskriserna.

Herr talman! Det gäller att flytta fram positionerna i familjepolitiken så att den tjänar familjen i vårt samhälle men framför allt tjänar barnen.

Anf. 14 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill säga att jag inte gjorde något påhopp på Socialdemokratiska kvinnoförbundet. Jag läste bara ur Kvinnoförbundets familjepolitiska program. Och jag lade ner så mycket arbete på att redovisa vad som finns där att jag tog fram en bild som jag sedan med hjälp av kammarens personal kunde visa här på bildskärmen. Jag kan inte uppfatta det som ett påhopp – det är en klar redovisning av vad som står i programmet.

Visst skall vi ha valfrihet. Det har blivit något av ett nytt honnörsord också inom socialdemokratin – men där fyller man det inte med ett innehåll, Evert Svensson, och det är det allvarliga.

Evert Svensson säger att familjernas disponibla inkomst ökar och att det skapar valfrihet. Det är riktigt att detta kan öka valfriheten, men det är inte givet. En förutsättning för att få valfrihet är ändå att det finns alternativ, t: ex. alternativ inom barnomsorgen – men det sade ni ju nej till så sent som för ett par dagar sedan, för att nu ta det exemplet.

Och hur är det med möjligheten att stanna hemma och vårda sina barn när de existensminimiregler som kronofogde- och skattemyndigheterna tolkar klart anger, att om inte båda makarna står till arbetsmarknadens förfogande, blir det inte heller någon jämkning enligt existensminimireglerna. Detta innebär att man kan tvinga ut båda föräldrarna i en flerbarnsfamilj att söka arbete på arbetsmarknaden eller via en arbetsförmedling, för att de skall få jämkning enligt existensminimireglerna, samtidigt som man kan tvinga föräldrarna att lämna sina barn till dyr kommunal barnomsorg. Detta är heller inget utslag av valfrihet.

Evert Svensson säger att den disponibla inkomsten ökar med si och så många tusen kronor genom förslaget. Jag vill bara understryka att med vårt förslag ökar familjernas disponibla inkomst mera redan efter det första året. Om man ser på den långsiktiga trenden är ökningen betydligt mer väsentlig.

I fråga om skatterna och bidragen undrar jag om Evert Svensson kan förklara för mig varför så många barnfamiljer, som i och för sig tjänar relativt bra i dag, att döma av taxeringarna, tvingas betala 30 000–40 000 kr. i skatt, så att de för att klara sig måste gå till socialvården. Ett sådant skattesystem är inte rimligt. Det är det vi har angripit.

Anf. 15 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Evert Svensson vädjar om litet uppmuntran till socialministern. All right, det var bra gjort att han och regeringen ändrade sig från januari till april, så att det i alla fall blev en barnbidragshöjning. Skada att den inte träder i kraft förrän nästa år.

Man skall inte gråta över spilld mjölk, men låt mig ändå när det gäller historieskrivningen korrigera vad Evert Svensson sade om de förhandlingar som fördes i våras. Folkpartiet var berett att med smärre justeringar anta det förslag som regeringen till slut hade lagt fram. Men regeringen drog tillbaka det förslaget. Då var loppet kört. Det är sanningen om avslutningen av den förhandlingen.

En princip som socialdemokraterna här i riksdagen vill lägga till grund för den framtida familjepolitiken är, sade Evert Svensson, ekonomisk utjämning mellan olika typer av barnfamiljer. Det är en utmärkt princip. Får jag fråga: Betyder det att socialdemokraterna vill medverka till att den orättvisa försvinner som i dag råder mellan barnfamiljer som har resp. inte har plats i barnomsorgen? Betyder det att socialdemokraterna kan tänka sig att mer av stödet går direkt till föräldrarna för fritt val av barnomsorg, dvs. att man inför ett ekonomiskt stöd till föräldrar med förskolebarn? Ni behöver inte kalla det vårdnadsbidrag, huvudsaken är att det kommer ett bidrag som gör friheten reell när det gäller föräldrarnas rätt att välja barnomsorg.

Betyder det vidare att man kan tänka sig att respektera föräldrars rätt att avgöra vilken form av barnomsorg föräldrarna vill ha, även om föräldrarna skulle välja den omsorg som drivs i företagsform eller av ideella organisationer, och att ni är beredda att ge dessa former samma stöd?

Betyder det vidare att den orättvisa som i dag råder inom bostadsbidragssystemet avvecklas? Det systemet leder till att marginaleffekter på ibland

över 100 % snärjer in vissa barnfamiljer, medan andra har betydligt lägre marginaleffekter.

Evert Svensson kritiserar de riktlinjer som de tre icke-socialistiska partierna har förenat sig om i reservation nr 1. Ja, det kan man göra. Men jag tycker att man bara kan bli respekterad för att göra det, om man kan presentera bättre riktlinjer själv. Betyder den kritik som Evert Svensson nu framför mot de borgerliga partiernas riktlinjer att man inom socialdemokratien har några andra? I så fall vilka?

Anf. 16 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Evert Svensson återopade barnbidragets tillkomst och Gustav Möller. Det är riktigt att vår utgångspunkt, när vi lade fram motionen om barnbidragen i mitten av 1940-talet, var att barnen skulle vara lika mycket värda. Det är en princip som vi har följt under årens lopp i det familjepolitiska arbetet. Jag hade varit glad om även socialdemokraterna hade fullföljt den linjen. Vi var överens när det gällde barnbidragen på den tiden. Men ni har tappat bort denna viktiga, grundläggande värdering. Ni värderar inte det arbete som vård av barn innebär, och ni har inte tagit hänsyn till familjer med bara en inkomsttagare.

Sedan tog Evert Svensson upp den enligt honom försämrade situation som barnfamiljerna skulle ha fått från mitten av 1970-talet till 1982. Men varför stannade Evert Svensson vid 1982? Det är ju efter den socialdemokratiska regeringens tillkomst som den stora försämringen har skett, både under 1983 och, beräknat, under 1984.

Evert Svensson nästan ironiserade över att vi har gjort en röstförklaring. Om centerns reservationer när det gäller barnbidragshöjningen skulle falla i den förberedande voteringen, röstar vi för utskottets förslag. Det innebär inte att vi anser att socialdemokraternas förslag är bättre än vårt. Vårt förslag, som inrymmer höjning av barnbidraget, flerbarnstillägg och skattereduktion för de familjer där det endast är en inkomsttagare, är bättre än det förslag som socialdemokraterna har lagt fram.

Om den diskussion som vi hade de olika partierna emellan vill jag säga: Det var ju ändå så, Evert Svensson, att när vi kom till de första egentliga förhandlingarna på söndagskvällen hade socialministern ett förslag som var helt anpassat till vpk, och detta kunde vi inte ansluta oss till.

Anf. 17 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är undanflykter när Evert Svensson säger att det inte finns pengar att finansiera en barnbidragshöjning från den 1 juli i år. Det hade gått att få fram medel för en barnbidragshöjning med 500 kr. Med anledning av detta vill jag ta upp den förmögenhetsansamling och den övervältring när det gäller förmögenheter som har skett i Sverige de senaste åren.

År 1979 var omsättningen på börsen 1,9 miljarder kronor. 1983 var omsättningen 75 miljarder kronor. Det innebär alltså en ökning på 4 000 %. Det finns pengar i det svenska samhället.

År 1983 ökade aktieägarnas förmögenhet med 150 miljarder kronor. Det skall jämföras med det kollektivavtal som LO fick, som uppgick till 3 miljarder kronor. Det finns alltså pengar i det svenska samhället.

Det gäller att omfördela dessa pengar, så att man får råd till vettiga reformer, bl. a. till att finansiera en barnbidragshöjning från den 1 juli i år.

Vi har föreslagit en skärpning av skatten på aktier, förmögenheter och bolagsvinster. I vår ekonomiska motion har vi kommit upp till ett belopp på 16 miljarder kronor. Detta skulle gott och väl räcka till att finansiera inte bara en barnbidragshöjning utan flera. Vi har föreslagit att man höjer skatten på aktier från 1 % till 3 %. Bara på det sättet skulle man få in 1 miljard kronor, och det räcker dubbelt upp att finansiera en barnbidragshöjning med 500 kr. från den 1 juli i år.

Det har talats om och stått i tidningarna att vinstökningarna i år kommer att bli ännu större än förra året. Det sker en kontinuerlig förskjutning av förmögenheter och kapital i Sverige till gagn för kapitalet. Det är en skam att socialdemokraterna inte tar itu med denna fråga.

Anf. 18 EVERT SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Det här förslagets profil visar, att det skall utgå ett större ekonomiskt stöd till familjer där det finns bara en inkomsttagare eller där en av parterna är deltidsarbetande. Detta är en profil i förslaget som man inte skall glömma.

Det talas om valfriheten mellan olika familjetyper och om hur man skall ordna det hela så att det blir jämlikhet. Men vid sidan av detta står frågan om jämställdheten mellan man och kvinna. Vi kan naturligtvis inte ha ett system som hindrar eller gör det svårare för den ena parten i ett äktenskap eller ett samboförhållande att komma ut på arbetsmarknaden. Det är därför som vi så klart säger ifrån att barnomsorgen måste byggas ut.

Till Ingemar Eliasson vill jag säga, att vi lämnar i dag egentligen inte några besked om hur den framtida familjepolitiken skall se ut. Vi säger bara att familjepolitiken måste gå vidare. Det är klart att det är en fråga om jämlikhet, det är en fråga om jämställdhet. Detta kan vara grundläggande för politiken på det här området. Det utesluter naturligtvis inte att man tar upp skattefrågan. Det finns många komponenter här som kan vävas samman i ett senare förslag.

Man kan hålla med Inga Lantz när hon talar om förmögenheterna och säger att det finns möjligheter att ta in pengar den vägen. Men vi har ju inte dessa möjligheter i dag. Det är detta det är fråga om. Utgifterna kommer från den 1 juli, men inkomsterna kommer senare, och det är viktigt för oss att vi har en totalfinansiering. Jag tycker att det hedrar socialdemokratin och den socialdemokratiska regeringen att man tänker i de banorna, för med det budgetunderskott vi har och med de räntor vi skall betala är vi mer eller mindre låsta i vår socialpolitik.

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Anf. 19 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill återkomma till de principer för det fortsatta familjepolitiska reformarbetet som Evert Svensson kritiserade i sitt förra inlägg. Evert Svensson sade då att de principer som de tre icke-socialistiska partierna kommit överens om avspeglar beslutskramp. Jag skulle då vilja fråga Evert Svensson: Hur står det till med krampen inom det socialdemokratiska partiet?

Vi lämnar i dag inte besked, säger Evert Svensson. Det är alltså förvirring och desorientering som fortfarande råder när det gäller vilka principer som skall läggas till grund för det fortsatta familjepolitiska reformarbetet. När det är på det viset skall man nog vara litet försiktig med att tala om att det råder beslutskramp inom andra partier.

Men kanske vi kunde hjälpas åt att lösa upp en del av krampen inom socialdemokratin. Evert Svensson säger ju att vissa av de punkter som vi har redovisat kan han för sin del ansluta sig till. Låt oss höra vilka de punkterna är, så kanske vi kan börja snickra på en bred plattform, där det går att komma fram till familjepolitiska reformer i framtiden.

Evert Svensson förklarade också oviljan att införa en höjning av barnbidragen redan i år med att finansministern motsätter sig detta. Det är alltså beskedet från regeringspartiet nu, att i dag bestämmer finansministern. Tänk om han hade fått bestämma också i måndags kväll! Då hade vi sluppit förbudet mot barnomsorg i företagsform. Finansministern har sina ljusa stunder. Tänk om han hade fått gehör för sina synpunkter i måndags, och om socialministern kanske hade fått gehör för sina synpunkter i dag. Hur mycket bättre hade då inte familjepolitiken totalt sett blivit!

Det är tydligen så att finansministern får bestämma den ena dagen och socialministern den andra. Jag tycker att de har fått välja fel dagar att få igenom sina förslag.

Anf. 20 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Beträffande detta med äktenskap och äktenskapsbyrån sade jag faktiskt, Evert Svensson, att jag inte vill beskylla ens socialdemokraterna eller socialisterna för att vilja införa ett sådant system. Bl. a. utifrån den naturliga synen på valfriheten menar jag att ni borde gå längre när det gäller andra förutsättningar för familjerna själva att bestämma över sin tillvaro.

Evert Svensson tog också upp Möller och den situation som vi då befann oss i samt utvecklingen beträffande barnbidragen. Jag vill understryka att under de borgerliga regeringarnas tid flerbarnstillägget infördes mot socialdemokraternas vilja. Vi har inte varit motståndare till att via barnbidrag och flerbarnstillägg förbättra för barnfamiljerna. Men i dag, Evert Svensson, befinner vi oss i den situationen att vi lever i det land som har världens högsta skattetryck. Vi måste nu angripa basen för problemen, nämligen skatterna. Vi har då lagt ett förslag, som innebär att alla familjer får det lika utifrån det antal barn som avdraget är baserat på, oaktat vilken inkomst familjen har. Har man inte möjlighet att tillgodogöra sig avdraget, skall man ha ett motsvarande bidrag. Detta är ett rättvist system, som bygger på riktiga

grunder och som inte ger de sneda margineffekter som det socialdemokratiska systemet medför.

Jag ger inget besked i dag, säger Evert Svensson. Vi skall gå vidare. Ja, men problemet är ju att ni går åt fel håll. Ni leker blindbock med de problem som barnfamiljerna i dag har. För två år sedan skulle ni se till att det blev en helhetssyn på familjepolitiken. Nu säger Evert Svensson att man skall gå vidare, men något besked vill han inte lämna. Hur många år skall barnfamiljerna vänta på besked i dessa viktiga och fundamentala frågor?

Beträffande den borgerliga reservationen vill jag än en gång understryka vikten av den gemensamma långsiktiga målsättningen. Finns det, Evert Svensson, inte något värde i reservationen, eller, rättare sagt, finns det inte något kontroversiellt i den, skulle väl även Evert Svensson kunna skriva på denna målsättning, men det vill han inte göra. Han vill inte ha den inriktningen av familjepolitiken som vi där har slagit fast. Detta är skillnaden.

Tyvärr är det barnfamiljerna som drabbas av denna rundgång med skatter, bidrag och margineffekter. Om det är Kjell-Olof Feldt eller socialministern som bestämmer i regeringen tycks kvitta lika. Uttalanden görs åt skilda håll. Oaktat vad som har sagts tidigare har förslagen när de kommer till kammaren en klar inriktning på att politikerna skall ha mer att säga till om, att skatterna höjs och att familjernas valfrihet minskar i ett samhälle med världens största skattetryck.

Anf. 21 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till Evert Svensson, när han talar om att det finns en viss profil i detta förslag och gör gällande att det medför förbättringar för familjer med endast en inkomstagare. Jag vore tacksam om Evert Svensson kunde klara ut detta och ge mera substans åt den profilen.

Centerns förslag har den klara inriktningen att familjer med en inkomstagare skall få en skattereduktion. Det förslaget vill vi fortsätta att utveckla.

När det gäller principerna och det mera långsiktiga familjepolitiska arbetet vill jag ställa frågan: Är Evert Svensson beredd att i fortsättningen arbeta efter den grundläggande principen att barn skall behandlas lika och är lika värda? Gäller den principen?

Evert Svensson talade också om skatterna. Det är en ganska märklig behandling som har skett av en så viktig fråga som familjepolitiken. Det finns inte någonting om den i budgetpropositionen. Sedan säger socialdemokraterna att nu skall de övriga partierna vara med och finansiera ett eventuellt förslag. Såvitt jag känner till, har regeringen inte på några andra områden i budgetarbetet gått ut och sagt: Nu skall ni vara med och klara ut det här, och sedan skall vi lägga fram ett förslag.

Det är en ytterst besynnerlig behandling av familjepolitiken som socialdemokraterna har presenterat vid årets riksdag.

Anf. 22 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Felet med finansieringen av det här paketet är ju att den sker horisontellt och inte vertikalt, som skulle vara bättre ur fördelningssynpunkt.

Evert Svensson håller med mig när jag beskriver den felaktiga förmögensutvecklingen, som gjort att stora värden vältrats över till de redan besuttna. Men samtidigt säger han att i dag har vi inte pengar till att finansiera en barnbidragshöjning med 500 kr. från den 1 juli.

Om man håller med om att det finns stora resurser som skulle kunna utnyttjas på annat sätt än som nu sker, är det ju märkligt att man inte ens kan få fram de 250 miljoner som det rör sig om för att finansiera en barnbidragshöjning från den 1 juli.

Det kostar inte mer än 250 miljoner, och jag tycker att socialdemokraterna kunde vara med om att förbättra barnfamiljernas situation med den summan, just med tanke på att det faktiskt finns pengar i vårt samhälle att finansiera en sådan höjning med.

Anf. 23 EVERT SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall, så att jag inte glömmer det – det här är kanske mitt sista inlägg i debatten – yrka bifall till socialutskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer som är fogade till betänkandet.

När jag pratar om beslutskramp, avser jag de sex åren med borgerligt styre plus de i stort sett sex månader som vi har hållit på med förhandlingar eller haft ärendet uppe i socialutskottet. Jag tycker att det är litet förmätet av de borgerliga att säga att nästa gång skall man vara överens, samtidigt som reservationerna spretar åt olika håll! Det finns ju ingen gemensam reservation mer än den om framtidsvisionen.

Det behövdes faktiskt en socialdemokratisk regering för att det över huvud taget skulle bli ett beslut. Det är det faktum som vi har att konstatera.

Ni misskötte familjepolitiken under den tid som ni satt i regeringen, och vi har resultatet. Ingemar Eliasson talade om det, och andra har också gjort det. Jag tycker att ni skall dämpa ner ert ordval och inte blåsa upp er så fruktansvärt.

När vi då säger att vad som nu föreslås är en delreform och att vi tänker gå vidare, och när vi också säger att i detaljer vill vi inte ta ställning i dag, betyder det ju att utredningsarbetet får gå vidare.

Det behövdes alltså en ny regering för att det skulle bli en början till familjepolitik, och det bör väl understrykas än en gång att den barnbidragshöjning som nu sker är den största någonsin.

Finansministern ingår i regeringen. Som Aina Westin sade i går, har vi inte något ministerstyre, utan det är regeringen som lägger fram sina förslag. Men det är klart att finansministern har ett alldeles särskilt ansvar för Sveriges ekonomi, och han sköter sin uppgift på ett sätt som hedrar honom. De närmast föregående finansministrarna såg till att vi fick ett budgetunderskott och en räntebörda som gör att vi nästan är bundna till händer och fötter.

Det har förekommit förhandlingar på andra områden; jag hänvisar till

försvarsförhandlingarna. Det är alltså inget unikt, även om de här förhandlingarna kanske har varit litet ovanliga.

Tredje vice talmannen anmälde att Göte Jonsson, Ingemar Eliasson och Rune Gustavsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 24 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Familjepolitiken är utan tvivel ett av de områden där den socialdemokratiska regeringens tomhänthet framstår som allra mest tydlig. Efter alla de utfästelser som gjordes till barnfamiljerna i valrörelsen måste den hittills förda politiken närmast beskrivas som ett fiasko. Till en del beror det förmodligen på att man drar åt så olika håll inom regeringspartiet. Att det f. n. råder stor differens mellan olika socialdemokraters åsikter framgår inte minst av finansministerns nyligen tillkännagivna synpunkter.

Med tanke på de utredningsresurser som regeringen avsatt i sammanhang-
et är det ett häpnadsväckande magert resultat som presenterats och som kommit till uttryck i socialutskottets betänkande nr 35.

Socialministern har i budgetpropositionen redovisat att den tillsatta beredningsgruppen har representanter för statsrådsberedningen och för social-, finans-, jordbruks-, utbildnings-, arbetsmarknads- och bostadsdepartementen.

Här besannas ordspråket om att det blir en dålig soppa med alltför många kockar. I det här fallet har soppan inte ens blivit färdigkokt till dess att måltiden borde ha serverats. Efter att sedan regeringsskiftet ha åsamkat barnfamiljerna större ökningar av levnadsomkostnaderna än vad som förekommit någonsin tidigare i modern tid har regeringen inte en enda krona att ge till barnfamiljerna vid budgetårets början, alltså den 1 juli.

Det socialdemokratiska partiet, som lovade mest inför valet, är i dag det enda parti som står tomhändert. Alla partier har hittills varit överens om att slå vakt om barnbidraget, men aldrig tidigare har värdet av barnbidraget varit så urholkat som nu. I så gott som alla kommuner har socialhjälpkostnaderna stigit mycket starkt på senare tid, och det gäller inte minst barnfamiljerna. Man vet också att många fler familjer med barn enligt gällande normer skulle vara berättigade till ekonomisk hjälp. Det är alltså mycket hög tid för en barnbidragshöjning. Att avvakta till årsskiftet är i det här läget inte försvarbart. Från centern föreslår vi därför att barnbidraget höjs med 600 kr. fr. o. m. den 1 juli.

Att flerbarnstillägget fyller en viktig fördelningspolitisk funktion bekräftas inte minst av familjeekonomiska kommitténs betänkande. Det är viktigt att den förbättring som tillskapats för familjer med flera barn genom detta bidrag bibehålls.

De ekonomiska kalkyler som gjorts för olika hushållstyper visar att även tvåbarnsfamiljer ofta har en alltför låg disponibel inkomst per individ. Vi föreslår därför från centern att flerbarnstillägget skall öka med 400 kr. per

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

barn fr. o. m. den 1 juli och att detta belopp skall utgå redan för det andra barnet.

De här förslagen framgår av reservationerna 5 och 7.

Centerns förslag till en beskattad vårdnadsersättning, som vi hänvisar till i ett särskilt yttrande, behandlas av socialförsäkringsutskottet. Vi beklagar att vårt samlade familjepolitiska program inte kan behandlas vid samma tillfälle. Vi ser nämligen vårt förslag om vårdnadsersättning som den felande länken i samhällets stöd till barnfamiljerna. För att vi skall kunna göra anspråk på att ha ett heltäckande stöd till barnfamiljerna, som ökar valfriheten och ger rimliga förutsättningar för alla, är det nödvändigt med en utbyggnad av vårdnadsersättningen. Vi har föreslagit en första etapp med ytterligare sex månader, dvs. till dess att barnet är 1 1/2 år.

Dess värre är regeringspartiet fortfarande helt ointresserat av att öka valfriheten, helt ointresserat av att många föräldrar, även om de vill, inte kan få ett arbete.

Utskottsmajoriteten föreslår ett anordningsbidrag till dag- och fritidshem. Detta förslag måste ses som ett första erkännande av att det nyligen genomförda statsbidragssystemet till barnomsorgen är ett mycket dåligt system.

Det förslag som utskottsmajoriteten nu lägger fram innebär stora utgifter för staten, men det är inte alls det som man är mest betjänt av ute i kommunerna.

Det finns tyvärr risk för att byggnadskostnaderna snabbt stiger i motsvarande grad, vilket var ett faktum när vi tidigare hade den här typen av bidrag. Nej, det är i stället driftbidraget som behöver få en annan och mer flexibel utformning och som framför allt tar mer hänsyn till barns varierade tillsynsbehov. Styrningen till – låt mig kalla det – långtidsbarn har, som väntat, visat sig mycket olycklig. Det är nu effekterna av det införda systemet börjar slå igenom ute i kommunerna, och det är nu som reaktionerna från föräldrar och personal kommer.

Herr talman! Med hänvisning till vårt tidigare förslag till bidragssystem yrkar vi avslag på förslaget om anordningsbidrag, vilket framgår av reservation nr 17.

Jag vill slutligen yrka bifall till de reservationer som Rune Gustavsson och jag har skrivit under och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 25 AINA WESTIN (s):

Herr talman! I kompletteringspropositionen föreslås att riksdagen anvisar ett reservationsanslag på 100 milj. kr. för tillfälligt bidrag till anordnande av daghem och fritidshem. Bidraget föreslås utgå per avdelning i nybyggda daghem och fritidshem, där byggnationen igångsätts efter den 30 juni 1984 men före den 1 mars 1985 och avslutas senast den 30 september 1985. Bidraget skall utgå med 300 000 kr. per avdelning. Det skall administreras av socialstyrelsen, som har att fördela de medel som anvisats. För igångsättningen av arbetena skall arbetsförmedlingen höras. Bidrag bör utgå endast för projekt på orter där byggsysselsättningsbehov finns.

I reservation nr 17 av moderata samlingspartiet och centern yrkas avslag på propositionen. Man pekar på att anordningsbidrag tidigare visat sig driva upp byggnadskostnaderna på ett oacceptabelt sätt. Man anser vidare att ett mera rättvist statsbidragssystem är angeläget, i stället för detta slag av tillfälliga insatser.

I reservation nr 18 är folkpartiet positivt till det föreslagna tillfälliga anordningsbidraget men anser att bidraget bör utgå till privata barnomsorgsanläggningar av olika slag, även sådana som drivs i affärsmässigt syfte. Vidare bör inte bidragsgivningen styras av byggsysselsättningsbehovet på orten utan av det behov av barnomsorg som finns.

Herr talman! När det gäller förslagen om principiella förändringar i de statsbidragsregler som antogs av riksdagen i december 1983 och statsbidrag till affärsmässigt drivna daghem vill jag hänvisa till den debatt som fördes här i kammaren så sent som i måndags och de beslut som riksdagen då fattade.

Riksdagen har vid åtskilliga tillfällen understrukit vikten av en fortsatt utbyggnad av dag- och fritidshem. Riksdagens beslut 1976 om en utbyggnad av 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 nya fritidshemsplatser under en femårsperiod kom inte till stånd. Av planerade 100 000 nya daghemsplatser har byggts ca 70 000, och av 50 000 planerade fritidshemsplatser blev det ca 30 000. Det innebär att man inte har kunnat uppfylla riksdagens målsättning.

Samtidigt konstaterar vi nu att köerna till daghem och fritidshem är mycket långa. För drygt hälften av alla förskolebarn, 52 %, mellan 0 och 6 år vill föräldrarna ha plats inom den kommunala barnomsorgen. Det visar en enkät av statistiska centralbyrån. 88 000 förskolebarn som köar för att få plats kan inte få det. För att täcka den efterfrågan skulle kommunerna behöva bygga 61 000 nya daghemsplatser och 27 000 nya platser i familjedaghem.

Av skolbarnen mellan 7 och 10 år var det 28 % vars föräldrar ville ha plats inom den kommunala barnomsorgen. I den gruppen är det 27 000 barn eller 6 % som köar för plats på fritidshem eller hos dagbarnvårdare. För att täcka den efterfrågan behöver det inrättas 24 000 fritidshemsplatser och 3 000 platser i familjedaghem.

Det är alltså ett klart uttalat behov av en ökad barnomsorg. Beslutet från 1976 har inte uppfyllts.

Moderaterna talar väldigt mycket om kostnaderna när det gäller utbyggnaden av barnomsorgen. Men moderaterna undviker konsekvent att tala om att det faktiskt också är lönsamt för samhället att bygga ut barnomsorgen. Detta visar en rad undersökningar, bl. a. en undersökning av Kommunförbundet 1982. Av den framgår bl. a. följande.

För en kvinna med ett barn skulle produktionsvärdet vid en genomsnittlig arbetstid på 13 timmar per vecka täcka kostnaderna för barnomsorgen för barnet från 1-årsdagen tills barnet fyller 10 år. Om kvinnan arbetar mer än 13 timmar per vecka ökar den samhällsekonomiska vinsten. Vid heltidsarbete uppgår den samhällsekonomiska vinsten till ca 74 000 kr. per år om vinsten fördelas på de nio år som barnet får omsorg. Även vid genomsnittlig deltid är det samhällsekonomiskt mer lönsamt att bygga ut barnomsorgen med småbarnsplatser än att endast bygga ut den för barn från 3 år.

När man talar om barnomsorgen är det viktigt att man inte mäter den bara i ekonomiska termer – barnomsorg är faktiskt också en investering i barnen. Barnens behov av utveckling och trygghet skall alltså inte i första hand diskuteras i ekonomiska termer, även om det naturligtvis är viktigt att ha ekonomiskt underlag när man skall bedöma behovet av att tillgodose önskemålen.

Göte Jonsson tog i sitt anförande upp föräldrarnas roll och situation. Socialdemokraternas uppfattning skiljer sig inte från moderaternas när det gäller föräldrarnas roll. Det är föräldrarna som har huvudansvaret för barnens uppfostran, och det har vi aldrig bortsett från på något sätt. Men varken jag eller någon annan i mitt parti behöver Marx handbok för att utforma familjepolitiken eller barnomsorgen. Det finns faktiskt andra egenskaper som är mycket bra att besitta i dessa sammanhang, nämligen sunt förnuft och praktisk erfarenhet.

Det är också så att föräldrarna faktiskt behöver ett stöd i föräldrarollen och ett komplement till den. Vi menar att barnomsorgen är ett mycket viktigt komplement. En utbyggd barnomsorg innebär ett stöd för föräldrarna, ett stöd för barnen. Det är viktigt för barnen att få växa upp tillsammans med även andra vuxna personer än föräldrarna och tillsammans med andra barn. Vi konstaterar ju att väldigt många familjer i dag är ett-barn-familjer. Vi kan alltså inte utgå ifrån att familjerna består av två föräldrar och flera barn, utan det finns en mängd olika typer av familjer, där man behöver stöd och hjälp i föräldrarollen.

Göte Jonsson upprördes mycket över den bild han visade för kammaren och där det i texten stod bl. a. att i hemmet fanns ingen utbildad personal. Jag förstår inte varför Göte Jonsson är så upprörd över det. Det är ju ett klart konstaterande. Jag har inte fått någon utbildning som förälder. Jag vet inte vad Göte Jonsson fått för utbildning som förälder. Den praktiska erfarenhet vi har är naturligtvis viktig, men den kan kombineras med de kunskaper och erfarenheter som en väl utbildad personal har på olika områden inom barnomsorgen. Därmed blir det ett samspel mellan föräldrarna och personalen i barnomsorgen, till gagn för i första hand barnen.

Jag tycker att Göte Jonsson borde ha läst på vårt program ordentligt, för just detta som jag tagit upp, att familjen skall stå i centrum, att vi skall förbättra familjernas situation, framgår klart inte minst av Kvinnoförbundets olika program, som under flera år har arbetats fram och som har behandlats på kongresserna. Vad vi anser vara viktigt framgår också av det socialdemokratiska partiets familjepolitiska program och av de riktlinjer som vi dragit upp på kongresserna.

Att nu säga nej till det föreslagna anordningsbidraget till barnomsorgen tycker jag är småaktigt. Med tanke på den bristsituation vi befinner oss i är 100 milj. kr. ett ganska litet anslag, men det innebär ändå att man kan få till stånd en nyproduktion på 330 avdelningar och förhoppningsvis få plats för ytterligare ca 5 000 barn i barnomsorgen. Detta skall ses mot de stora behov som finns och med beaktande av önskemålen från föräldrarna. Många undersökningar pekar nämligen på att det är just kommunal barnomsorg

man vill ha, dvs. plats i daghem och fritidshem.

Utskottet ser positivt på att särskilda medel avsätts, utskottet anser också att det är rimligt att sysselsättningsbehovet beaktas när det gäller prioritering mellan olika tänkbara projekt. Beträffande bidrag till icke kommunala anläggningar förutsätter vi i utskottet att samma bedömningsgrund kommer att anläggas som i fråga om drift av anläggning.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan beträffande bidrag till anordnande av daghem och fritidshem och avslag på reservationerna 17 och 18.

Anf. 26 ROSA ÖSTH (c) replik:

Herr talman! När Aina Westin beskriver utbyggnaden av barnomsorgen under den icke-socialistiska regeringstiden gör hon det på ett för socialdemokraterna mycket typiskt sätt.

För det första: Utbyggnaden av barnomsorgen har obestriddligen aldrig varit så omfattande som under de här sex icke-socialistiska åren.

För det andra: Aina Westin förbigår med tystnad utbyggnaden av familjedaghemmen, vilket är betecknande för socialdemokraterna. Antalet platser i familjedaghem ökade under den här utbyggnadsperioden mycket mer än vad man hade beräknat – även i socialdemokratiskt styrda kommuner. Det bevisar att socialdemokrater ute i kommunerna är intresserade även av den här verksamheten, vilket socialdemokraterna i riksdagen dess värre inte är.

Här som på det familjepolitiska området i allmänhet visar socialdemokraterna i riksdagen en skrämmande brist på vilja att värna om valfriheten. Att de socialdemokratiska ledamöterna inte hade haft kontakt med sina kamrater i den kommunala verksamheten när man införde det nya statsbidragssystemet hade vi klart för oss då, men jag trodde att man möjligen hade tagit den kontakten senare. Jag förstår att man inte gjort det, för om så hade varit fallet skulle man ha upptäckt att det inte är anordningsbidrag som kommunerna behöver. Anordningsbidraget har en mycket marginell betydelse i sammanhanget. Vad som behövs är en förändring av driftbidraget.

Har Aina Westin inte tagit del av de insändare som blivit allt vanligare i ortstidningarna, där föräldrar och personal ger uttryck för sin oro över de förslag som socialnämnderna har tvingats lägga fram med anledning av statsbidragssystemet? Det är alltså förslag som framtvings på grund av att kommunernas bidrag så radikalt har minskat genom styrningen till heltidsbarn och genom att barnen räknas som heltidsbarn först fr. o. m. att de är inskrivna sju timmar.

Anf. 27 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Aina Westin sade bl. a. att det när det gäller familjepolitiken inte är Marx som så att säga utgör styrmedlet, utan det är förnuftet. Jag delar Aina Westins uppfattning på den punkten, att Marx inte står för förnuftet.

Beträffande den bild som jag visade på kammarens bildskärm frågade Aina Westin: Varför blir Göte Jonsson så upprörd? För mig, Aina Westin

och ärade socialdemokrater, är det självklart att det är föräldrarna som är bäst skickade att ta hand om sina egna barn. Detta ligger inom ramen för skapelseordningen. Detta, Aina Westin, ligger inom ramen för förnuftet. När Aina Westin och Socialdemokratiska kvinnoförbundet går ut och sprider propaganda och påstår att av samhället utbildad personal bättre än föräldrarna kan klara fostrarrollen, då läser man Marx utifrån det faktum att förnuft fattas.

Jag, herr talman och ärade kammarledamöter, kritiserar inte – jag vill klart understryka detta – de tusentals kvinnor och män som arbetar inom den kommunala barnomsorgen i dag. De har en hög ambition, de är ofta välutbildade, de sköter sin uppgift mycket fint, men de kan aldrig definitivt gå in i föräldrarnas ställe. Vilka av oss i den här kammaren har haft föräldrar som fått samhällelig utbildning i föräldraskap? Om samhällelig utbildning i föräldraskap skulle vara ett kriterium på kärlek, värme, omtanke och social anpassning i vårt svenska samhälle, då skulle vi i princip vara socialt missanpassade allihop.

Herr talman! Jag blir egentligen ännu mera skrämmd när jag hör att någon av kammarens ledamöter försvarar Kvinnoförbundets skrivningar och program. Aina Westin! Jag har läst programmet, och jag har bara pekat på en enda punkt som jag menar är rätt upprörande, men det finns en rad liknande punkter. På ett ställe heter det t. ex. att äktenskapet väl i princip har spelat ut sin roll som samlevnadsform och skulle kunna ersättas med en registrering. Jag skulle också kunna peka på andra sådana punkter.

Herr talman! För mig som moderat är det självklart att föräldrarna har både ansvaret för och möjligheten att ta hand om sina barn.

Anf. 28 AINA WESTIN (s) replik:

Herr talman! Jag har aldrig påstått, Rosa Östh, att det inte skedde en utbyggnad av barnomsorgen under de sex år då ni var i regeringsställning. Men utbyggnaden var inte tillräcklig. Vi kan i dag konstatera att riksdagens målsättning om 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 nya fritidshemsplatser inte har uppfyllts.

Det är väl ändå ett faktum att ni hade ansvaret för politiken under perioden i fråga, och under den tiden gjordes också starka påtryckningar från olika organisationer, inte minst från löntagarorganisationerna, om att man skulle skynda på utbyggnaden, men det skedde inte.

Rosa Östh pekar också på anordningsbidraget. Förra gången anordningsbidrag infördes var anledningen den att man ville få till stånd en snabbare och kraftigare utbyggnad. Också i dag är situationen sådan att vi behöver fler daghemsplatser, och förslaget om anordningsbidrag har framlagts för att möjliggöra en ökning av deras antal.

Till Göte Jonsson vill jag säga att jag fortfarande inte vet hur Göte Jonsson har läst Kvinnoförbundets program. Jag tycker inte att man skall citera på det sätt som han gör. Jag vill rekommendera Göte Jonsson, som i olika sammanhang talar om en helhetssyn, att anlägga en helhetssyn också på innehållet i Kvinnoförbundets program.

Jag har aldrig påstått att föräldrarna icke har huvudansvaret för våra barns omsorg och fostran och att föräldrarna icke skulle vara bäst skickade att ta hand om sina barn. Men oavsett detta är det väldigt många föräldrar som behöver stöd i föräldrarollen, och det är vi positiva till.

Nr 165

Onsdagen den
6 juni 1984

Anf. 29 ROSA ÖSTH (c) replik:

Herr talman! Vad jag mest kritiserade i Aina Westins beskrivning var att hon med tystnad förbigick utbyggnaden av familjedaghemmen, vilket hon även gjorde i sin senaste replik. Detta understryker det ointresse man från socialdemokraternas sida visar mot denna barnomsorgsform.

Det är inte, som Aina Westin tidigare påstod, småaktighet från vår sida som gör att vi säger nej till anordningsbidraget, utan det är fråga om en verklighetsförankring. Jag beklagar mycket att man inte kan påstå att den socialdemokratiska regeringen har denna verklighetsförankring. Också jag har nämligen ett intresse av att barnomsorgen byggs ut till full behovstäckning.

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Anf. 30 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Jag skall inte ytterligare kommentera Kvinnoförbundets program. Jag har läst det, och jag har redovisat i skrift och på bild vad som står där. Det finns också mycket mer som jag skulle kunna tillägga. Vem som helst har möjlighet att själv studera det och avgöra, om jag skulle ha feltolkat programmets innehåll.

Så till barnomsorgen. Aina Westin säger att en undersökning visar att ett mycket stort antal föräldrar vill ha kommunal barnomsorg. Jag tror att det är på det sättet. Men frågan har då ställts som om det bara funnes kommunal barnomsorg och inga alternativ. Då blir svaret på frågan ja.

En annan undersökning, som SIFO har gjort och som gäller vårdnadsersättningen, visar att om föräldrarna får välja mellan att man ensidigt bygger ut den kommunala barnomsorgen och att man ger vårdnadsersättning, säger en klar majoritet av dem att de vill ha vårdnadsersättning i stället för den ensidiga utbyggnaden av kommunal barnomsorg. Även bland socialdemokrater och inte minst LO-medlemmar finns en majoritet för vårdnadsersättningstanken framför en ensidig utbyggnad av kommunal barnomsorg.

Som man ropar i skogen får man svar, Aina Westin. Förutsättningen för ett val är ju att det finns något att välja emellan.

Det finns ett behov av kommunal barnomsorg, och det finns över huvud taget ett behov av barnomsorg. Aina Westin hänvisar till den ekonomiska bedömning som görs i Kommunförbundets undersökning. Jag skulle vilja säga att den bedömningen egentligen är felaktig, eftersom den utelämnar viktiga moment. Varför har man t. ex. i Kommunförbundets undersökning inte kategoriserat hemarbetet som en värdefull sysselsättning i de fall där någon av föräldrarna stannar hemma och själv tar hand om barnen? Det måste ju räknas in i BNP och i liknande sammanhang, men det har man såvitt jag vet inte gjort.

Om båda föräldrarna vill förvärvsarbeta skall man ha möjlighet till

barnomsorg – på den punkten delar jag Aina Westins uppfattning. Men det kan då inte helt plötsligt vara mera lönsamt att satsa enbart på den dyraste formen av barnomsorg, i stället för att också satsa på alternativ av billigare typ och på det sättet vinna både valfrihet och samhällsekonomiska fördelar.

I en pressad samhällsekonomisk situation blir det ändå så, Aina Westin, att färre föräldrar av dem som vill ha barnomsorg kommer att få det, om man satsar ensidigt på den dyraste formen än om man också satsar på alternativ som är billigare. Därmed innebär också det moderata förslaget och de borgerliga förslagen i Sveriges riksdag att föräldrarnas önskemål tillgodoses kapacitetsmässigt bättre än vad som är fallet med det socialdemokratiska förslaget.

Anf. 31 AINA WESTIN (s) replik:

Herr talman! Jag vill till Rosa Östh säga att vi inte är emot familjedaghem. Naturligtvis behöver vi familjedaghem, och det visar sig också på många orter att det bästa alternativet är att bygga ut sådana. Men vad jag tycker är viktigt i det sammanhanget är att man också ställer krav på kvalitet.

Familjedagbarnvårdarna har i dag i mycket liten utsträckning utbildning för att ta hand om barn. De har naturligtvis som föräldrar praktisk erfarenhet av barnomsorg, men mycket få kommuner har satsat på någon utbildning av de kommunala familjedagbarnvårdarna.

Till Göte Jonsson vill jag säga att vi i dag inte skall diskutera Kvinnoförbundets program. Jag kan ändå inte underlåta att säga att det kanske är tur att vi inte diskuterar det moderata kvinnoförbundets familjepolitiska program. Jag har berört det vid tidigare tillfällen, och en diskussion på den punkten skall vi kanske ta upp i något annat sammanhang.

Göte Jonsson talar sig nu som tidigare varm för valfriheten. Men det finns ingen valfrihet i dag i fråga om barnomsorgen, eftersom denna inte är tillräckligt utbyggd. Av de föräldrar som vill ha barnomsorg utanför hemmet är det alltför få som kan få sådan. Därför är det viktigt att man satsar på den barnomsorg som föräldrarna vill ha, alltså på en utbyggnad av daghem och fritidshem.

Vad beträffar t. ex. det stora LO-kollektivet visar en unik undersökning som gjordes inom detta för ett antal år sedan, Göte Jonsson, klart att det är plats i daghem och i fritidshem som föräldrarna vill ha. Det rör sig om ganska stora grupper. Nej, moderaternas resonemang om valfrihet är, Göte Jonsson, liksom tidigare en chimär.

Tredje vice talmannen anmälde att Rosa Östh anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 32 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det är alltid mycket lustigt att höra socialdemokrater tala om frihet och valfrihet. För Aina Westin är det uppenbarligen så att frihet är att socialdemokratiska statsråd bestämmer hur folket skall ha det även när det gäller barnomsorgen. Vi menar att det är genom att utforma rättvisa regler,

vilka ger verkliga valmöjligheter för de enskilda människorna, som man bäst förverkligar detta begrepp.

Beskattnings av inkomster skall i princip ske med hänsyn till ekonomisk bärkraft hos den eller dem som beskattas. Så är det emellertid inte, vilket främst drabbar barnfamiljerna. Genom den starkt progressiva statliga inkomstskatten leder olika fördelning av en gemensam hushållsinkomst till olika hög skatt. 100 000 kr. som tjänas in av en beskattas nästan 10 000 kr. högre än om två delar samma inkomst lika. Detta är inte rättvist. En lösning kan man bara få genom en dämpning av progressiviteten och genom fortsatta planmässiga sänkningar av marginalskatten som på längre sikt syftar till att den statliga inkomstbeskattningen avskaffas utom för de högsta inkomsterna. Detta har vi moderater föreslagit, och förslaget kommer att behandlas i ett senare betänkande, om inte i dag så om någon dag här i kammaren.

Det andra stora problemet när det gäller beskattningens utformning för familjerna är att två familjer med lika inkomstförhållanden men med olika antal barn betalar lika mycket i skatt. Man anses alltså i dag ha lika stor ekonomisk bärkraft oavsett om ens inkomster skall räcka till att mätta två eller sex munnar. Det är naturligtvis orimligt. Jag hoppas att socialministern kan instämma i att detta är orimligt och att man bör göra någonting åt saken.

Den orättvisa utformningen av inkomstbeskattningen slår ännu hårdare mot familjer genom de skattesärpningar som framför allt 1983 och 1984 genomförts av den socialdemokratiska regeringen – 23 000 milj. kr. i skattehöjningar på två år och 6 500 kr. i genomsnitt per hushåll i Sverige.

Hittills har man försökt kompensera barnfamiljerna för bristerna i skattesystemet genom höjda barnbidrag, som finansierats med höjda skatter, vilka i sin tur till stor del fått betalas av barnfamiljerna. Därmed har skattetrycket höjts och rundgången ökat. Vi kan inte fortsätta längs den vägen längre. Skattetrycket är så högt och orättvisorna slår därmed så hårt att vi måste söka oss fram till en långsiktig och omfattande lösning. Det är mot den bakgrunden som vi moderater har föreslagit att ett grundavdrag på 15 000 kr. per barn införs i den kommunala beskattningen. Avdraget får därmed samma värde oavsett inkomst. Reformen har en ekonomisk omfattning som totalt är nästan tre gånger större än vad regeringens förslag innebär.

Om man skall ta hänsyn till försörjningsbördan vid beskattningen – om det tycks de flesta vara överens, även om det många gånger blir mer tanke än handling – måste man utgå från antalet barn. Det är antalet barn som leder till skillnader i familjers ekonomiska bärkraft vid i övrigt lika inkomstförhållanden. Beloppet 15 000 kr. är beräknat med utgångspunkt i den genomsnittliga extra levnadskostnad som en familj får för ett barn med avdrag för det nu utgående barnbidraget, som alltså bibehålls. Därmed har jag gett ytterligare ett svar på Rune Gustavssons tidigare fråga här till Göte Jonsson.

Vårt förslag, när det är fullt genomfört, leder till att en tvåbarnsfamilj får uppemot 9 000 kr. mer i disponibel inkomst, men inte som bidrag. Det blir i stället mer kvar efter skatt redan vid löneutbetalning. Det är alltså egentligen inte fråga om ett ökat stöd till barnfamiljerna, utan ett borttagande av den

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

nuvarande överbeskattningen av barnfamiljerna, ett etablerande av rättvisa i beskattningen. Vår grundläggande uppfattning är nämligen att alla, även barnfamiljerna, normalt skall kunna leva på sina inkomster. Det tycker tydligen inte Evert Svensson, som tidigare i debatten sade att skall man kunna leva på sin inkomst, som moderaterna vill, blir det besvärligt för barnfamiljerna. Logiken i det resonemanget förstår jag inte i och för sig. Jag skulle vilja rekommendera Evert Svensson att läsa tidningen Broderskap, som ju står honom nära, litet oftare och mer ingående. I en ledare i den tidningen skrev man för några månader sedan att det normala ändå bör vara att även barnfamiljerna skall kunna leva på sina inkomster. Jag hoppas att Evert Svensson delar åtminstone tidningen Broderskaps uppfattning i det här sammanhanget.

När det gäller det fortsatta arbetet på att skapa långsiktiga lösningar för barnfamiljerna – om detta skrivs det ju såväl i propositionen som i skatteutskottets och socialutskottets betänkanden – skulle jag vilja fråga socialministern: Vilken inriktning skall detta arbete ha? Inser socialministern – vilket jag tror att han faktiskt gör, även om det inte kommer till uttryck i handling – att man måste göra något radikalt åt vårt nuvarande system för inkomstbeskattning för att klara barnfamiljernas problem på lång sikt? Anser socialministern att det är rimligt att sträva efter att man skall kunna leva på sina inkomster och att man alltså får behålla pengarna vid löneutbetalningstillfället i stället för den rundgång som ökade bidrag och höjda skatter faktiskt innebär?

Den stora skillnaden mellan det avdrag för barn som vi föreslår och fortsatta barnbidragshöjningar är alltså att rundgången med vårt förslag minskar och möjligheterna att kunna leva på sina egna inkomster ökar. Dessutom – och det är från samhällsekonomisk synpunkt oerhört viktigt – ökar inte skattetrycket med de skadliga effekter detta har när det gäller tillväxttakt, inflationstakt och annat. För barnfamiljerna är det naturligtvis av stor vikt att vi får en samhällsekonomisk utveckling som leder till en så stor tillväxt som möjligt med större gemensamma resurser att fördela.

De familjer eller ensamstående som har så många barn eller så låg inkomst att de inte kan utnyttja grundavdraget för barn fullt ut får i stället en negativ skatt av motsvarande värde – ett system som f. ö. redan finns i andra länder. Den kommunala skatteökning som blir följden av att det allmänna grundavdraget minskas för att finansiera barnavdraget kompenseras genom samtida sänkningar av den statliga inkomstsikten, med syfte att, som jag tidigare redovisat, på sikt få bort den statliga inkomstsikten utom för de allra högsta inkomsterna.

Tillämpningen av det nya systemet för grundavdrag blir mycket enkel. Det innebär inga komplikationer vid deklarationen. Några ytterligare moment tillförs vid den datamässiga beräkningen av skattens storlek. Även för den som utnyttjar den negativa skatt vi föreslår blir förfarandet mycket enkelt, inte mer komplicerat än det ansökningsförfarande som i dag finns för jämkning av skatteinbetalningarna för exempelvis villaägare.

Regeringen går – som vi har hört tidigare i dag, jag behöver inte gå in i

detalj – vidare med höjda bidrag, som finansieras med höjd statsskatt, vilket drabbar alla och därmed också barnfamiljerna. Bidragen finansieras vidare med höjd skatt genom slopandet av förvärvsavdraget, vilket drabbar enbart barnfamiljerna. Det är alltså barnfamiljerna själva som till stor del får finansiera barnbidragshöjningen och höjningen av bostadsbidraget. När det gäller just höjningen av bostadsbidraget innebär detta att fler kommer att omfattas av de förödande marginaleffekter som blir följden av höga marginalskatter och det därmed nedtrappade bostadsbidraget. Det innebär att fler och fler barnfamiljer hamnar i den s. k. fattigdomsfällan och inte genom egna insatser kan förbättra sin egen ekonomi. Det är därför vi moderater avstyrker förslaget om ökade bostadsbidrag och i stället föreslår det mycket kraftiga stöd som införandet av grundavdrag för barn i realiteten innebär.

I skatteutskottets betänkande behandlas ytterligare några viktiga frågor. Genom att förvärvsavdraget uppenbarligen kommer att slopas – det förefaller finnas majoritet för detta här i kammaren – försvinner det enda avdrag som i dag finns för att i någon mån skapa rättvisa för dem som själva ordnar sin barntillsyn och som betalar för detta. De har åtminstone tidigare kunnat tillgodogöra sig förvärvsavdraget. Det här slopandet innebär ytterligare orättvisor mellan dem som har möjlighet och som vill utnyttja kommunal barnomsorg och dem som själva sköter barnomsorgen genom att anställa någon. Denna orättvisa skärps och fördjupas..

Vi moderater anser att man för att skapa rättvisa måste snabbutreda möjligheterna att införa rätt till avdrag för styrkta barntillsynskostnader – detta för att skapa den valfrihet som Aina Westin tidigare uppenbarligen inte ville ha.

Vi vill att riksdagen skall göra ett uttalande om vikten av att bibehålla de underhållsskyldigas rätt till avdrag för en del av det erlagda underhållet. Många underhållsskyldiga har en mycket besvärlig ekonomisk situation i dag, och det här avdraget är av stor vikt för deras ekonomiska situation. När det förslag om grundavdrag för barn som vi vill införa genomförs bör också de underhållsskyldiga få del av effekterna av det avdraget.

Det finns inom inkomstbeskattningens ram i dag många kvardröjande moment om sambeskattnings. Det gäller sambeskattnings av B-inkomster. Vidare gäller det sambeskattnings av förmögenhet, mellan makar, mellan makar och barn och – vilket är ännu mera upprörande – mellan fosterföräldrar och fosterbarn. Vi anser att särbeskattnings skall genomföras fullt ut på dessa områden. De nuvarande reglerna har upprörande effekter. Det kan t. o. m. förekomma Pomperipossa-effekter vid tillämpningen av den s. k. 80–85-procentsregeln. En inkomstökning för en make kan leda till en skatt som blir över 100 %. Det är självfallet orimligt. Den effekten kan försvinna, om man genomför en särbeskattnings.

Vi anser också, vilket redovisas i reservation nr 7, att även andra skatteregler som missgynnar förhållanden mellan människor – sammanboende eller äktenskap – bör tas bort. Vi vill här ha en snabb utredning och förslag från regeringen till riksdagen.

Fru talman! Vi är i tidsnöd. Jag skulle kunna tala länge om dessa frågor, men nöjer mig avslutningsvis med att yrka bifall till reservationerna 1, 4, 5, 6 och 7 som är fogade till skatteutskottets betänkande.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 33 Socialminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Vi hade redan i mars en uppskattad familjepolitisk förövning, grundad på de förslag som nu föreligger från regeringen och oppositionen. Evert Svensson och Aina Westin har dessutom i dagens debatt, för var och en som är mottaglig för sakargument, på ett klargörande och övertygande sätt utvecklat argumenten för den socialdemokratiska familjepolitiken. Jag kan därför nöja mig med att försöka eliminera ett par av de propagandamyter som de borgerliga debattörerna försökt skapa för att dölja sin egen familjepolitiska oenighet och den därav följande handlingsförslamningen.

Den ena propagandamyten är påståendet att jag och regeringen egentligen inte ville åstadkomma några förbättringar för barnfamiljerna, men har drivits därtill av en kraftfull opposition – det är ni det. Den andra myten, som är lika befängd som den första, är att det nu skulle finnas en gemensam borgerlig familjepolitik.

Då jag tillträdde som socialminister ställde jag upp några bestämda mål för mitt arbete. Ett var att åstadkomma en rejäl höjning av barnfamiljernas standard. Skälet var naturligtvis att barnfamiljerna mer än någon annan grupp drabbades av nedskärningarna och de sjunkande reallönerna under de sex borgerliga vanstyresåren – något som bekräftas av samtliga utredningar som har gjorts om barnfamiljernas ekonomiska situation.

Nu är alltså ett viktigt delmål nått på det familjepolitiska området. Jag vill gärna betona att detta är ett delmål. Mer måste göras innan vi har skapat full rättvisa mellan barnfamiljer och andra. Men det vi nu genomför – mitt i en ekonomisk kris – är, som flera påpekat, den största förbättringen för barnfamiljerna någonsin.

Förslaget ger mest till de barnfamiljer som bäst behöver ett ökat stöd, familjer med låga inkomster och många barn. En fyrabarnsfamilj får en barnbidragshöjning på 8 250 kr. per år. Barnbidraget kommer att betalas ut månadsvis. Fyrabarnsfamiljen får 2 200 kr. i månaden.

Det finns, glädjande nog, en riksdagsmajoritet både för bidragshöjningen och för övriga förslag till förbättringar, liksom för finansieringen.

Till dessa förslag skulle alltså en motvillig socialdemokratisk regering ha drivits av den kraftfulla oppositionen. Drevkarlen Gustavsson har upprepat det påståendet här i debatten.

Jag kan förstå att, för den politiskt fåkunnige, vägarna till de uppställda målen kan te sig krokiga, men jag hade att välja de vägar som var framkomliga – och jag har nått målet. Att drivas av de borgerliga på det familjepolitiska fältet är – utan alla jämförelser i övrigt – som att ha ett drev vilsna jockey efter sig, alla mer intresserade av att hugga varann i bakhasorna

än att komma åt villebrådet. I den situationen är det villebrådet som bestämmer både takten, färdriktningen och målet för färden.

Fru talman! Jag har förut riktat ett uppriktigt tack till de borgerliga för hjälpen, och jag vill gärna upprepa det tacket. Ni betydde mycket för att jag skulle nå målet. Inte minst folkpartiets förslag till skattehöjningar för icke barnfamiljer var ett bidrag till att vi ändå kom fram.

Så några ord om den andra propagandamyten, den borgerliga enigheten i familjepolitiken. I riksdagsdebatten i mars försökte jag för barnfamiljernas skull, men också för de borgerliga väljarnas skull, sätta fart på era enighetssträvanden genom att utmana er. Jag sade: Då jag nu har misslyckats, fast jag var så nära att ena er, så ta er samman: gå de borgerliga väljarna till mötes och presentera till den 6 juni ett gemensamt förslag. Då får förslagen brytas mot varandra.

Nu basunerar ni och den borgerliga pressen ut att det är slut på den borgerliga splittringen och handlingsförlamningen. Enighet råder. Verkligen?

Centerpartiet vill höja barnbidraget med 600 kr., folkpartiet med 300, och moderaterna anser en barnbidragshöjning vara en socialistisk rundgång. För att ytterligare demonstrera enigheten har Rune Gustavsson i dag lagt ett ännu högre bud: han är beredd att gå med på en höjning med 1 500 kr.

Moderater och centerpartister motsätter sig att daghemsbyggandet stimuleras med s. k. anordningsbidrag. De vill tvärtom skära ned daghemsbyggandet med flera hundra miljoner. Folkpartiet kan till nöds gå med på att påskynda daghemsbyggandet.

Folkpartiet vill helt ta bort hemmavdraget. Centerpartiet vill höja det kraftigt.

Folkpartiet och centern vill slopa förvärvsavdraget. Moderaterna kräver, som vi nyss har hört, att det skall vara kvar.

Folkpartiet vill minska matsubventionerna. Centerpartiet vill ha dem kvar. Osv., osv.

Då jag går igenom allt det här blir jag riktigt imponerad av mig själv – att jag var så nära att få en sådan sorglig samling nästan enad.

Det enda man på borgerligt håll har kunnat enas om är att de sjuka skall vara med och betala kalaset, också de sjuka barnfamiljerna, genom införandet av karensdag eller sänkt sjukpenning.

Enighet lär man också kunna nå när det gäller hyreshöjningar för barnfamiljerna. Moderaterna går så långt att de helt vill slopa räntesubventionerna, på sikt i alla fall. Då Bo Lundgren talade om grundavdragen var det också en fråga på sikt, på tre år. Man motsätter sig från moderat håll också höjda bostadsbidrag. Folkpartiet och centerpartiet traskar patrullo.

För en fembarnsfamilj skulle det innebära hyreshöjningar på tusentals kronor i månaden.

Så ser den borgerliga enigheten ut, fru talman. Och för all del, det är kanske det närmaste de borgerliga kommit varandra, men nog är det att göra våld på språket att kalla det enighet.

Nej, fakta talar för sig själva. De borgerliga partierna är fortfarande

hopplöst splittrade i familjepolitiken och därför fortsatt handlingsförlamade. Jag betvivlar inte att den goda viljan finns – jag är tvärtom övertygad om att den finns på alla håll och kanter – men den drar åt så olika håll att barnfamiljerna inte har något gott att vänta ifrån en borgerlig regering.

Anf. 34 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Det är ju en från olika sammanhang känd teknik att man – när man själv inte har mycket att komma med – skall försöka gå till angrepp mot motståndarna och diskutera deras förslag. Nu gjorde Sten Andersson inte ens detta.

Låt mig börja med att säga, att Sten Andersson är litet motsägelsefull när han inleder med att säga att han själv utan någon som helst hjälp lyckades framlägga det förslag som riksdagen nu debatterar, och några minuter senare tackar för hjälpen från bl. a. folkpartiet. Tack vare den hjälpen fick han möjlighet att framlägga detta förslag. Någonstans stämmer inte resonemang-
et, har jag en känsla av.

Det finns en gemensam reservation i socialutskottets betänkande som visar en färdriktning i familjepolitiken som är helt olik den som den socialdemokratiska regeringen anvisat – i den mån man över huvud taget anvisar en färdriktning.

Angående barnomsorgen är regeringen inte beredd att öka valfriheten. I fråga om barnfamiljernas ekonomiska situation, som vi diskuterar här i dag, är Sten Andersson ännu inte beredd att tala om vilken inriktning han själv har för det fortsatta arbete som tydligen pågår eller skall påbörjas. Man är inte färdig än – men skall det bli fler barnbidragshöjningar finansierade genom ännu fler skattehöjningar, vilket till stor del drabbar barnfamiljerna själva?

Skall ännu fler barnfamiljer i fortsättningen sitta i fattigdomsfällan och inte kunna klara sin situation genom egna insatser? Eller har Sten Andersson genom debatten – inte minst i de socialdemokratiska tidningarna och på gräsrotsnivå – faktiskt insett att det som behövs är ett beskattningssystem som gör att man huvudsakligen kan leva på sina egna inkomster? Kan Sten Andersson ge ett konkret svar på den frågan? Det kunde han inte förra gången vi diskuterade detta ärende.

Är socialdemokraterna beredda att diskutera förändringar i skattesystemet som tar hänsyn till försörjningsbördan?

Anf. 35 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Fru talman! Socialministern vill ta kål på några myter. Den första är att regeringen inte ville ha en familjepolitisk reform. Det ville den visst, säger Sten Andersson.

Vi konstaterade bara att det inte förelåg något förslag i början av året – regeringen hade inte ens aviserat något förslag. Att förslaget sedan växte fram efter initiativ av oppositionen här i riksdagen är riktigt. Dessutom blir förslaget inte genomfört förrän nästa år. Den goda viljan till detta finns säkert, men den har inte räckt till.

Nu är detta ett delmål, sade socialministern. Också Evert Svensson sade

att fortsättning skall följa. Därför har vi frågat: Hur? I vilken riktning? Evert Svensson har då anklagat mig för att blåsa upp mig. Därför vill jag så stillsamt som det någonsin är möjligt upprepa frågan till socialministern.

Hur avser regeringen att fortsätta den familjepolitiska reformen? I vilken riktning skall utvecklingen gå? Vilka principer lägger man till grund för det fortsatta arbetet?

Är regeringen beredd att reformera skattesystemet, så att det tar hänsyn till förekomst av barn, alltså skatt efter försörjningsbörda?

Är regeringen vidare beredd att införa ett ekonomiskt stöd till småbarnsföräldrar? Är regeringen beredd att respektera föräldrarnas val av omsorg?

Är regeringen beredd att stödja – sluta diskriminera – ideella insatser i barnomsorgen?

Är regeringen beredd att ge familjer som har tonåringar som går i skolan ett bättre stöd än det som utgår i dag?

Finns det några principer, om än vaga, för i vilken riktning regeringen avser fortsätta det familjepolitiska reformarbetet?

Socialministern tackar oss för att han fått hjälp med detta första steg. Ja, vi är så där hjälpsamma. Vi vill gärna fortsätta att hjälpa socialministern, om vi bara får en antydning om i vilken riktning han vill bli knuffad.

Vi har ställt upp våra principer för reformarbetet. Evert Svensson har antytt att han kan instämma i en del av dessa principer. Om detta förhållande också gäller socialministern börjar det ju växa fram någonting, där vi gärna vill ge socialministern det stöd och den hjälp han har gjort sig förtjänt av och uppenbarligen behöver.

Anf. 36 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Fru talman! Socialministern utnämnde mig till drevkarl för socialministern och socialdemokraterna. Jag kommer att fortsätta att spela den rollen till dess socialdemokraterna inser att det måste finnas rättvisa i familjepolitiken.

Socialministern talar om en propagandamyt. Det var ju så, socialministern, att ni inte hade några förslag. Ni hade inte ens något av en färdriktning. Det var detta som drev oss i vårt arbete, vilket gjorde att ni äntligen lade fram ett förslag. Det var inte någon handlingsförklaring inom oppositionen, utan det var socialministern som var drabbad av total handlingsförklaring.

När det gäller de år då vi hade regeringsansvaret är det en myt som Sten Andersson odlar. Vi höjde barnbidragen väsentligt, och vi införde flerbarnsstödet – under motstånd från socialdemokraterna. Nu har ni accepterat det, och det är bra; ni inser så småningom att de förslag vi kommer med är bra. Vi utökade föräldraförsäkringen från sju till tolv månader, varav under tre månader utgår vårdnadsersättning. Detta har ni nu också accepterat, och ni höjer beloppet för vårdnadsersättningen. Det är också bra.

När det gäller daghemsutbyggnaden vill jag fråga: Hur mycket har det egentligen byggts under 1983 och hur mycket kommer det att byggas under 1984?

Liksom Evert Svensson glömmer socialministern att det är under den

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

socialdemokratiska tiden från 1982 som den stora försämringen för barnfamiljerna har skett.

Jag skall upprepa den fråga som jag ställde till Evert Svensson och som jag inte fick något svar på. Vill ni när det gäller färdriktningen och målsättningen för familjepolitiken vara med och bedriva en familjepolitik enligt den princip vi lade fast när vi införde barnbidraget – barnen är lika mycket värda?

Så till detta om utmaningen! Sten Andersson hade ju ingenting att utmana med när vi började med dessa förhandlingar. Därför finns det sannerligen inte någonting för Sten Andersson att yvas över.

Anf. 37 GÖTE JONSSON (m) replik:

Fru talman! Socialministern säger att det är propagandamyter. Det är klart att man kan använda sig av olika vokabulärer. Men faktum, socialministern, är ju ändå att under våren hade regeringen väldigt svårt att komma med förslag. Det låg i riksdagen konkreta förslag från samtliga oppositionspartier, men från regeringen kom i princip ingenting. Man må kalla detta propagandamyter eller vad som helst, men det kan klart konstateras att detta var utgångsläget för eftervernens och vårens familjepolitiska diskussioner.

Sedan säger socialministern: Efter det borgerliga vanstyret har jag verkligen i regeringen sett till att barnfamiljernas situation förbättrats, och detta är min ambition.

Jag har tidigare sagt att jag tror på socialministerns goda ambitioner. Men när det gäller det faktiska utfallet efter det att vi fick den socialdemokratiska regeringen, kan jag bara ännu en gång hänvisa till att Aftonbladet skrev: Under 1983 förlorade en tvåbarnsfamilj 11 000 kr. i köpkraft. Detta är ju ingenting som man kan trolla bort genom att säga att bara vi kom i regeringsställning, så blev det bättre.

De höjda bidrag i olika sammanhang som nu föreslås kompenserar i någon mån effekterna av den socialdemokratiska politiken.

En sak som vi bör göra klart för oss i detta sammanhang är hur den långsiktiga familjepolitiken skall utformas. Socialminister Sten Andersson har vid flera tillfällen sagt att det krävs att man går igenom dessa frågor och får en klar målsättning. Men vilken är då regeringens och Sten Anderssons målsättning? Det vet vi inte. Evert Svensson vägrade tidigare att svara på den frågan. Nu frågar vi Sten Andersson: Vilken är er målsättning, efter vilken färdriktning skall man arbeta? Hur blir det med skatterna, t. ex.? Skatt efter bärkraft är enligt moderat uppfattning en viktig faktor.

När man läser socialministerns skrivning i kompletteringspropositionen om hur besvärligt det är att komma till rätta med skattesystemet, blir man rädd. Det kanske inte kommer något förslag till en förbättring från departementets sida. Socialministern talar om administrativt krångel. Han säger att det är besvärligt från olika synpunkter sett. Men det är klart att om man skall se på det sättet, vore det allra smidigast att ta in alltihop i skatt. Sedan får man betala ut bidrag till dem som behöver hjälp. Det skulle vara mycket rationellt. Vi kan dock inte utgå från ett sådant tänkande när det gäller kravet på att vara rationell och kravet på administrationen, utan vi

måste utgå från det faktiska läget: Vi har världens högsta skattetryck. Vi har en skatt som innebär att många barnfamiljer tvingas begära socialhjälp från kommunerna. Det är en utgångspunkt som är värd att diskutera. Sten Andersson!

Nr 165

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Anf. 38 INGA LANTZ (vpk) replik:

Fru talman! Jag vill ställa följande fråga till socialministern: Varför vill regeringen inte acceptera en höjning av barnbidraget från den 1 juli 1984? Vid något tillfälle – jag kommer inte ihåg precis när det var – har Sten Andersson yttrat att det är viktigt att något händer redan nu i år. Men som förslaget nu är utformat blir det inte en krona till barnfamiljerna under 1984. Det tycker jag är dåligt, med tanke på de resonemang som förts i detta sammanhang och med tanke på allt tal om den goda viljan när det gäller att åstadkomma en förbättrad situation för barnfamiljerna. Det skulle inte kosta mycket. Det skulle kosta 250 milj. kr. De pengarna borde regeringen kunna få fram, även om finansministern är motsträvig.

Merkostnaderna för barnfamiljerna har ju blivit oerhört stora. Jag har tidigare här redogjort för barnfamiljernas månadskostnader. För en vanlig tvåbarnsfamilj har de ökat med 900 kr. Det innebär en merkostnad på 11 000 kr. på ett år. En höjning av barnbidraget med 500 kr. redan fr. o. m. den 1 juli skulle åtminstone få en dämpande effekt. Det är inte mycket man åstadkommer med detta, men det är åtminstone något. Jag tycker att det är dåligt att regeringen inte har kunnat få fram de 250 miljonerna.

Sedan något om anordningsbidraget. Jag vill ställa ytterligare en fråga: När kommer regeringen att lägga fram en plan över utbyggnaden av barnomsorgen? Fortfarande saknar 77 % av förskolebarnen en daghemsplats. Förslaget om anordningsbidrag är bra. Men om man studerar statistiken härvidlag och de behov som föreligger, finner man att förslaget är otillräckligt.

Jag upprepar min fråga: När tänker regeringen lägga fram sin plan över utbyggnaden av barnomsorgen? Det är inte bara jag i den här debatten som ställer den frågan. Jag vill gärna ha ett svar.

Anf. 39 Socialminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Varken finansministerns eller socialministerns eller någon annan ministers betydelse skall överdrivas. Men räkna kan vi. Inga Lantz är dock inte särskilt bra på det. Det kostar nämligen inte 250 milj. kr. utan närmare 0,5 miljarder att genomföra en höjning av barnbidraget från den 1 juli. Jag är fortfarande av den uppfattningen att det vore bra om vi kunde göra detta. En höjning från den 1 juli är fullt befogad. På den punkten gör alla som deltar i den här debatten samma bedömning. Vi har också varit överens om att varje ny reformkrona måste uppvägas av en ny inkomst- eller besparingskrona. Men något annat acceptabelt och realistiskt finansieringsförslag har inte presenterats. Det förslag som moderaterna har lagt fram och som vi till hälften accepterar – nämligen förslaget om en skattehöjning för alla fr. o. m. årsskiftet – genomförs först då. Det är det enda möjliga. Därför kan vi inte vara så lättsinniga att vi struntar i finansieringen. Vi kan inte heller

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

säga, som Ingemar Eliasson gjorde i en artikel, att finansieringen får gå till hur som helst. Framför allt kan vi aldrig – något som folkpartiet, centern och moderaterna förespråkar – låta de sjuka, i varje fall en del av de sjuka, betala kalaset.

Bo Lundgren sade något som var intressant, att jag inte hade någonting att komma med. Men jag påstår att detta är den största förbättring i pengar räknat som barnfamiljerna någon gång har fått. Är det så eller inte? Det är den största barnbidragshöjning som någon gång skett. Tidigare var den högsta höjningen 300 kr., och nu blir det 1 500 kr.

Rune Gustavsson blev – fast det inte var meningen – smickrad över att jag liknade honom vid en drevkarl. Som Rune Gustavsson uppträder som drevkarl hade jag som liknelse lika gärna kunnat ta de vilna jockarna som är så måna om att bita de andra i bakhasorna – det var ju vad ni gjorde under överläggningarna. Mina största ansträngningar fick gå ut på att förhindra alltför mycket blodvite.

Det är inte – Bo Lundgren, Göte Jonsson och andra moderater – skattetrycket som är det stora problemet för barnfamiljerna, utan den främsta anledningen till att barnfamiljerna har hamnat i denna prekära situation är sex års borgerligt regerande med sex år av sjunkande reallöner. En vanlig inkomstagare har tappat realt 10 000 kr. och en barnfamilj 15 000 kr., enligt de utredningar som gjorts.

Moderaternas tal om rundgång mellan bidrag och skatter ger en skenbild av verkligheten. Jag vill gå så långt att jag kallar den bilden både falsk och ohederlig. Det är inte alls så att barnfamiljerna betalar mer i skatt än de får igen i stöd från samhället, vilket ni gör gällande. Moderaterna tar hänsyn bara till de direkta bidragen, men det är så mycket annat som barnfamiljerna får: en plats i grundskolan kostar 28 000 kr. och en plats i gymnasieskolan 25 000 kr., och räntebidragen till bostadsbyggandet sänker hyrorna för barnfamiljerna med tiotusentals kronor.

Om barnfamiljerna – som moderaterna föreslår – fick behålla hela sin inkomst och inte betala ett enda öre i skatt men betala daghem, skola, hyra, mat osv. fullt ut, skulle majoriteten av landets barnfamiljer leva på en standardnivå mindre än hälften så hög som i dag. Den trebarnsfamilj som moderaterna brukar använda som typfall då de skapar denna propagandamyt skulle, om två av barnen går i skola och ett är hos dagmamma och familjen bor i en modern fyrarumslägenhet, förlora 87 000 kr. om året om de fick betala allt själva och inte fick några bidrag men inte behövde betala skatt.

Göte Jonsson sade – och det är riktigt – att allt fler barnfamiljer har hamnat hos socialtjänsten och att socialbidragen ökar. Men varför? En anledning är de sjunkande reallönerna. Det är först i år som man räknar med att de skall kunna öka igen – något samband har detta med den socialdemokratiska politiken.

En av de främsta orsakerna till att barnfamiljerna och andra hamnar hos socialtjänsten är de höga hyrorna. Men dessa hyror tänker ni höja ännu mer genom att ta bort räntebidragen. Med er politik hamnar allt fler barnfamiljer hos socialtjänsten.

Göte Jonsson prisade – och det gjorde han rätt i – den värdegemenskap som är den svenska demokratis styrkebälte. Men det finns inget större hot mot det styrkebältet och den värdegemenskapen än den moderata politiken, som vidgar klyftorna i samhället. Fick ni driva er politik precis så som den är presenterad – där jag, som är höginkomsttagare med många barn, får 7 000–8 000 kr. mer i disponibel inkomst medan vanliga inkomsttagare får sin disponibla inkomst sänkt med några tusenlappar – då skapar ni en situation i det svenska samhället som liknar ert idealsamhälle, Thatchers England, där grupp ställs mot grupp och där våldsamheten tilltar för varje dag.

Moderaterna kallar barnbidragen för socialistisk rundgång och ett lapp-täcke. Men ni tänker sätta dit en lapp till. Moderaterna vill egentligen avskaffa barnbidraget. Inte kan ni acceptera någonting som är en socialistisk rundgång. Varför inte tala om när det skall ske.

Jag skulle bra gärna vilja ägna mig litet åt historieskrivningen, för att den skall bli riktig. Jag tror att Rune Gustavsson är hederlig, men litet glömsk. Han säger att det bara lades fram ett förslag på slutsammanträdet. Jag påstår att det lades fram två förslag. Jag sade att ni hade att välja. Vi föredrog det ena förslaget men kunde gå med på det andra. Det andra förslaget innebar en skattereduktion. Jag vill gärna att antingen Göte Jonsson eller Bo Lundgren bekräftar att den historieskrivningen är riktig.

I det andra fallet brister ni alla. Vi lade inte fram något förslag, det är riktigt. Men vi signalerade att den familjeekonomiska beredningen arbetade med de utredningar som förelåg, och att man senare skulle komma med ett förslag. Det kom också. Det vi nu står i begrepp att genomföra är exakt det som den familjeekonomiska beredningen föreslog, med ett undantag. Den föreslog att vi skulle höja barnbidraget med 500 kr., vi föreslår en höjning med 1 500 kr. Det är en riktig historieskrivning.

Anf. 40 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Vid ett av de sammanträden som vi hade under överläggningarna redovisades ett sifferunderlag. Längst ner på försättsbladet hade skrivits: Framför allt när det gäller utgiftsminskningen på statsbudgeten – dvs. besparingsförslag – kan det vara svårt att redovisa effekter på hushållsnivån.

De tre minuter jag har till förfogande räcker inte för att bemöta de felaktiga uppgifter som socialministern lämnade om effekterna av våra förslag, utan att ta hänsyn till dynamiska effekter m. m. Men i socialdepartementet är de medvetna om att det inte blir de verkningar som socialministern redovisade.

Det var 1983, som Göte Jonsson sade, som småbarnsfamiljerna fick sin standard försämrad med 11 000 kr. Levnadskostnaderna i år, under socialdemokratiskt regeringsinnehav, beräknas öka med 5 600 kr.

Jag skulle vilja ha mer tid på mig för att kunna förklara för Sten Andersson hur beskattningen fungerar. Det skall finnas vissa offentliga utgifter i detta samhälle. Det är vi alla överens om. Nivån är vi inte överens om, inte heller

om vad som måste vara offentligt och vad som faktiskt kan drivas i enskild regi och bestämmas av de enskilda människorna. Den skatt som på ett eller annat sätt måste tas in för att finansiera de offentliga utgifterna, om vilkas nivå vi inte är överens, tycker vi skall fördelas mellan medborgarna med hänsyn till ekonomisk bärkraft. Det tycker uppenbarligen inte socialministern. Det innebär att barnfamiljerna får betala en mindre andel av skatten till de gemensamma ändamålen än de som inte har barn. Det är att ta ut skatt efter ekonomisk bärkraft. Jag har frågat socialministern om han är beredd att medverka till att vi äntligen kan få ett sådant skattesystem.

Vad som sades och inte sades under överläggningarna i våras är inte speciellt intressant för barnfamiljerna nu. Det är alldeles uppenbart att det lades fram två förslag på det sista sammanträdet. Det finns ingen anledning att förneka det. Båda förslagen innebär höjda bostadsbidrag, vilket alla tre borgerliga partierna från början till slut hade sagt att vi inte kunde acceptera med tanke på de inläsningseffekter för barnfamiljerna som det skulle skapa. Där fanns alltså "försäkringar" från socialministerns sida om att förslaget var svårt att anta för ettdera eller alla de borgerliga partierna.

Sanningen är att när de borgerliga partierna hade presenterat mycket omfattande förslag lyckades, efter lång tids tänkande, den familjeekonomiska beredningen komma fram med ett förslag om en barnbidragshöjning på 500 kr. Förslaget innehöll ett antal finansieringsalternativ som var plockade från de borgerliga förslagen. Ett eget samlat förslag fanns inte från regeringens eller beredningens sida. Efter hand lyckades tydligen socialministern övertyga sina kolleger om att de var tvungna att göra litet mer till omfattningen. Men inte fanns det något konkret förslag från regeringens sida när vi började överläggningarna. Det första sammanträdet ägnades åt en genomgång av de borgerliga förslagen. Det var det socialministern då var mest intresserad av.

Anf. 41 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Fru talman! Det presenterades två förslag vid det sista tillfälle då vi träffades för överläggning. I båda fallen var det fråga om återtagande av förslag som regeringen tidigare hade lagt fram och som avsågs vara grund för en överenskommelse. Det var detta som omöjliggjorde en överenskommelse för vår del.

Den andra korrigering av historieskrivningen som behöver göras beror på att Sten Andersson säger att stora delar av regeringens familjeekonomiska beredningsförslag nu genomförs. Sanningen är att stora delar inte kan beslutas, därför att det saknas beslutsunderlag. Regeringen har slarvat med att förse riksdagen med sådant.

Sedan måste jag också återkomma till frågan varför regeringen inte vill att barnbidragen skall höjas redan från den 1 juli i år. Uppenbarligen har den frågeställningen inte varit uppe i överläggningarna mellan vpk och regeringen. Man tar sig för huvudet och undrar vad ni egentligen sysslade med, innan ni träffade er överenskommelse.

Nu måste vi få reda på hur regeringen resonerar när man kommer fram till

slutsatsen att barnfamiljerna inte behöver en enda kronas förbättring under hela 1984. Hur uppfattar man verkligheten när man kommer fram till en sådan slutsats?

Det saknas inte finansiering. För folkpartiets vidkommande har vi anvisat 14 miljarder kronor i besparingar som står lediga. Även om ni inte vill ta fasta på alla, räcker det alldeles säkert till, flera gånger om, för att finansiera den tidigareläggning som jag här föreslår.

Fru talman! Jag vill också kort återkomma till barnomsorgen, eftersom den är en viktig del av familjepolitiken. Socialministern var ju inte här i måndags kväll när vi diskuterade den saken. Han slapp därmed försvara ett av de sämsta förslag som någon regering någon gång har förelagt riksdagen. Därför vill jag till socialministern nu ställa frågan: Är ni beredda att med utgångspunkt i finansministerns funderingar i ämnet ta er en ny funderare när det gäller den här frågan?

Finansministern har ju, uppenbarligen till skillnad från socialministern, satt sig in i vad förslaget innebär, att också tillåta daghem i företagsform. Kommunerna och de kommunala förtroendemännen har alla möjligheter i världen att kontrollera att kvaliteten upprätthålls.

Återkom gärna med ett nytt förslag i detta ämne. Och när ni gör det, passa på att avveckla den diskriminering av ideella insatser som ert statsbidragssystem också innebär! Om regeringen och socialministern, som ju tidigare har visat sig vara förmögen att ändra åsikt, skulle ändra sig också på den här punkten, skulle det väcka respekt och inte klander. Det skulle vara en insats för ökad valfrihet för föräldrarna, och det vore till gagn för barnen, som kunde få fler platser och bättre omsorg i barndaghemmen.

Anf. 42 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har ställt frågan till Evert Svensson, och jag har ställt den till Sten Andersson: Vilken målsättning för det fortsatta familjepolitiska arbetet tänker socialdemokraterna ha? Vi får inget svar.

Jag måste säga att Sten Andersson överträffar sig själv när det gäller beskrivningen av vad som hände under de där förhandlingarna, orsaker och verkan osv. Alla de uttalanden och beskrivningar som Sten Andersson har gjort kunde faktiskt bli en ny bok, Boken om Sten Andersson.

När det gäller hur eländigt det blev under de sex åren vill jag säga: Läs på litet grand om vilka beslut som fattades, Sten Andersson! Nog är det märkligt att Sten Andersson och den socialdemokratiska regeringen inte omedelbart när de tillträdde ingrep och vidtog några åtgärder. Det var på hösten 1982. Hela 1983 har gått, och halva 1984 – och ingenting händer. Är inte det handlingsförlamning, Sten Andersson? Det blev inte så mycket av de vackra parollerna.

Vi lade fram en partimotion liksom de övriga partierna, med undantag av socialdemokraterna, vid årets början. Detta var diskussionsunderlaget. Vi väntade vid varje sammanträde att Sten Andersson skulle ha någonting att komma med. Men så blev det inte.

När det gäller de förslag som presenterades den aktuella söndagen vill jag,

om jag tidigare inte uttryckte mig riktigt klart, säga att Sten Andersson hade två förslag. Men dessa var inte grundade på de diskussioner som vi hade haft. Ett av de förslag som Sten Andersson lade fram var – som jag tidigare sagt – helt anpassat till vpk, och Sten Andersson sade: Jag vet att jag har majoritet för det här.

Sådant var det verkliga förhållandet, Sten Andersson.

Anf. 43 GÖTE JONSSON (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja säga till socialministern, att nu gäller det nog att sakta farten litet grand för att besinna sig och inte försöka springa snabbare än ljuset, även om man har jyckar efter sig i benen, som socialministern uttryckte det.

Vi har från moderat sida aldrig föreslagit att man skall slopa stödet till skolan, att man skall slopa stödet till socialvården, med dess socialbidrag, att man skall slopa stödet till socialtjänsten eller till utbildning och motsvarande saker.

Socialministern säger att om vi slopade samtliga skatter och alla i stället fick betala för barnomsorgen skulle det för en barnfamilj innebära en utgift på 80 000 kr. Det är säkert riktigt. Men något sådant har vi aldrig föreslagit. Jag skulle vilja uppmana socialministern att studera våra förslag och kontrollera dem för att se vad vi har sagt och även kontrollera vad som hänt sedan 1982. Det är faktiskt så, att 11 000 kr. har en tvåbarnsfamilj förlorat på ett enda år. Den disponibla inkomsten har det senaste året sjunkit med 2,5 % eller med sammanlagt 6,6 miljarder kronor. Detta beror inte på de borgerliga regeringarnas politik, utan det är någonting som har skett sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde.

Socialministern säger att vi moderater vill att man helt plötsligt skall slopa allt stöd till bostäderna. Det har vi inte sagt. Vi har sagt att det behövs ett nytt bostadsfinansieringssystem. Vi måste tima detta bostadsfinansieringssystem med skattesystemet och skattetrycket – samtidigt som man avtrappar bostadsbidragen eller räntesubventionerna, måste man sänka skatterna.

Vi är medvetna om att det ändå finns vissa grupper, t. ex. barnfamiljer, som måste ha ett riktat stöd. Detta talar aldrig socialministern om i samband med de jämförelser han gör.

Socialministern och regeringen går ut och säger att höginkomsttagare tjänar 7 000–8 000 kr. på det moderata förslaget, under det att låginkomsttagarna förlorar. Det är också ett mycket märkligt resonemang. Först och främst ser man aldrig våra politiska förslag ur helhetsperspektivet – det gäller t. ex. den ekonomiska politiken. Man utgår heller inte från att de olika familjetyperna har samma behov av service och tjänster. När man beräknar kostnaderna för att införa en ökad självrisk i sjukförsäkringen, då är det helt plötsligt låginkomsttagarna som behöver flera sjukdagar. När man jämför boendekostnader, då utgår man från att alla s. k. höginkomsttagare bor i icke räntesubventionerade villor, under det att alla s. k. låginkomsttagare bor i flerfamiljshus med den högsta hyran.

Så kan man inte göra beräkningar, socialministern, utan man måste även

när man diskuterar sina politiska motståndares förslag försöka göra detta med utgångspunkt i en viss hederlighet. Detta skulle jag vilja efterlysa från socialministerns sida på denna punkt.

Anf. 44 INGA LANTZ (vpk) replik:

Fru talman! Jag skall ge socialministern rätt i att jag är dålig i räkning. Jag har räknat fel – det blir alltså 487 miljoner.

Men jag håller inte med socialministern om att jag skulle vara lättsinning när det gäller att plocka fram medel för dessa 500 kr. som skulle betalas ut från den 1 juli.

Vi har pekat på andra finansieringsmöjligheter, byggda på en annan fördelningspolitik. Vi vill inte ha en horisontell finansiering utan en vertikal. Varför är socialdemokraterna så ovilliga att från de ställen i samhället där resurser finns ta resurser för finansieringen av viktiga barnbidragshöjningar? Varför inte höja omsättningsskatten på aktier med 2 %? Det skulle ge 1–1,5 miljarder kronor och skulle räcka till för att finansiera de 500 kronorna två gånger om.

Jag har många gånger ställt den frågan till socialdemokraterna och regeringen: Varför vill man inte angripa den felaktiga ekonomiska politik som har förts under många år? Varför ändrar man inte på det ekonomiska systemet så att man får de resurser som man behöver?

Socialministern svarade inte på min fråga om utbyggnadsplanen. Kommer det någon sådan och i så fall när?

Anf. 45 Socialminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Hur egendomligt det än kan låta kom jag att tänka på Tage Erlander, när jag hörde Rune Gustavsson. Med anledning av en inträffad händelse diskuterade vi en gång om en hög företrädare för centerpartiet verkligen kunde anses hederlig. Då sade Tage Erlander: Jag tror visst att han är hederlig, men han har en annan definition på hederlighet än vi har.

Det vete huggarn om inte detta gäller också Rune Gustavsson. Han vidhåller sin beskrivning av vad som hände: ett förslag förelåg. Nu är han korrigerad av hedersmännen Bo Lundgren och Ingemar Eliasson. Ni hade två förslag, ett förslag som låg väldigt väl i linje med era krav, nämligen en höjning av barnbidraget med 500 kr. och en skattereduktion på 1 000 kr. per barn, men avstod från detta. Det är den riktiga historieskrivningen.

Finansministern har spelats ut i alla sammanhang. De intervjuer som finns i boken gjordes mellan jul och nyår. Sedan dess har finansministern tänkt djupare och ställer nu helt upp bakom det förslag som har lagts både här och i det utlåtande som har skrivits till partikongressen i samma ämne. Även om det är en ovan sysselsättning skulle jag föreslå att också ni ägnar er åt litet djupare tänkande i denna fråga.

Vi tänker visst inte förhindra att man ger sig in i affärsmässig verksamhet när det gäller privat barnomsorg. Men vi tänker inte låta skattebetalarna stå för fiolerna. Det är den stora skillnaden.

Frågan om barnbidrag kontra skattereduktion är egentligen för barnfamil-

jerna egal. Vi kunde införa en skattereduktion, men den har sina nackdelar. Jag skulle kunna undervisa Bo Lundgren. Vi får kanske ta var sin undervisningstimme. Skattereduktionen är först och främst krånglig. De som har för låg inkomst, t. ex. studerande, kan inte tillgodogöra sig skattereduktionen. Flerbarnsfamiljerna, som ni ömmar så mycket för, kan den vägen inte få mer än familjer med ett barn. Skattereduktionen har sina negativa sidor.

Jag tror visst att man får se också på detta, när man går vidare. Det måste in i ett stort skattepolitiskt sammanhang. Det har jag redan tidigare signalerat.

Sedan slirade det litet för Göte Jonsson. Han sade: Vi har aldrig sagt att en barnfamilj skall kunna leva enbart på sin inkomst. Men det är ju det ni påstår. Både Bo Lundgren och Göte Jonsson har gång på gång förklarat att nog skall väl en barnfamilj kunna leva på sin inkomst, behålla allt vad den förtjänar och betala för vad den utnyttjar.

Men de flesta barnfamiljer hamnar då i situationen att deras levnadsstandard kommer att ligga på hälften av den nivå den har i dag, eftersom de på så många olika sätt får stöd av samhället. Det är ju en cykel under hela levnadstiden: Man får hjälp då man har barn, och sedan får man bidra mer till dem som har barn när de egna barnen är vuxna eller man inga barn har. Och så får man på nytt ökat stöd av samhället när man blir gammal. Det är inte bara utbyte mellan grupper.

Sedan tycker jag att man blir allt efter personlig läggning, Rune Gustavsson, rörd eller upprörd över den påstådda borgerliga enigheten om att införa någon form av vårdnadsbidrag eller vårdnadsersättning.

I sex år hade ni regeringsansvar. I sex år hade ni majoritet i riksdagen. Är det oförsynt att fråga varför ni då inte införde vårdnadsbidrag? Jag vet att det är en retorisk fråga. Ni behöver inte svara, för svaret är givet: Ni var också i den frågan och är fortfarande i dag så hopplöst splittrade att det leder till handlingsförlamning.

Dessutom är förslaget illa underbyggt i sak. Varken från ekonomisk eller från psykologisk synpunkt är det befogat med den treårsgräns ni sätter. Är en förälder hemarbetande, kostar det lika mycket om barnet är tre år eller äldre. En familj med fyra barn i åldrarna fyra, sex, åtta och tio år t. ex. skulle inte få något med av det borgerliga vårdnadsbidraget. Däremot skulle den få vara med och betala till familjer med ett barn under tre år. Jag tycker att det är socialt orimligt och oacceptabelt.

Regeringsförslaget ger fyrabarnsfamiljen ett tillskott i form av höjt barnbidrag på 8 250 kr. per år. Nettoeffekten i familjer där endast en förälder är förvärvsarbetande är 9 016 kr. per år. Om båda föräldrarna är förvärvsarbetande med vanliga löner, blir det 7 102 kr. per år.

Centerns förslag, som det nu föreligger, skulle ge samma familj 5 800 kr. per år. Det blir 2 450 kr. mindre.

Men det viktiga för barnfamiljerna, det de kan lära sig av vad de borgerliga gjorde under sin regeringstid, av det sätt de borgerliga uppträder på i den här debatten och av de förslag som de borgerliga partierna har lagt fram, är att viljan finns nog – jag tvivlar inte på det – men att ni kutar åt så olika håll att barnfamiljerna inte har något gott att vänta från er sida.

Kan ni inte göra ett nytt försök att ta er samman och presentera en *borgerlig* familjepolitik? Det skulle vara intressant, inte minst för de borgerliga väljarna.

Förste vice talmannen anmälde att Bo Lundgren, Rune Gustavsson, Ingemar Eliasson och Göte Jonsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 46 STIG JOSEFSON (c):

Fru talman! Mycket skulle vara att säga med anledning av socialministerns anförande, men tiden är knapp och jag skall därför bara göra en kort kommentar.

Jag trodde att vi inbjöds till förhandlingar för att försöka komma fram till en positiv lösning, och jag vill säga att representanterna för oppositionspartierna gick dit med den inställningen. Jag är mycket förvånad över att detta sedan används till att i så hög grad angripa de partier som ställde upp till förhandlingar. Jag hade inte väntat mig något sådant.

Faktum är att vi satt här och frågade ständigt och jämt efter regeringens ståndpunkt. Det presenterades förslag, men det var i ett skede när förhandlingarna nära nog var brutna, och det gavs praktiskt taget inget tillfälle att diskutera de bud som regeringen lade fram. Det gör mig verkligen bedrövad att man efteråt angriper de partier som ställde upp och var beredda att göra en positiv insats.

När socialministern sedan presenterar förslaget gör han det inte fullständigt. Det fanns en sida som visade vad som skulle utgå i förmåner. Det fanns också en annan sida som visade hur det skulle finansieras, och det var på den punkten som vi inte alls kunde komma överens. Den biten går man helt förbi.

Det är beklagligt att man inte här kan ge en objektiv redogörelse för vad som skedde, om nu de interna förhandlingarna skall skärskådas i riksdagen efteråt – något som jag aldrig tidigare har varit med om när vi har fört förhandlingar. Då har regeln i stället varit – även när vi har förhandlat med socialdemokraterna – att har vi kommit fram till en överenskommelse har den presenterats. Annars har det varit en hederssak att vad som har diskuterats inte har presenterats för offentligheten. Då kan man bygga förtroende och skapa förutsättningar för ett nytt samarbete. Skall man använda en förhandlinggång för att kritisera, bryter man enligt min uppfattning alla förutsättningar för ett fortsatt resonemang.

Fru talman! Jag skall nu övergå till vad jag egentligen hade tänkt säga i detta mitt anförande.

I skatteutskottets betänkande nr 50 behandlas vissa familjebeskattningsfrågor med anledning av bl. a. kompletteringspropositionen.

I proposition 150, som ligger till grund för betänkandet, föreslås bl. a. en höjning av skatteuttaget i de lägsta inkomstskikten. Vidare föreslås slopande av förvärvsavdraget. Från samtliga oppositionspartier har i motioner framförts olika förslag för att finansiera reformer som nu i dag behandlas i socialutskottets betänkande nr 35 och även alternativ till dessa, nämligen

olika slag av skattereduktioner som också skulle förbättra den ekonomiska situationen för barnfamiljerna.

Debatten om den framtida skattepolitiken har alltmer kommit att kretsa kring barnfamiljerna. Om tidigare en mycket stor majoritet lovprisade särbeskattningen, höjs nu allt fler röster för ett större hänsynstagande till den samlade familjeinkomsten. I princip är det min uppfattning att det finns en överväldigande majoritet för att särbeskattning skall vara grundregeln även i fortsättningen.

Samtidigt råder stor enighet om att en förbättring av den ekonomiska situationen för barnfamiljerna är nödvändig. Tvistefrågan är hur denna skall utformas, och den frågan har vi redan diskuterat i anslutning till socialutskottets betänkande. Jag har därför inte tänkt gå nämnvärt ytterligare in på den.

Rent principiellt är barnbidraget det enklaste – ett stöd som går ut direkt till den som har hand om barnet och med lika belopp. Men för vissa barnfamiljer, framför allt sådana med endast en inkomsttagare, räcker inte bidragsdelen till. Centern har därför i motion föreslagit att den skattereduktion som nu utgår med 1 800 kr. skall höjas till 4 000 kr. för ensamstående och för familjer med barn men med endast en inkomsttagare. Detta skulle utgöra ett värdefullt stöd för denna grupp, som av nästan alla anses som den som ur ekonomisk synpunkt är i störst behov av en förstärkning.

Jag skall nu inte gå längre in på de olika förslag som diskuteras, utan övergår till att säga något om de reservationer som centerns utskottsrepresentanter fogat till betänkandet.

I reservation 2 yrkas bifall till det förslag som jag nyss redogjort för angående höjning av skattereduktionen från nuvarande 1 800 kr. till 4 000 kr. för ensamstående och övriga barnfamiljer med endast en inkomsttagare.

Centern har också, såsom framgått av den tidigare debatten, föreslagit en höjning av barnbidragen med 600 kr. för det första barnet och med 1 000 kr. för det andra och därpå följande. Finansieringen föreslås ske dels genom slopande av förvärvsavrdraget, dels genom besparingar i budgeten. Centerns budgetalternativ visar på ett budgetunderskott som trots finansiering av de höjda barnbidragen är 9 miljarder lägre än regeringens.

Centern säger därför nej till såväl regeringens förslag till höjning av den statliga inkomstskatten i de lägsta skikten – denna skulle ju hårdast drabba de lägre inkomsttagarna – som moderaternas förslag till höjning av kommunalskatten med 1 350 kr. för alla med inkomster över 7 500 kr. Det sistnämnda förslaget innebär en fördubbling av skatten för den som har en inkomst på 12 000 kr. och skattehöjningen är lika, 1 350 kr., för alla om man räknar kommunalskatten till 30 kr., oberoende av om inkomsten är 10 000 eller 500 000 kr. Ur fördelningspolitisk synpunkt är det förslaget oacceptabelt för centern.

Det är också oacceptabelt för centern att minska grundavdraget från 7 500 kr. till 3 000 kr. I kommuner med genomsnittsskatt på 30 kr. innebär det en höjning av skatten med 1 350 kr. I kommuner med hög utdebitering blir skattehöjningen ännu större. Vi har trots skatteutjämningen ändå en skillnad i skatteuttaget på 6–7 kr. För befolkningen, ofta med låga inkomster, i dessa

hårt skattetyngda kommuner blir skattehöjningen ännu större, men i de rika kommunerna blir det tvärtom. Vi kan inte för vår del acceptera ett sådant här förslag. Förslaget är inte helt unikt – det kommer ju från moderaternas sida.

Jag vill ställa ett par frågor till Bo Lundgren med anledning av det anförande som Bo Lundgren höll. När Bo Lundgren presenterade situationen för barnfamiljerna, ingick där inte alls någonting som heter barnbidrag. Man talar bara om skattesituation och inkomster. Jag tycker att man bör vara så pass korrekt att man också tar med det stöd till barnfamiljerna som utgår genom barnbidraget. Att sedan påstå att bidragshöjningarna till stor del betalas av barnfamiljerna är viss överdrift.

Efter att ha lyssnat till Bo Lundgren måste jag upprepa den fråga som Rune Gustavsson i förmiddags ställde, nämligen: Vill man ha bort barnbidraget i dess helhet? Man talar här om att familjerna skall leva på sin inkomst. Jag kan inte av det resonemanget få något annat intryck än att man inte vill ha något barnbidrag alls. Jag tror att det är värdefullt om man på den punkten uttrycker sig litet tydligare.

Sedan är det väl inte så att man kan höja förmånerna för barnfamiljerna med 8,5 miljarder utan att någon får betala detta. Jag tror inte att man ens med den mycket förnäma propagandaapparat som Bo Lundgrens parti har kan inbilla svenska folket att detta är möjligt. På något sätt måste någon få stå för de ändrade förhållanden som en överskjutning av skattetrycket av denna storleksordning innebär.

Jag skall övergå till reservation 6. Där berörs fosterföräldrars och fosterbarns förmögenhetsbeskattning. Enligt nu gällande regler sker en sambeskattnings av fosterbarns och fosterföräldrars förmögenheter. Denna fråga har varit föremål för riksdagens behandling åtskilliga gånger tidigare, och förslaget har då avslagits med motiveringen att en ändring får anstå i avvaktan på det slutliga resultatet av familjelagsakkunnigas arbete.

Även centern har tidigare respekterat denna motivering, men när nu inga åtgärder vidtas med anledning av familjelagsakkunnigas förslag och regeringen dessutom fördubblat förmögenhetsskatten sedan hösten 1982, yrkar vi bifall till förslaget i reservation 6.

I reservation 8 föreslås att särbeskattning också skall ske av makars B-inkomster och av deras förmögenheter. Utan tvivel skulle många problem försvinna om var och en år för år i sin deklaration fick redovisa sin inkomst och sin förmögenhet. Inga problem vid skilsmässor skulle uppstå, var och en skulle alltid veta vilket som är vems. I reservationen begärs att regeringen framlägger förslag om fullständig särbeskattning av såväl inkomster som förmögenheter.

Fru talman! Utan att gå in på de övriga motionerna yrkar jag härmed bifall till reservationerna 2, 6 och 8 och i övrigt till utskottets förslag.

Anf. 47 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! På den första frågan som Stig Josefson ställde direkt till mig vill jag svara att jag faktiskt i mitt huvudanförande nämnde att vi, eftersom barnbidraget – som i dag uppgår till 3 300 kr. per barn och år – bibehålls,

föreslår ett skatteavdrag vid kommunal beskattning på 15 000 per barn. Det är den beräkning vi gjorde. Jag sade också att detta var ett svar på Rune Gustavssons fråga. Vi vill alltså behålla det nuvarande barnbidraget, men att åstadkomma den rättvisa som behövs för barnfamiljerna kan inte klaras genom fortsatta kraftiga höjningar av barnbidraget och därtill följande skattehöjningar för att finansiera detta.

Aven centern föreslår skattehöjningar för att finansiera sina familjepolitiska förslag. Att slopa förvärvsavdraget, som ger 730 milj. kr., innebär att man tar bort ett avdrag för de barnfamiljer där det finns två förvärvsarbeten. Det leder till att enbarnsfamiljer med två inkomster i de flesta fall förlorar på centerförslaget. Det är måhända inte avsikten, men det blir effekten av det hela. Det innebär alltså en skatteskärpning.

Det är alldeles uppenbart att man inte kan genomföra en reform som i tre steg omfattar 8,5 miljarder utan att samtidigt ta in de pengarna. Vi har sagt att vi inför ett kommunalt grundavdrag för barn på 15 000 kr. och minskar det allmänna grundavdraget. Detta har jag sagt i den här talarstolen vid flera tillfällen under våren. Det innebär kommunalskatteökningar på 1 350 kr. för dem som i dag tjänar över 7 500 kr. Å andra sidan vill vi gå vidare med sänkning av den statliga inkomstskatten, vilket i sin tur innebär att så gott som alla heltidsarbetande kompenseras för den kommunalskatteökning som blir följden.

Det finns vissa grupper som kommer att få en nettoskatteökning – en kommunalskatteökning. Det kan gälla exempelvis feriearbetande skolungdomar, vilkas föräldrar ju i stor utsträckning får del av det kommunala grundavdraget för barn – och familjen får alltså totalt en förbättring av sin situation. Skulle så inte vara fallet får man se det så – vilket socialministern faktiskt sade tidigare i debatten – att det här också rör sig om en fördelning över tiden. I dag betalar man oerhört litet skatt om man har ett sommarjobb – räknat per timme arbetad tid – jämfört med en heltidsarbetande, som kanske har försörjningsbörda. Jag tror att ungdomarna är beredda att ta den lilla skatteökningen för sitt feriearbete om de vet att när de sedan växer upp, bildar familj och får barn, får de en bättre skattesituation med rejält hänsynstagande till försörjningsbörda, så att de faktiskt kan leva på sin inkomst. Jag tror också att en del äldre människor som är förvärvsarbetande och inte har barn – märk väl att pensionärer med låg inkomst skall kompenseras fullt ut – har förståelse för att deras barn och barnbarn kan få dra nytta av det kommunala grundavdraget med ett verkligt hänsynstagande till försörjningsbördan.

Anf. 48 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Återigen fick vi höra att barnbidraget skall bestå. I anförande efter anförande i dag har man emellertid sagt att barnfamiljerna skall leva på sina inkomster. Det är detta resonemang som förvillar när det gäller vad som egentligen är moderata samlingspartiets ståndpunkt.

Det är rätt märkligt att höra Bo Lundgren när han talar om förvärvsavdraget. Det innebär en skattehöjning när man tar bort detta. Ett erkännande av

att en ändring av grundavdragen innebär en skattehöjning har jag emellertid hitintills inte lyckats få fram, trots att den är av mycket större omfattning.

Det går inte, Bo Lundgren, att få mig – och inte heller svenska folket, skulle jag tro – att falla för påståendet att man kan göra en sådan här omläggning på 8,5 miljarder utan att någon får stå för det. Man säger att statsskatten skall sänkas. Det måste väl vara på det sättet att någon får stå för dessa 8,5 miljarder, antingen genom en skattehöjning, genom minskade förmåner i samhället eller via den privata konsumtionen. Jag tror att det är meningslöst att fortsätta påståendena att man kan göra en sådan omfördelning utan att det drabbar någon part.

Anf. 49 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag har vid ett par tillfällen och Göte Jonsson vid åtminstone ett tillfälle tidigare i dag gjort klart att vi inte avser att göra några förändringar i nuvarande regler för de allmänna barnbidrag som utgår och de flerbarnstillägg som finns. Men vi säger att man inte kan fortsätta längs bidragsvägen. Inriktningen måste vara att barnfamiljerna så långt möjligt skall leva på sina inkomster – om Stig Josefson är nöjd med det.

Det är alldeles riktigt att det, som socialministern tidigare sade, när det gäller skola och annat finns vissa saker som vi gemensamt måste svara för. Då krävs det ett skatteuttag. Men det skatteuttaget skall ta hänsyn till försörjningsbördan.

I den gemensamma borgerliga reservationen till socialutskottets betänkande 35 står det: "Skattesystemet skall utformas så att hänsyn tas till försörjningsbördan varvid särskilt beaktas ensamförsörjarfamiljerna." Det sägs alltså inte att man *enbart* skall beakta ensamförsörjarfamiljerna. Jag skulle vilja fråga Stig Josefson: Hur vill centern att man skall beakta försörjningsbördan för de familjer som har två försörjare?

Anf. 50 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Vi når bit för bit fram till en mer realistisk debatt och en mer realistisk syn på vad moderaterna vill. Jag är tacksam för att Bo Lundgren nu har sagt att barnfamiljerna "så långt möjligt" skall klara sig på sina inkomster. Det var ett erkännande att det inte enbart är på sina inkomster som de skall klara sig, vilket – som framgår av protokollet – har sagts vid flera tillfällen här i dag.

Jag tror att det är angeläget att vi nyanserar debatten, när det här talas om att man kan göra en ändring av grundavdragen utan att någon skall stå för de kostnader som det innebär. Det är nödvändigt om vi skall få en saklig debatt på detta område.

Beträffande centerns uppläggning av sin familjepolitik kan jag erinra om att vi har presenterat denna i vår partimotion. Jag skall inte debattera den saken ytterligare. Bo Lundgren har dessutom kunnat höra vad centerpartiet vidare har sagt i dessa frågor, eftersom han var med vid de förhandlingar där vi diskuterade alternativa vägar att gå. Vi sade då: Om man skall gå in på skattesidan, måste den framkomliga vägen vara via skattereduktion.

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Förste vice talmannen anmälde att Bo Lundgren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 51 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talmän! Efter att ha debatterat socialutskottets betänkande nr 35, som huvudsakligen rör åtgärderna för att förbättra den ekonomiska situationen för barnfamiljerna, har vi nu kommit över till finansieringen av det förbättrade barnstödet, som redovisas i skatteutskottets betänkande nr 50.

När jag tidigare lyssnade till socialutskottets ordförande Ingemar Eliasson kunde jag inte undgå att spåra en tydlig ton av besvikelse över det bristfälliga förslag som blivit resultatet, trots all den möda som Eliasson lagt ner för att försöka åstadkomma en enighet kring en ordentlig förbättring för barnfamiljerna. Efter att ha deltagit i de förhandlingar som på Eliassons initiativ kom till stånd mellan regeringen och oppositionspartierna, kan jag inte heller själv sticka under stol med att jag delar den besvikelse som Ingemar Eliasson i dag känner.

Det förslag som den socialdemokratiska utskottsmajoriteten står bakom uppfyller på väsentliga punkter inte de krav som vi från folkpartiets sida ställer. Förslaget innebär en fortsättning av den skattechöjnings- och bidragspolitik som har byggt in fullständigt orimliga margineffekter i skatte- och bidragssystemet. I folkpartiets motion om skattepolitiken som väcktes under den allmänna motionstiden i januari angav vi att man vid utformningen av familjebeskattningen måste ta hänsyn till resp. inkomsttagares försörjningsbörda. Detta bör ske genom att skatten reduceras under den tid som familjen har hemmavarande barn att försörja. Vi har därför föreslagit en skattereduktion om 2 000 kr. per barn som är under 18 år. Folkpartiets förslag innebär därutöver en höjning av det allmänna barnbidraget med 300 kr., en extra höjning med 900 kr. redan från andra barnet samt en förbättring av studiebidraget med 900 kr. för 16–18-åringar.

Vi har sagt att det förslag vi lagt fram är ett provisoriskt förslag. Vi vet att det kommer att behöva justeras ytterligare. Ändå skulle det förslag vi nu presenterar från folkpartiets sida ge ett betydligt bättre stöd än vad regeringens förslag gör.

Självfallet måste reformen i dagens ekonomiska läge betalas. Pengarna måste tas någonstans. Vi vill betala reformen genom att höja statsskatten med 2 procentenheter i skikten 1–4 basenheter samt avskaffa förvärvsavdraget och äktamakereduktionen för inkomsttagare med barn. Utöver detta erfordras också en nedskärning av livsmedelssubventionerna med 1 000 miljoner.

Den av oss föreslagna finansieringen innebär ingen skärpning av progressionen i skattesystemet. Eftersom vi ser det som en absolut nödvändighet att gå vidare med ytterligare etapper av sänkningar av marginals-katten är detta viktigt. För att vara verkningfulla och beständiga måste de åtgärder som vidtas ligga i linje med den långsiktiga strävan till reformering av skattesystemet som är helt nödvändig.

Från folkpartiets sida menar vi också att skattetrycket inte får skärpas.

Genom de åtgärder som vi föreslår uppfylls väsentligen dessa villkor.

Regeringens förslag innebär att de marginaleffekter som tvingat in många barnfamiljer i en formlig fattigdomsfälla kommer att ytterligare skärpas. Bostadsbidragen är här tillsammans med stigande daghemsavgifter och skatten den direkta orsaken. Det är därför som vi inte vill höja bostadsbidraget. Bättre är, menar vi, att ge barnfamiljerna pengarna i handen. Då kan man använda dem till det man finner lämpligast. Vi menar att föräldrar faktiskt själva är fullt kapabla att avgöra var pengarna behövs bäst. Det behöver inte staten göra. Ytterligare ett antal barnfamiljsförsörjare kommer att tvingas in i den situationen att de inte genom extra arbetsinsatser eller extra förtjänster kan förbättra sin standard.

Inom folkpartiet menar vi att människor så långt det är möjligt skall beredas möjligheter att leva på sina egna inkomster. Vi vill undvika ett tillstånd där skatteuttaget för den enskilde är så högt att samhället sedan måste träda in med bidrag för att vederbörande skall kunna klara sin försörjning. Att först betala in stora delar av sin inkomst i skatt för att därefter få tillbaka pengar i form av bidrag kan knappast av någon upplevas som något positivt. Skatte- och socialförsäkringssystemen måste därför vara så utformade att detta undviks så långt det är möjligt.

Vid de förhandlingar som fördes mellan regeringen och oppositionen tyckte jag mig klart kunna konstatera att socialministern då insåg det ohållbara i fortsatta skattehöjningar och bidragshöjningar. Så mycket mera deprimerande är det att nu tvingas åse att regeringen köper kommunisternas stöd med just åtgärder av detta slag.

Vid dagens debatt med anledning av kompletteringspropositionen hävdade socialministern att regeringen inte ville acceptera ett så pass omfattande förslag som det folkpartiet lagt fram, då det skulle medföra en alltför stor börda för inkomstagare utan barn. Han kom också med en fullständigt felaktig uppgift, nämligen att ensamförsörjarfamiljer skulle komma att förlora 2 500 kr. per år.

Jag vill därför slå fast att den största åtstramning som folkpartiets förslag medför får bäras av familjer som saknar barn och där båda förvärvsarbetar. Den maximala belastningen för dem uppgår till ca 1 100 kr. per år och skall då jämföras med en förbättring för en fyrbarnsfamilj på 9 000–10 000 kr. per år.

Det förslag som vi hade kommit fram till i förhandlingarna mellan partierna låg faktiskt på ungefär denna nivå. När därför socialministern i dagens debatt sade att man inte ville acceptera folkpartiets förslag till finansiering ända ut, kan jag bara konstatera att han då satt och arbetade fram ett förslag i förhandlingarna som han inte tänkte acceptera, trots att han själv lagt fram det.

Socialministern lämnade också i remissdebatten om kompletteringspropositionen den grovt felaktiga uppgift jag tidigare nämnde. Jag skulle därför vilja ställa en fråga till skatteutskottets ordförande, eftersom socialministern tydligen inte längre kan vara med i debatten här i kammaren.

Är skatteutskottets ordförande beredd att här tillrättalägga denna felakti-

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

ga uppgift om de 2 500 kronorna.

Socialministern anförde alldeles nyss att en skattereduktion har sina nackdelar. Den är krånglig, sade han. Men dessförinnan hade han förklarat att han i de förhandlingar som fördes faktiskt själv lagt fram ett förslag, innehållande en reduktion på 1 000 kronor. Jag kan då konstatera att det sannolikt inte är särskilt mycket svårare att administrera en skattereduktion som den vi föreslår på 2 000 kronor än den skattereduktion som socialministern själv föreslog på 1 000 kronor. De svårigheter som uppstår med vårt förslag skulle också ha uppstått om socialministerns förslag antagits.

Ytterligare en sak: Jag hade gärna sett att socialministern hade stannat här, men jag får väl ändå säga detta, med hopp om att det når fram till hans öron.

Under remissdebatten sade socialministern att det var folkpartiet som hade bidragit med en skattehöjningsmodell. Han kom med samma påstående här nyss, då han påstod att inte minst folkpartiets skattehöjningsförslag banade vägen. Men saken är den att vi aldrig har framlagt något skattehöjningsförslag. Vi har lagt fram ett förslag till en utjämning eller omfördelning till barnfamiljernas fördel. Den skattereduktion som barnfamiljerna får skall betalas med en skattehöjning. Det innebär alltså ett oförändrat skattetryck. Det är alltså ingen skattehöjning. Jag kan inte se annat än att socialministern med detta försöker få det att framstå som om folkpartiet på något sätt till hälften skulle ha bidragit med propositionens förslag. Det måste väl ändå i rimlighetens namn vara regeringens förslag som vi har här. Då vill jag också betona att det även är regeringens skattehöjningsförslag. Nu innebär faktiskt den finansiering som regeringen föreslår en ren skattehöjning. Den skall barnfamiljerna sedan kompenseras för i form av höjda barnbidrag.

Jag vet inte om socialministern möjligen vill skapa bilden att det är den omtänksamma regeringen som bjuder på det goda, medan det är det lilla elaka folkpartiets förslag som leder till skattehöjning för de inkomsttagare som inte har barn i barnbidragsberättigad ålder. Jag tror nog att detta resonemang är alltför grovt för att människorna skall svälja det. Det hade varit bättre om Sten Andersson, när han nu vill ta äran åt sig för den största barnbidragshöjningen någonsin, också hade tagit ansvar för den skattehöjning som han har finansierat denna höjning med. Att det sedan behövdes hjälp för att han skulle ta sig samman och framlägga förslaget är ju en annan sak.

Fru talman! Det hade funnits skäl att i en normal debatt beröra de reservationer som fogats till betänkandet med anledning av några motioner. Jag skall i nuvarande situation låta reservationerna tala för sig själva. Låt mig bara beträffande reservation 4, som jag inte undertecknat, göra det konstaterandet att något förslag att slopa underhållsbidraget inte föreligger för beslut i dag. Hade så varit fallet hade vi i folkpartiet naturligtvis reserverat oss.

Fru talman! Jag yrkar bifall till samtliga reservationer i skatteutskottets betänkande där mitt namn förekommer.

Anf. 52 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Nr 165

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Fru talman! Familjepolitik kan utformas på olika sätt. Vänsterpartiet kommunisterna anser att den bör utformas med bidrag till barnfamiljerna på två sätt – dels genom ett generellt bidrag för alla barn, lika stort oavsett antal barn eller familjeinkomster, dels genom bidrag som är behovsprövade med inkomsten som grund för denna prövning. Denna väg har vi länge hävdat, och den har också gett resultat i den överenskommelse mellan vänsterpartiet kommunisterna och regeringen som uppnåddes för två månader sedan.

Men det är inte enbart bidrag som utgör ett stöd för många barnfamiljer. Det gör även en väl utbyggd gemensam offentlig sektor med god sjuk- och hälsovård, en utbyggd barnomsorg, m. fl. andra viktiga sociala servicefunktioner.

Det är detta som de borgerliga partierna vänder sig mot – och då främst moderaterna. De vill som bekant minska på denna gemensamma nödvändiga verksamhet. De säger att vi måste spara. Men sanningen är den att de ogillar den inkomstutjämnande effekt som en väl utbyggd offentlig sektor kan innebära. De vill dessutom minska skatterna för dem som har höga inkomster. De vill göra detta trots att det är just dessa grupper som erhållit stora skattelättnader under de senaste åren genom den s. k. marginalskatte-reformen.

Skatternas funktion i ett kapitalistiskt samhälle som vårt bör enligt vår mening ha en klart utjämnande effekt. Vänsterpartiet kommunisterna föreslår därför i motioner ett sådant skattesystem som skulle verka inkomstutjämnande, dvs. de som har höga inkomster skulle erlägga avsevärt högre skatt än de som har låga eller normala inkomster. Vi menar att en sådan skattepolitik också måste ta itu med kapitalinkomsterna och de stora förmögenheterna, som i dag i stort sett undgår beskattning.

Det är viktigt att vi har ett skattesystem som kan finansiera den nödvändiga offentliga verksamheten men som också utjämnar inkomstskillnaderna – detta oavsett hur många barn resp. familj eller ensamförälder har. Vänsterpartiet kommunisterna menar att skattesystemet inte får utformas som ett familjepolitiskt instrument i sig. Familjepolitiken skall klaras på andra vägar.

Den form av finansiering som de höjda barnbidragen har fått kan inte påstås vara en kommunistisk skattepolitik. Den skattehöjning som alla drabbas av, även låginkomsttagarna, är inte bra. Men vi accepterar denna del av finansieringen med den utgångspunkten att vi genom att komma överens med regeringen blockerade en många gånger värre skattehöjning för folk i vanliga inkomstlägen. Den skattehöjning som hade kommit till stånd genom en överenskommelse mellan regeringen och de borgerliga partierna hade varit mångdubbelt högre. Dessutom hade det, om det moderata förslaget vunnit genomslagskraft, inneburit mycket höga skattehöjningar för framför allt låginkomsttagarna.

Den modell för familjepolitiken, med stora grundavdrag för varje barn, som moderaterna fört fram, är i sig ingenting nytt i högerns skattefilosofi. Det är samma gamla modell som tidigare lanserats, fast i nya kläder.

Moderaternas förslag innebär att ett grundavdrag om 15 000 kr. för varje

barn skall införas. Bara detta innebär att alla barnfamiljer inte kan komma att utnyttja denna reform till fullo. Har man många barn måste man ha relativt hög inkomst för att kunna tillgodogöra sig hela avdraget. Redan här gynnar det alltså dem med höga inkomster.

Vidare skall det nuvarande grundavdraget till kommunal beskattning minskas med 4 500 kr. Det innebär att skattehöjningen för dem som inte har barn blir runt 1 350 kr. – detta oavsett vilken inkomst man har. För en låginkomsttagare är detta en skattehöjning som är så stor att den skulle slå ut många av dessa redan hårt drabbade.

I reservationen försöker moderaterna göra gällande att denna kommunala skattehöjning skulle uppvägas genom ytterligare en minskning av statsskatten. Men det här kan bara äga giltighet för höginkomsttagarna. För att kunna kompensera sig för den kommunala skattehöjningen med 1 350 kr. skulle statsskatten helt behöva tas bort för beskattningsbara inkomster på upp till närmare 60 000 kr. En sådan politik har moderaterna i praktiken hittills aldrig förespråkats, och det gör de självfallet inte heller nu.

Vidare innebär det moderata förslaget att den progressiva delen i skattesystemet skall minska och att den proportionella delen skall öka. I verkligheten innebär det att skatten efter inkomst i ännu högre grad skulle minska. De högavlönade skulle inte erlagga skatt ens i den utsträckning de i dag gör, medan låg- och medelinkomsttagare – dvs. arbetare och lägre tjänstemän – skulle få kraftigt höjda skatter.

Det moderata familjepolitiska förslaget skiljer sig alltså inte från högerns vanliga skattepolitik: sänkta skatter för höginkomsttagare, aktiespekulanter och innehavare av stora förmögenheter men höjda skatter för övriga. Och det är det parti som centern och folkpartiet vill traska patrull med när det gäller det fortsatta familjepolitiska reformarbetet.

I anslutning till kompletteringspropositionen har vi i vänsterpartiet kommunisterna lagt fram förslag om en höjning av barnbidraget med 500 kr. redan från den 1 juli i år. Vi har här också anvisat hur detta skall finansieras. Vi förespråkar en skärpning av omsättningsskatten på aktier, av reavinstskatten, bolagsskatten och skatten på stora förmögenheter. Dessa skatteförslag har vi lagt fram, dels för att tala om hur barnbidragshöjningen från den 1 juli skall finansieras, dels för att göra en skattemässig insats mot de stora spekulativa intressena i samhället. I någon mån gäller det också att omfördela en del av de enorma vinster och förmögenhetsökningar som kommit några få redan förmögna till godo under de senaste åren.

Fru talman! F. n. har jag inget annat yrkande än det som Inga Lantz har framställt. Skatteutskottet har ju valt att *inte* behandla dessa våra förslag i det aktuella betänkandet. Man har nöjt sig med att redovisa att de finns. Att förslagen till en del gäller finansieringen av en höjning av barnbidraget från den 1 juli i år har man tydligen inte brytt sig om.

Anf. 53 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Att vänsterpartiet kommunisterna ofta lägger fram helt orealistiska förslag här i riksdagen är något som vi alla vet. Att man inte bryr

sig om att läsa andra partiers förslag är helt uppenbart. Det erfar man när man lyssnar på Tommy Franzén. Det framgår klart av den motion som vi väckte i januari och även av den motion som vi väckte med anledning av kompletteringspropositionen att för den som har låg inkomst – möjligen har man ingen inkomst alls – eller många barn och inte kan utnyttja grundavdraget för barn fullt ut skall negativ skatt utgå som motsvarar den skatteeffekt som avdraget skulle ha haft. Det är fullkomligt klart. Även tekniken i detta sammanhang redovisas i den motion som väcktes med anledning av kompletteringspropositionen.

Förslaget i fråga leder till en omfördelning till barnfamiljernas fördel när det gäller vem som skall bära den skattebördan vi skall ha. Den skall inte vara så stor som Tommy Franzén förespråkar. Vpk ser ju kollektiva lösningar som ett självändamål. Vi däremot vill att människorna skall frigöras. Oavsett vilket alternativ man väljer skall den totala skattebördan fördelas på ett mera rättvist sätt. Vårt förslag innebär exempelvis att en ensamstående som har tre barn och en årsinkomst på 60 000 kr. har, när det här är fullt genomfört, drygt 1 000 kr. mer i månaden i disponibel inkomst – det är möjligt genom att skatten minskas.

När det gäller ensamstående utan barn eller den som är sammanboende och som tjänar 60 000 kr. och inte har några barn kompenseras statsskattesänkningen, i kombination med, som vi föreslår, ett återinfört inflationskydd fullt ut. Det blir nästan full kompensation för kommunalskatteökningen. Vi har sagt nej till hyreshusavgiften, som leder till hyreshöjningar, och vi har sagt nej till den löneavgift på 2 % av lönesumman som införts – för en 60 000 kr.-inkomsttagare innebär det 1 200 kr. Tar man hänsyn till detta blir effekten att man får kompensation fullt ut. Jag skulle kunna fortsätta med dessa uppräknings hur länge som helst.

Det är mycket stor skillnad mellan Tommy Franzéns sätt att se på hur skattesystemet skall vara uppbyggt och hur jag ser på detta. Det är klart att det är så: vi har helt olika ideologiska utgångspunkter. Tommy Franzén vill att samhället skall göra så mycket som möjligt och att människorna skall ha så litet valfrihet som möjligt. Det leder till höga skatter och högt skattetryck. Vi vill gå den andra vägen: lågt skattetryck, stor valfrihet och rättvis fördelning av skattebördan.

Anf. 54 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Tommy Franzéns påstående att överenskommelsen med de borgerliga partierna skulle ha inneburit mångdubbelt högre skattehöjningar är helt felaktigt. Centerns ståndpunkt anges i vår partimotion och innebär inte någon skattehöjning. Den överenskommelse som vpk har träffat med socialdemokraterna innebär dels en höjning av statsskatten, dels minskade bidrag till skatteutjämning. Kom inte och påstå att vårt förslag skulle innebära en skattehöjning!

Anf. 55 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Det hade blivit mångdubbelt högre skattehöjningar om vi inte hade förhindrat uppgörelsen, säger Tommy Franzén. Men sanningen är att det hade blivit en mycket mer betydelsefull omfördelning till barnfamiljernas fromma då än den som vi nu får. Det är den bestående insats som kommunisterna har gjort, det är kommunisternas bidrag till barnfamiljerna i den här förhandlingsomgången.

Vi kunde alltså ha fått en reform med betydligt större omfördelning än som nu blev fallet.

Kommunisternas kuttrasju med socialdemokraterna och regeringen leder också till att den höginkomsttagarfamilj som vi använde som typexempel när vi förhandlade kommer att få ett större ekonomiskt utbyte, medan den ensamstående föräldern, som vi hade som exempel på dem som verkligen behöver ett bättre stöd, kommer att få ut mindre av reformen. Det är också något att slå sig för bröstet för, Tommy Franzén!

Anf. 56 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Fru talman! Först till Bo Lundgren: Moderaterna kan inte påstå att en låginkomsttagare utan barn inte skulle få en väsentlig skattehöjning – det är löjligt. Med de lättnader i skattesystemet som moderaterna hittills har föreslagit och med ett återinförande av indexeringen i skattesystemet skulle en inkomsttagare med en inkomst på ungefär 60 000 kr. kunna få kompensation för hela den skattehöjning som han skulle erhålla genom det moderata förslaget. Indexeringen skulle innebära att man slopade all statlig skatt för inkomsttagare upp till 60 000 kr. Så pass hög indexering har inte ens moderaterna föreslagit förut.

Beträffande att moderaterna vill frigöra människor: Jag vill fråga vad det är för skillnad om Bo Lundgren får 1 500 kr. i handen i form av barnbidrag eller i form av återbäring från skatteverket – om det kommer från riksförsäkringsverket eller riksskatteverket kan inte ha så stor betydelse i praktiken. Detta är vad frågan gäller.

Den ideologiska utgångspunkten för Bo Lundgren och moderaterna är: Ta bort så mycket skatt som möjligt, låt människor falla – de som inte har möjlighet att försörja sig på ett eller annat sätt skall vi inte bry oss så mycket om. Detta ligger i bakgrunden för hela den moderata skattepolitiken. Har man inga skatteinkomster, blir det naturligtvis inte heller fråga om några offentliga verksamheter där man tar hand om dem som har det dåligt eller av andra skäl inte kan klara sig.

Bo Lundgren hade en sak i sitt huvudanförande som det finns skäl att ta upp. Han sade med anledning av förvärvsavdraget att det var orättvist för dem som själva ordnade barntillsynen. Hur kan Bo Lundgren påstå något sådant? Förvärvsavdraget utgår f. n. till alla, oavsett om de utnyttjar den kommunala barnomsorgen eller inte, oavsett om de ordnar barnomsorgen själva eller eventuellt inte har någon barntillsyn alls. Menar Bo Lundgren att förvärvsavdraget skall finnas kvar men bara gälla dem som själva ordnar barntillsynen eller anställer någon som sköter detta? Det är väl inte någon

skillnad i övrigt. Förvärvsavdraget är till för alla oavsett om man utnyttjar den kommunala barnomsorgen eller inte.

En av effekterna, Stig Josefson och Kjell Johansson, var bl. a. att den direkta skatten skulle vara minst dubbelt så hög. Sedan tillkommer effekterna av skattereduktionen m. m., som familjer utan barn skulle drabbas av.

Anf. 57 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Som jag resonerar blir det större orättvisa för dem som själva ordnar barntillsynen om det enda avdrag de har och den enda subventionen de får tas bort. Det vi vill på sikt – i och för sig rätt snabbt – är att omvandla förvärvsavdraget till ett avdrag för styrkta barntillsynskostnader, för att göra det ännu mer rättvist för dem som själva tvingas klara sin barntillsyn, eller vill göra det. Den kommunala barnomsorgen är i dag oerhört starkt subventionerad.

Jag inser att det för Tommy Franzén, som är troende socialist, är naturligt med ett högt skattetryck. Det gör inte Tommy Franzén något om det kommer pengar från riksförsäkringsverket eller från riksskatteverket. Men vad det rör sig om är att pengarna inte skall komma från något verk alls, de skall finnas i plånboken vid löneutbetalningstillfället.

För att ge ett pedagogiskt exempel – Göte Jonsson tog upp detta tidigare i debatten – skulle man med Tommy Franzéns betraktelsesätt kunna tänka sig att vi i stort sett tog in allt vi tjänade i skatt, och att vi sedan fick folkbidrag. Vad blir det för effekter om man har det systemet? Jo, det är ingen som är intresserad av att arbeta, för alla pengar går till skatt – och man vet att man får ett folkbidrag. Ingen kommer att arbeta och hela samhällsekonomin störtar samman. Även om vi inte har 100 % skatt utan 60 % uppstår svåra problem. Även vid 50 %, som vi har nu, får vi de negativa effekter som påverkar samhällsekonomin tillväxt. Det är därför vi måste sänka skattetrycket, så att människor känner att det lönar sig att arbeta. Vi skall utforma skattesystemet på ett sådant sätt att det blir rättvist. Barnfamiljerna skall ha ett lägre skatteuttag än de som inga barn har, för de har en lägre bärkraft när det gäller att kunna betala skatt. Detta har Tommy Franzén naturligtvis mycket svårt att inse.

När vi får ett rättvist skattesystem, ett lägre skattetryck, med stimulans och tillväxt i ekonomin – det kommer att ta en tid – får vi större resurser att hjälpa de människor som verkligen behöver stöd – handikappade, sjuka och arbetslösa. Det är det samhället vi ser framför oss, inte det statiska samhälle med inskränkt valfrihet, som Tommy Franzén förespråkar.

Anf. 58 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Av Tommy Franzéns senaste inlägg förstår jag att Tommy Franzén inte har läst vår partimotion. Av den framgår det klart att vi inte föreslår någon höjning av inkomstskatten.

Nr 165

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Anf. 59 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Det var en mycket ofullständig redogörelse som Tommy Franzén lämnade. Det kan jag förstå. Det går helt enkelt inte att i en replik på tre minuter reda ut hur den uppgörelse såg ut som vi hade kommit fram till i förhandlingarna och vilka förbättringar den skulle ha lett till. Men om jag får lämna en lika ofullständig redogörelse med anledning av Tommy Franzéns påstående om skattehöjningar, kan jag säga att den ytterligare skattehöjningen skulle ha blivit 234 kr. per år för inkomsttagare som inte har barn i barnbidragsberättigad ålder. Skattereduktionen skulle ha blivit 2 000 kr., och vi skulle dessutom ha fått en barnbidragshöjning.

Anf. 60 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Fru talman! Jag vill säga till Bo Lundgren att det inte är på det viset – jag tror inte att han själv tror på sina argument i den här diskussionen – att vi förespråkar 100 % skatt och att man sedan skall ge ut ett folkbidrag, även om tanken kanske för någon kan verka lockande.

Det är faktiskt på det viset att under det kapitalistiska samhällets betingelser är det nödvändigt, för att skapa en rättvisa och en inkomstutjämnning, både att man har ett skattesystem där människorna verkligen får betala skatt efter bärkraft och att de pengar som kommer in till samhället går tillbaka för att täcka upp bl. a. människornas konsumtionskrav och behov på grund av att de inte har tillräckligt höga löner.

När Bo Lundgren talar om ett rättvist skattesystem, måste han naturligtvis utgå från en väldigt individualistisk tanke i fråga om rättvisa, nämligen att var och en skall behöva betala så litet skatt som möjligt. Det är ju detta Bo Lundgren predikar. När vi talar om rättvisa, är det självklart att man skall betala skatt efter den bärkraft man har. De som Bo Lundgren och moderaterna självfallet ömmar mest för är de som har den största skatteförmågan i det här samhället men som genom olika svagheter i skattesystemet lyckas dra sig undan den skatt de egentligen borde betala. När vi pratar om ett rättvist skattesystem menar vi självfallet att de som har höga inkomster också skall betala skatt i avsevärt högre grad än de som har låga inkomster.

Om jag får tala litet längre, eftersom tiden tydligen räcker till, vill jag säga att höga skatter naturligtvis inte är något självändamål. Dem har vi för att klara den offentliga verksamheten under de kapitalistiska betingelserna. I det socialistiska perspektivet kommer inkomstskatterna – om de över huvud taget kommer att finnas – att vara mycket, mycket små. Det visar de exempel som finns runt om oss.

Slutligen vill jag säga till Kjell Johansson, att det utan tvivel blir en fördubbling bara på inkomstsidan för dem som inte kommer i åtnjutande av de ökade familjeförmånerna. Det förslag som folkpartiet har lagt fram och diskuterat och förfäktade i förhandlingarna innebär att också med skattereduktionen osv. skulle man inte kunna få ut full kompensation för samtliga, litet beroende på i vilka inkomstlägen man låg.

Anf. 61 RUNE CARLSTEIN (s):

Fru talman! Alla som har framträtt i debatten här i dag tycks vara överens om att barnfamiljernas ekonomi bör förbättras. Däremot är ju oenigheten stor om hur det skall ske. Förslagen är många och vitt skilda, som har framgått av den förda debatten, vilken nu har pågått i det närmaste i fem timmar. När vi nu har gått över till att diskutera finansierings- och skattefrågorna, är meningarna också delade. Skälen är främst att söka i de olika konstruktioner som man har valt för stödet till barnfamiljerna och de olika uppfattningar som partierna företräder. Alla tycks emellertid vara överens om att den här reformen måste finansieras och att förslaget inte får medföra att budgetunderskottet ökar ytterligare.

Propositionens förslag till finansiering innebär ju att man slopar förvärvs-avdraget, och det ger 730 milj. kr. i ökade intäkter för staten. Sedan skärper man skattesatsen i skiktet 1 till 4 basenheter från 3 till 4 %. Den här höjningen innebär en skatteskärpning med 234 kr. för samtliga inkomsttagare som har en årsinkomst över 31 200 kr. Skatteintäkterna ökar då med ca 1 270 milj. kr.

Moderaterna väljer, som framgår av reservation 1, en helt annan väg. Föräldrar med hemmavarande barn i åldern upp till 18 år skall medges ett grundavdrag för varje barn med 15 000 kr. vid den kommunala beskattningen. Skattebortfallet för kommunen, säger man, motverkas genom att man minskar det nuvarande grundavdraget vid kommunal beskattning med 4 500 kr. – från 7 500 till 3 000 kr. Det här medför en ökad kommunalskatt för samtliga med 1 350 kr., om den kommunala utdebiteringen är 30 kr. Men det, säger man, skall man kompensera genom en sänkning av den statliga inkomstskatten.

Vidare uppstår det komplikationer för grupper som inte kan tillgodogöra sig grundavdraget. De har helt enkelt för låga inkomster för att kunna utnyttja avdraget. Detta kan kompenseras, hävdar man på ett lättvindigt sätt, genom "negativ skatt".

Den kommunala ekonomin som påverkas av moderaternas förslag säger man sig kunna klara inom ramen för den kommunala skatteutjämnningen. Man gör det mycket lätt för sig när man radar upp alla dessa förslag om hur det hela skall ordnas. Det låter så enkelt när Bo Lundgren säger att det här förslaget är inte alls något som är svårt att administrera. Men tittar man litet på hur det fungerar finner man att förslaget verkar i rakt motsatt riktning mot det som vi alla är överens om att vi borde jobba för – att få ett enklare skattesystem, ett skattesystem som gjorde det betydligt lättare för dem som sitter i taxeringsnämnder och över huvud taget för alla dem som skall handlägga våra deklARATIONER.

Det här systemet kommer alltså att verka i rakt motsatt riktning. Det gör arbetet krångligare, det ökar taxeringsmyndigheternas arbete, det kräver mer av uppgiftsskyldighet från dem som deklarerar. Myndigheterna måste ha uppgifter om barnantal och annat, och må. måste fortlöpande kontrollera och följa det hela. Det är en rad uppgifter som måste tas fram för att systemet skall fungera. Det är också, som tydligt framgått av diskussionen här, ett ur

Nr 165

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

fördelningpolitiska synpunkter minst sagt tvivelaktigt förslag som moderaterna står för.

I reservation 2 presenterar centerpartiet sitt alternativ. Det innebär att man vill höja barnbidraget med 6 000 kr. om året för första barnet och med 1 000 kr. för det andra barnet och därefter följande barn. För att hjälpa barnfamiljer där det finns endast en inkomstagare vill centern öka skattereduktionen för hemmamakar och ensamföräldrar. I en första etapp skall det bli fråga om 2 200 kr., från nuvarande 1 800 till 4 000 kr. För att finansiera utgiftsökningarna accepterar centern att man slopar förvärvsavdraget, och den resterande finansieringen sker, anser man, genom det besparingsprogram som centern har presenterat.

Även centerns förslag, med den höjda skattereduktionen till barnfamiljer med hemmamake eller ensamförälder, medför komplikationer i skattesystemet. Bl. a. gäller det att hitta former för hur en avtrappning av skattereduktionen skall ske, när inkomsten går över en viss nivå. Detta problem är inte så enkelt att lösa. Förslaget leder till ett krångligare taxeringsförfarande än vi nu har. Det är inte i den riktningen vi skall gå.

I övrigt innehåller centerreservationen kritik av moderaternas förslag, inte minst från fördelningssynpunkt. Detta har Stig Josefson – som jag tycker på ett mycket bra sätt – utvecklat i sitt replikskifte med Bo Lundgren.

Folkpartiet redovisar i reservation 3 det tredje borgerliga alternativet till förstärkningar av barnfamiljernas ekonomi. Man föreslår vissa höjningar av barnbidragen kombinerat med en skattereduktion på 2 000 kr. per barn. Finansieringen föreslås lösas genom att förvärvsavdraget slopas liksom även makereduktionen för de familjer som har barn samt en skattehöjning med två procentenheter i skiktet 1–4 basenheter i inkomstskatteskalen. Man kan konstatera att även folkpartiets förslag medför betydande administrativa problem och ett ökat granskningsarbete för taxeringsmyndigheterna.

Kjell Johansson var, förstod jag, något upprörd över att socialministern i sitt inlägg hade sagt att man fått hjälp av folkpartiet att lösa sina finansieringsproblem. Jag skall inte på något sätt försöka försvara socialministern. Men jag tror att jag kan ge Kjell Johansson en förklaring till socialministerns yttrande. Förmodligen menade socialministern att man har lånat konstruktionen från folkpartiet när det gällde höjningarna i skatteskalen. Det är ju samma förslag. Enda skillnaden är att vi höjer med en procentenhet och folkpartiet med två.

Det är alldeles givet, Kjell Johansson, att det är regeringens förslag som ligger. Vi tar ansvar för det. Självfallet skall det vara på det sättet.

Kjell Johansson sade också att det är föga rationellt att behöva betala in skatt, som man sedan får tillbaka i form av bidrag. Det går lätt att säga så. Men för låginkomsttagarna, Kjell Johansson, är inte den statliga skatten den tunga skatten. Den är relativt låg även i rätt höga inkomstlägen. Det är inte den utan kommunalskatten, som medför den tunga skattbördan, i varje fall för låginkomsttagarna. Det är inte så enkelt som Kjell Johansson vill göra gällande.

Fru talman! Jag yrkar avslag på reservationerna 1, 2 och 3. Jag skall

därefter något beröra de övriga reservationer som finns fogade till skatteutskottets betänkande.

I reservation 4 önskar företrädarna för moderata samlingspartiet att riksdagen skall uttala sig för ett bibehållande av avdragsrätten för underhållsbidrag. Vi har i detta sammanhang också haft att behandla vpk-motion 943 av Lars-Ove Hagberg m. fl., vari yrkas att den nuvarande avdragsrätten, som är maximerad till 3 000 kr., skall höjas till 5 000 kr. Utskottet har ställt sig avvisande till såväl moderatkravet som yrkandet i motion 943.

Skälet härtill är närmast att riksdagen kommer att få ta ställning till frågan i samband med att vi får förslagen från skatteförenklingskommittén. Vi har därför ingen anledning att ta ställning till den nu.

I reservation 5 återkommer företrädarna för moderata samlingspartiet med krav på att barntillsynkostnaderna skall vara avdragsberättigade. Det är ett krav som riksdagen haft att ta ställning till åtskilliga gånger och avvisat varje gång. Jag hemställer att kravet avvisas även den här gången.

Reservation 6 handlar om fosterföräldrars och fosterbarns förmögenhet. De borgerliga företrädarna i utskottet har här samlats i ett krav på att sambeskattningen av fosterföräldrars och fosterbarns förmögenhet bör upphöra. Som skäl anförs att fosterföräldrarna inte förfogar över fosterbarnens förmögenhet och att sambeskattningen kan leda till svårigheter att er hålla fosterföräldrar för ensamstående barn.

Skälet till att utskottsmajoriteten ställt sig avvisande till det här kravet är att fosterbarn likställs med egna barn i alla andra avseenden. Det gäller även i arvsskattehänseende.

Det brister i logik, om man i alla andra avseenden skall jämställa fosterbarn med egna barn men göra undantag när det gäller förmögenhetsbeskattningen. Utskottet har inte funnit tillräckligt starka skäl tala för en ändring, och jag föreslår därför bifall till utskottets hemställan och avslag på reservation 6.

Reservationerna 7 och 8 slutligen tar upp frågor som hänger samman med sambeskattningen av förmögenheter. I moderaternas reservation 7 begärs skyndsamt förslag om ändring av de skatteregler som reservanterna anser missgynnar äktenskapet som samlevnadsform, och i reservation 8 framför centerns och folkpartiets representanter krav på slopande av sambeskattningen av förmögenheter och B-inkomster.

Utskottet hänvisar här till familjelagssakkunnigas arbete och anser att ett ställningstagande till de framförda kraven bör anstå till dess att resultatet av familjelagssakkunnigas arbete föreligger.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 62 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Rune Carlstein säger att det lät enkelt när jag presenterade vårt förslag om grundavdrag för barn. Det finns en mycket enkel förklaring till det. Det är nämligen ett enkelt förslag, enkelt att genomföra och tillämpa och också att förstå. Jag är helt övertygad om att det är det också för

Nr 165

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

skatteutskottets värderade ordförande.

Varje förändring i skattesystemet leder naturligtvis till ett visst pappersarbete. Tekniken i övrigt är ganska enkel – jag kommer tillbaka till det.

Vi föreslår i reservation 7 att man skall ta bort sambeskattningen av B-inkomster och en del andra sambeskattningselement, vilket väsentligt kommer att underlätta taxeringsarbetet. Vi motsätter oss från moderat sida den avdragsbegränsning som leder till väldigt mycket krångel och problem, och vi har motsatt oss hyreshusavgiften och videoskatten. Vi vet att den aviserade hyreshusskatten är mycket krånglig att tillämpa – riksskatteverket och även andra instanser har avstyrkt den. Genom att förenkla skattesystemet åstadkommer vi också bättre rättvisa i beskattningen.

Det blir inte mycket mer uppgiftsskyldighet. Redan i dag lämnas uppgifter på deklarationsblanketten om den som skall deklarerera – om födelsedatum, om antalet hemmavarande barn osv. Det är mycket enkelt att göra det. Därutöver behövs bara ett tillägg till de tabeller som i dag finns för preliminärskatteuttaget.

Frågan om negativ skatt är också mycket enkel. Ett flertal villaägare och även andra ansöker i dag om jämkning av uttaget av preliminärskatt. Den som har låg inkomst eller många barn ansöker alltså bara om att få negativ skatt. Han redovisar sina inkomstförhållanden och anger antalet barn, och så räknar man fram vad han skall ha i skatteåterbäring per månad, negativ skatt. Systemet finns, som jag sade, i andra länder och fungerar där. Jag är helt övertygad om att det kommer att fungera även i Sverige.

Jag tar heller inte lättvindigt på den kommunala skatteutjämnningen. Den tar hänsyn till åldersstrukturen, och det är just åldersstrukturen som i viss utsträckning kan skapa problem för kommunerna genom att andelen barn varierar. Detta kan man ta hänsyn till vid den kommunala skatteutjämnningen.

Sedan säger Rune Carlstein att vårt förslag är fördelningspolitiskt tveklaktigt. Några siffror: En ensamstående med tre barn får med regeringens förslag ungefär 4 800 kr. i inkomstförstärkning genom ökade bidrag per den 1 januari 1985. Med vårt förslag blir inkomstförstärkningen i form av ökad disponibel inkomst – lön efter skatt – drygt 12 000 kr. En familj med en inkomsttagare och två barn får genom regeringens förslag ungefär 3 700 kr. den 1 januari i ökade bidrag. Det är nettoeffekter det rör sig om här, och nettoeffekten av vårt förslag är drygt 7 600 kr. Familjer med två inkomsttagare och två barn får ungefär 1 800 kr. med regeringens förslag och 6 300 kr. med vårt förslag. Detta innebär att vi tar hänsyn till försörjningsbördan, och det är en fördelningspolitisk fråga.

Den finansiering regeringen föreslår för att höja barnbidrag och bostadsbidrag går ju ut på att man bl. a. höjer skatten lika för alla. Det är samma princip som gäller för grundavdragsförändringen, och det tycker jag att Rune Carlstein ändå kan medge.

Låt mig sedan fråga Rune Carlstein: Tycker skatteutskottets ordförande, inflytelserik i det socialdemokratiska partiet, faktiskt att det är rimligt att

man betalar lika mycket skatt oavsett hur många barn man har, om man har samma inkomstförhållanden i övrigt?

Nr 165

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Anf. 63 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Centerns förslag om skattereduktion skapar problem, säger Rune Carlstein. Men varje förslag som försöker åstadkomma en rättvisa blir mer eller mindre komplicerat. Vi har f. n. ett förslag om skattereduktion. Det är ingenting nytt. Där har man också ett avtrappningssystem. Det problemet skulle väl inte bli värre i framtiden än det har varit hitintills.

I debatten har man framhållit att just ensamstående familjeförsörjare eller barnfamiljer med bara en inkomsttagare är de som bäst behöver förstärkning. Centerförslaget är det enda som direkt riktar sig till denna grupp. Jag tycker för min del att det skulle vara tillräckligt motiv för att även regeringspartiet skulle kunna stödja det förslaget.

Anf. 64 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag måste till min ledsnad konstatera att Rune Carlstein lämnade en mycket dålig förklaring när han försökte försvara socialministern. Men jag tycker inte att han skall vara ledsen för det, för jag tror inte att socialministern hade kunnat lämna någon bättre förklaring om han hade varit här själv.

Det är alldeles uppenbart att socialministern har ett speciellt syfte med sitt sätt att uttrycka sig, när han säger att vi har bidragit med en skattehöjningsmodell och att det var våra skattehöjningar som banade väg för det här förslaget. Det är mycket tydligt vad han är ute efter. Därför vill jag slå fast än en gång att vi inte har kommit med något skattehöjningsförslag. Vårt förslag innebär ett oförändrat skattetryck. Däremot är det alldeles självklart att skall man göra någonting för barnfamiljerna måste någon betala detta, och då krävs det en omfördelning av skattebördan från dem som inte har barn till dem som har barn. Det är som sagt en ren självklarhet.

Skattereduktionen, säger Rune Carlstein, är ett krångligt förslag. Jag kan bara konstatera att det inte rimligtvis kan vara krångligare än ett av de bud som regeringen kom med under förhandlingarna. Det innehöll nämligen en sådan här skattereduktion och låg i övrigt ytterligt nära det förslag som vi har lagt fram. Den avgörande skillnaden, som gjorde att vi inte kunde godta det, var att nivån var helt oacceptabel och att ni lade pengarna hos fel människor – inte hos de barnfamiljer som bäst behöver dem utan hos sådana som inte skulle vara i så stort behov av det.

Anf. 65 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Fru talman! Jag skall ge Kjell Johansson rätt i en upplysning som han lämnade, nämligen att någon måste betala de reformer som vi genomför. Det är bra att Kjell Johansson säger det, för när man har lyssnat till Bo Lundgren i dag får man intrycket att det går att genomföra en skattereform som kostar 8,5 miljarder kronor utan att någon är med och betalar. Det ordnar sig på något sätt, det fungerar utan att någon betalar, är den uppfattning man får

när Bo Lundgren presenterar moderaternas skattereform.

Om man inför avdrag i skattesystemet, Bo Lundgren, medför det komplikationer. Skall vi lyckas med det som vi alla har varit överens om tidigare, att sträva efter att få ett enklare skattesystem som fungerar mera rationellt än dagens, kan vi inte införa flera avdrag. Vi skall försöka begränsa avdragsrätten i stället för att utöka den. Därför menar jag att moderaternas förslag går i rakt motsatt riktning mot vad vi strävar efter, dvs. att få ett enklare och begripligare skattesystem.

Det skattesystem som moderaterna föreslår innebär att man fortlöpande måste lämna in uppgifter om antalet barn, och dessa uppgifter måste kontrolleras. Dessutom måste preliminärskatteavdraget anpassas efter hur många barn man har. Hur hög skatt man skall betala beror ju på hur många barn som finns i familjen. Vi får alltså mängder av tabeller, där det framgår att man får olika preliminärskatteavdrag om man har ett, två, tre, fyra eller fem barn, osv. Det måste vara så för att det skall fungera.

Har man inte möjlighet att utnyttja avdraget är det så enkelt med negativ skatt, säger Bo Lundgren. Men det är inte så enkelt, för då skall man betala ut bidrag. Då får man bygga upp ett kompletterande system till vårt skattesystem för att betala ut de bidrag som skall gå till de människor som inte kan utnyttja avdragssystemet.

Bo Lundgren säger vidare att socialdemokraternas förslag också innebär en skatteskärpning. Ja, det är riktigt – 234 kr. för en person som tjänar över 31 200 kr. Men moderaternas förslag innebär en skatteskärpning på 1 350 kr., vare sig man tjänar 10 000 eller 500 000 kr.

Anf. 66 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Under förhandlingarna var regeringen beredd att diskutera en skattehöjning på 468 kr. för alla oavsett om man tjänar 30 000 eller 500 000 kr. För 1985 innebär vårt förslag en kommunalskattehöjning för alla på 450 kr., som kompenseras för flertalet, som jag sade tidigare, genom en statlig inkomstskattesänkning.

Diskussionen om krångel har vi haft länge. Jag redovisade detaljerna tidigare, och de finns också att läsa i vår motion. Men alla dessa invändningar av teknisk art döljer egentligen bara en sak, Rune Carlstein, nämligen att socialdemokraterna vill ha ett orättfärdigt skattesystem, inte vill ta hänsyn till försörjningsbördan vid beskattningen.

Jag ställde en fråga till Rune Carlstein, och jag ställer den en gång till: Är det rimligt att familjer med lika inkomstförhållanden f. ö. men med olika antal barn skall betala lika mycket i skatt? Eller är socialdemokraterna beredda att göra något för att ändra detta?

Anf. 67 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Rune Carlstein gav mig rätt i ett avseende. Det tycker jag är positivt; det går i rätt riktning. Ge mig rätt, Rune Carlstein, också i ett annat avseende, nämligen i mitt tidigare påpekande och då jag bad att Rune Carlstein skulle ta avstånd från en grovt felaktig uppgift som socialministern

lämnade i förra debatten. Han sade då att ensamförsörjarfamiljen skulle få en försämring med 2 500 kr. Att ta fel något litet går väl an, men man får inte handskas med tusenlapparna hur som helst i en debatt.

Anf. 68 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Fru talman! Den sista uppgiften som Kjell Johansson nämnde kan jag inte ta ställning till, eftersom jag inte har klart för mig i vilket sammanhang den har förekommit. Om det var i ett replikskifte med socialministern, får det redas ut i annat sammanhang; det kan inte jag klara ut.

När det gäller Bo Lundgrens fråga så är ju vårt skattesystem, som vi kan ha olika meningar om, så konstruerat att det är individen som beskattas. Om vi skall införa avdragsrätt för barnen, får vi välja ett helt annat beskattningssystem. Då är det inte längre en beskattning av individen utan något annat som vi ger oss in på. Det är möjligt att man måste välja den vägen för att lösa barnfamiljernas bekymmer i en framtid. Jag skall inte, Bo Lundgren, utesluta att det kan vara möjligt att man får nalkas den vägen och se vart den leder.

Sedan vill jag bestämt protestera mot att det är svepskäl, när vi anför att det system ni föreslår skulle bli krångligt att tillämpa och bekymmersamt för taxeringsmyndigheterna. Det är kalla fakta att det fungerar på det sättet, Bo Lundgren. Det blir inte en förenkling som vi alla känner av, ett enklare skattesystem som fungerar rationellare.

Vad man får höra i dag på möten och sammankomster är detta: Kan vi inte få ett skattesystem som vi förstår? Kan vi inte få ett enklare system, så att vi själva kan räkna fram vår skatt och se vad vi skall betala? Det system med avdrag som ni nu lanserar skulle leda till att det blir ännu svårare och besvärligare både att deklarerat och att räkna fram sin skatt.

Anf. 69 JÖRN SVENSSON (vpk):

Fru talman! Det finns grupper i samhället som sällan lyckas bli hörda men som myndigheterna gärna ger sig på.

En sådan grupp är de underhållsskyldiga. När man diskuterar barn och barnfamiljer skall man inte glömma bort detta. Den underhållsskyldige föräldern är en del av barnets situation – och en väsentlig del. Den underhållsskyldiges situation har betydelse för barnet. Denna betydelse består inte bara i att betala – även om pengarna är viktiga bidrag till barnets försörjning. Den består också av praktiska möjligheter att vara förälder.

Länge innebar det i Sverige en stämpel att vara frånskild och underhållsskyldig. Den som hade god inkomst kunde väl ta detta med någorlunda ro. Men för de lågavlönade underhållsskyldiga har tillvaron alltid varit hård. Skilsmässosituationen och den ekonomiska bördan i förening ledde inte sällan till utslagningssituationer. Torftiga materiella omständigheter försvårade umgänget med barnen. Man fick uppleva att myndigheterna oftast saknade förståelse för den underhållsskyldiges läge och för barnens rätt att

under rimliga omständigheter kunna umgås också med den förälder som bodde på annat håll.

1970-talet kom med stora och viktiga förändringar på familjerättens område. Barnens rätt till kontakt med båda föräldrarna, även när de inte bor tillsammans, har – med all rätt – lyfts fram i främsta ledet. Umgängesrätten har stärkts. Möjlighet till gemensam rättslig vårdnad även för icke samboende har lagfästs. Vettigare regler för beräkning av underhållsbidrag har ersatt socialförvaltningarnas gamla godtycke.

Men dessa goda reformer har också inskräpt problemen i de underhållsskyldigas situation. Samlevnadsförhållandena har starkt förändrats i det svenska samhället. Människorna utvecklas på ett annat sätt än förr. De förändras, de lever ifrån varandra, allt fler passerar under sitt liv genom mer än i en samlevnad.

Den romantiska bild som man ibland presenterar från den konservativa kanten, av äktenskapet som något slags samhällets urcell, håller inte – frågan är om den någonsin hållit. De flesta äktenskap utvecklas efter ett antal år till begränsande företeelser, till fängelser som människorna vill bli fria från. Begreppen familj och äktenskap hör inte samman på det sätt som de gjorde förr. Det är en ny social situation som man måste förhålla sig till. Allt fler människor har barn tillsammans med olika partner. Förpliktelserna blir på det sättet mångsidigare, och kontaktsystemen mellan barn och föräldrar blir också mer varierade och viktiga.

Dessa förändringar är socialt positiva men skapar också ekonomiska komplikationer för de underhållsskyldiga. En normal umgängesrätt betyder att barnen under en fjärdedel av tiden vistas hos den underhållsskyldige. De underhållsskyldiga lågavlönade kan inte längre förväntas leva i sparsamt möblerade enrumslägenheter. De måste ses som fungerande föräldrar. Också en underhållsskyldig som har ett normalt umgänge med sina barn bildar en social enhet – en enhet som med alla skäl förtjänar att betecknas som en barnfamilj.

Vi börjar också få ett nytt fenomen, som sakta växer fram i samhället, nämligen kvinnor som frigör sig från sådana samlevnader som de upplevt som nedtryckande och begränsande. Och eftersom huvudansvaret för barnen då oftast varit det som tyngt dem, kräver de att mannen nu tar sitt ansvar och tar hand om den praktiska vården, eller huvuddelen av den. Detta betyder att ett ökat antal kvinnor blir underhållsskyldiga. I samma riktning verkar den nya praxis i vårdnadstvister, som i 25 % av fallen ger mannen den rättsliga vårdnaden och gör kvinnan till underhållsbetalare.

Vad gör man då för underhållsbetalarna och deras föräldraroll? Vi vet hur många gånger vi de senaste tio åren höjt barnbidrag och bostadsbidrag. Vi vet att vi genom vårt beslut i dag kommer att utsträcka underhållsplikten. Men vilken hjälp bereder vi de underhållsskyldiga? Deklarationsavdraget per barn har varit oförändrat sedan mer än ett årtionde tillbaka. De underhållsskyldiga räknas över huvud taget inte in, när man talar om barnfamiljer. Det sociala synsättet i det sammanhanget är helt traditionellt, trots den förändrade verkligheten.

Inte nog med att man ökar på de underhållsskyldigas förpliktelser. Två statliga kommittéer förenar sig nu i en frontattack mot deklara-tionsavdraget. Ensamförälder-kommittén vill i sitt besparingsnit ta ifrån de underhållsskyldiga denna skattelättnad, som för en genomsnittsinkomsttagare är värd ungefär 1 500 kr. per barn och år. Och detta trots att ensamförälder-kommit-tén inte alls skall utreda de underhållsskyldigas situation, utan bara angriper dem i ren beskäftighet, för att presentera ett besparingsförslag som skall väga upp de utgiftsökningar den föreslagit.

Också skatteförenklingskommittén, som inte heller har med de underhållsskyldiga eller med familjesociala problem att göra, vill beröva de underhållsskyldiga deras avdragsrätt – detta för att det skall bli en rad mindre på den nya deklara-tionsblanketten.

Man baxnar över denna kommittéanfald, som utifrån fullständigt ovidkommande skäl och med överskridande av sina temamässiga befogenheter skall angripa underhållsskyldiga män och kvinnor.

Det är tvärtom så att man i åtgärder-na för barnfamiljerna, nu äntligen efter tio år av ökade bördor för de underhållsskyldiga, borde ge också dem ett visst stöd, exempelvis genom en höjning av deklara-tionsavdraget. Det är ingen idealisk metod, men den som i dag tekniskt står till buds.

Jag kommer mot denna bakgrund att yrka bifall till följande särskilda yrkande, som är utlagt på ledamöternas bänkar:

2. att riksdagen med anledning av motion 1983/84:943 samt med avslag på motionerna 1983/84:2446 yrkande 3 och 1983/84:2951 yrkande 5 beslutar hos regeringen begära förslag till lagändring av innebörd att avdraget för underhållsskyldiga höjs till 5 000 kr. per barn och år.

Ett bifall till detta yrkande skulle skapa litet bättre balans i en situation där den underhållsskyldiges förhållanden och föräldraroll tycks ha blivit totalt bortglömda.

Låt mig till sist säga till de politiska partierna, att de nog bör akta sig litet grand för de underhållsskyldiga. Dessa representerar i dag flera hundra tusen röster. Och jag vänder mig särskilt med en varning till socialdemokraterna inför 1985 års val. Inte så få av de underhållsskyldiga som har det svårast tillhör socialdemokratins väljare. Om de underhållsskyldiga får klart för sig inför det här valet vilka attacker ni förbereder mot dem, då kan regeringen sitta löst. Det är något som ni noga bör tänka över.

Anf. 70 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Fru talman! Jag kan medge att det ligger en hel del i det som Jörn Svensson anförde här när det gäller avdragsrätten för de underhållsskyldiga. Men vi har i utskottet inte ansett att vi nu har anledning att ta ställning till vare sig förslaget om ett uttalande eller den motion som vpk väckt. Vi menar att när vi så småningom fått material från de utredningar som Jörn Svensson nämnde får vi ta ställning till frågan. Då kan vi diskutera frågan.

Jag ber därför att få yrka avslag på det av Jörn Svensson framställda yrkandet.

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Anf. 71 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara för att komplettera debatten på just denna punkt säga att det grundavdrag för barn som vi föreslår också skall tillgodoföras de underhållsskyldiga, vilket innebär att det yrkande som Jörn Svensson framställt tillgodoses, även om det nu skulle gälla först från den 1 januari 1985. Jörn Svenssons yrkande innebär inte grundavdrag för barn.

Jag förutsätter därför också att Jörn Svensson i en eventuell andra omgång kommer att stödja reservation 4.

Anf. 72 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Fru talman! I omröstningen om reservation 4 kommer vpk att avstå. Visserligen stämmer vad som står intaget i den reservationen i och för sig med våra synpunkter, men den motion som reservationen är grundad på har ett fördelningspolitiskt perspektiv som vi icke är överens om. Så är det med detta.

Till Rune Carlstein bara kort. Jag hade kunnat acceptera utskottets resonemang att man skall invänta kommittéförslaget, om denna kommitté hade haft till uppgift att från en socialpolitisk utgångspunkt närma sig de underhållsskyldigas situation. Det har skatteförenklingskommittén inte haft, varför jag tycker att det är fel att åberopa den och böja sig för dess arbete. Det har egentligen inte med den här saken att göra. Man kan inte bedöma de underhållsskyldigas situation i samhället utifrån hur många rader det skall finnas på framtidens deklarationsblankett. Det är fel, och det borde egentligen riksdagen ha talat om, tycker jag. Jag tycker också att det är en alltför passiv attityd att nöja sig med detta, som utskottsmajoriteten har gjort.

Det var dock en tid i slutet av 1970-talet då frågan om de underhållsskyldigas situation var föremål för ett annat och mera positivt intresse. Jag tolkade det som ett steg tillbaka när det gäller uppmärksamheten för denna växande grupps problem att man nu intar denna passiva hållning. Däremot noterar jag som positivt att den socialdemokratiska ordföranden i skatteutskottet inser att här föreligger ett socialt problem.

Anf. 73 ULF ADELSON (m):

Fru talman! För sex dagar sedan var det folknykterhetens dag. Många av kammarens ledamöter var då ute och talade om alkoholens härjningar, hur spriten – detta stora samhällsproblem – slår sönder människors liv.

De senaste 20 åren har vi i Sverige också fått allvarliga narkotikaproblem. Det är nästan uteslutande vår ungdom som drabbas av det lidande som narkotikan för med sig.

Allt oftare framförs från politiker och andra debattörer krav på ingripande från olika statliga och kommunala instanser. Och nog har vi politiker det slutliga ansvaret.

Så länge människoliv har funnits på vår jord har människan levt i samfälligheter. Kärnan har oftast bestått av familjen. I familjen har barnen fått en trygg fostran, och givits regler och normer.

Hur har vi i det moderna Sverige förvaltad detta arv? Hur har vi lyckats värna och stärka familjebanden? Och hur har vi lyckats i vår viktigaste uppgift, att ge våra barn en trygg uppväxt och en god fostran?

För några veckor sedan besökte jag en "narkotikaanstalt". Där hittade man knappast någon som under de tre första levnadsåren levt ett harmoniskt familjeliv, med både far och mor. De erfarenheterna borde stämma till eftertanke. Borde vi inte fundera över den svenska familjepolitikens inriktning?

Det är ingen hemlighet att vi i vårt parti ser familjen som en hörnsten och som det främsta värdet för att vår ungdom inte skall hemfalla till bruk av narkotika och till missbruk av alkohol. Vi är självfallet medvetna om att det finns olidliga familjeförhållanden, där också kraven ställs på stat och kommun att skydda och hjälpa de barn som så behöver. Detta skall emellertid vara undantag och inte regel.

Om vi har den uppfattningen måste vi också forma vår familjepolitik så, att familjen kan fullfölja den uppgift vi vill ge den. Detta måste vara det yttersta syftet med en familjepolitik som inbegriper allt från kristen etik och utbildningspolitik till skattepolitik och rent ekonomiska frågor. Det som i dag främst är föremål för debatt är de ekonomiska frågorna. Staten satsar i dag drygt 14 miljarder kronor på offentlig barnomsorg. Dessa drygt 14 miljarder tillfaller helt och fullt den minoritet av barnen som fått plats inom den offentliga barnomsorgen. De övriga, majoriteten, får platt intet - 0,00. Ingen kan förneka orättvisan i detta.

Det här har naturligtvis satt sina spår i familjepolitiken. Det vore underligt om människor inte rättade sig efter en sådan statlig politik, där det regnar manna över vissa och ingenting över andra. För två unga makar blir det naturligtvis ekonomiskt mer fördelaktigt att ha två inkomster och barnen på daghem. De får därmed en betydligt större nettointkomst, samtidigt som de får en subvention på i genomsnitt 50 000 kr. per plats. Många är säkert - och med all rätt - nöjda med denna barnomsorgsform. Deras barn passar bra och trivs bra i daghem. Men detta gäller långt ifrån alla. Vissa kan inte ens någonsin få plats - även om de skulle vilja - inte för att det är kö, utan för att det inte finns några daghem. Det gäller exempelvis i glesbygd. Där finns just inga daghem.

Alla som vill skall kunna få förvärsarbete. Det tror jag vi är överens om, men de skall inte därför tvingas att välja offentlig barnomsorg. Det är alldeles visst att många föräldrar, om de bara kunde, skulle välja en helt annan omsorgsform för sina barn, fastän de båda vill förvärsarbete. De skulle kanske vilja ha en dagmamma eller en dagpappa - någon som varje dag kom hem, för att barnen skulle få den trygghet det innebär att få vara i sin hemmiljö. De kanske rent av skulle vilja betala en mormor eller en morfar, en farmor eller en farfar, för det arbetet. Kanske skulle någon av dem avstå från att förvärsarbete under de första åren när barnen är små och själv ta hand om dem. Genom den barnomsorgspolitik som staten bedriver är detta en omöjlighet för familjer i vanliga inkomstlagen - om de vill följa lagen.

Barnfamiljernas ekonomiska problem är skiftande. Det går inte att dra

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

dem över en kam. De som har två inkomster och barnen på daghem har i allmänhet inga större ekonomiska problem. Mycket stora ekonomiska problem har däremot nästan regelmässigt de som har många barn och bara en familjeinkomst.

När vi moderater har förordat valfrihet i barnomsorgen i ordets egentliga bemärkelse har vi gjort det för att vi är övertygade om att familjerna själva bäst kan avgöra hur de skall ta hand om sina barn. Menar vi allvar med att föräldrarna skall ha denna valfrihet, måste också det ekonomiska utfallet vara åtminstone rimligt rättvist. Men vill man nå denna valfrihet, måste partierna tro på familjen som institution och på familjens roll för våra barn.

Där går den ideologiska skiljelinjen i den familjepolitiska debatten – mellan å ena sidan vårt parti, med vår starka tro på familjen, och å andra sidan socialdemokraterna, som ser starka och ekonomiskt oberoende familjer som ett hot mot kollektivismen.

I det familjepolitiska program som blev beryktat skrev det socialdemokratiska kvinnoförbundet för några år sedan att "familjen inte räcker till, varför samhället måste ta ett helt annat ansvar för barnens utveckling". Tro inte att det uttalandet var någon enstaka kvarleva från 1960-talets vilda vänstervåg. För bara något år sedan kom en ny socialdemokratisk debattbok av auktoriteter på området som Alva Myrdal, Bodil Rosengren och – Lisbet Palme. Bodil Rosengren skriver där att diskussionen om samhällets insats för barnen hittills varit för grund och ofta slappt åsiktbestämd om att barnen mår bäst i familjens sköte.

En politik som grundas på uppfattningen att familjen inte räcker till undergräver också familjens möjlighet att räcka till.

Vi moderater vill göra familjen ekonomiskt starkare. Vanliga familjer skall inte behöva förlita sig på bidrag för sin försörjning.

Vi erkänner familjens rätt att själv välja hur den skall ta hand om sina barn. Det skall inte vara förbehållet dem som har råd att avstå från en subventionerad daghemsplats eller dem som är beredda att fiffla med skatter och arbetsgivaravgifter.

Vi anser att starka familjer är vårt viktigaste och bästa trygghetsnät mot droger, brott och andra sociala problem.

Fru talman! Vår socialminister, som i dag har att inför riksdagen föredra ett av sina största ärenden, sitter nu säkert på sitt rum och lyssnar till mig. Han kommer säkert när som helst in i kammaren. Jag är van att från regeringen få kritik för att jag, efter det att jag har haft en debatt med Kjell-Olof Feldt och en med Sten Andersson, inte är kvar även när Anna-Greta Leijon kommer upp i talarstolen. Jag väntar därför att socialministern vilken minut som helst kommer in genom dörren. Det blir bra. Han skall då få ta upp ett antal frågor av mer ideologisk art.

Jag hörde i mitt rum socialministerns anförande, ord för ord, härifrån talarstolen. Han talade om att de borgerliga är så oeniga. Det är alldeles riktigt att vi har delvis olika tekniska lösningar, men vi har – till skillnad från det socialdemokratiska partiet, vars egen finansminister går ut med i förhållande till regeringen och riksdagsgruppen diametralt motsatta stånd-

punkter om bl. a. barnomsorgen – i sanning en samsyn i de ideologiska grundfrågorna, manifesterad i den gemensamma reservation som finns fogad till socialutskottets betänkande 35.

Jag skulle vilja uppmana Sten Andersson att nu svara på frågan vad det socialdemokratiska partiet egentligen vill på de sex punkter där de borgerliga är eniga om inriktningen av en framtida politik för de svenska familjerna.

1. Vi säger att föräldrarna har huvudansvaret för barnen och att familjen är basen för barnens uppfostran. Nå, tycker socialdemokraterna det? Ja eller nej?

2. Familjepolitiken skall syfta till att ge barnen en trygg uppväxt, öka valfriheten och främja jämställdheten. Tycker ni det? Ja eller nej, herr socialminister?

3. Skattesystemet skall utformas så att hänsyn tas till försörjningsbördan, varvid särskilt beaktas ensamförsörjarfamiljerna. Tycker ni socialdemokrater det? Tycker herr socialministern det?

4. Reformeringen av det fortsatta familjestödet måste inriktas på att mildra marginaleffekterna för barnfamiljerna. Tycker ni det i det socialdemokratiska partiet? Tycker herr socialministern det? Eller var står ni i denna fråga?

5. Reformen skall innefatta ändring av stödet till olika former av barntillsyn, så att familjernas valfrihet förbättras och alternativa barnomsorger stimuleras. Vård av egna barn – jag understryker det för de socialdemokrater som möjligen ännu inte tagit ställning – skall enligt de tre borgerliga partierna underlättas om familjen väljer detta framför att lösa barnomsorgen utanför hemmet. Tycker ni socialdemokrater det? Var står ni i sak, herr Sten Andersson?

6. Större rättvisa måste uppnås mellan familjer med barn och familjer utan barn. Särskild hänsyn måste tas till flerbarnsfamiljernas situation. Det tycker vi, och det är vi överens om.

Om vi nu tänker oss att Sveriges barnfamiljer satte sig ned och läste socialministerns anförande, trängde bakom hans rätt yviga retorik – skickligt men ganska vänligt framförd – och funderade över vad det socialdemokratiska partiet egentligen tycker i dessa frågor, måste de komma underfund med någonting fruktansvärt: ni tycker inte. I er lagstiftning, er ekonomiska politik, skattepolitik, utbildningspolitik och barnomsorgspolitik bedriver ni en precis motsatt politik. Och tänk om vi borgerliga lyckas tränga igenom denna mur av retorik och denna vall av oförsämdheter och uträkningar och siffror och talar om detta för Sveriges barnfamiljer – vad tycker då Sveriges barnfamiljer om den socialdemokratiska politiken som har helt andra utgångspunkter? Och som fick herr socialministern – jag hörde honom så tydligt – att höja tonen, bli lätt aggressiv i sitt tonfall och slutligen hänvisa till Margaret Thatchers England, som socialdemokraterna alltid viftar med som någonting fruktansvärt.

Ack, denna förfärliga, folkvalda brittiska premiärminister! Inom parentes sagt: glöm inte att ni faktiskt förolämpar det brittiska folket i dess fria val var gång ni betraktar henne som något så fruktansvärt. Brittiska folket har

t. o. m. valt och valt om henne. Det är i och för sig en detalj, men det kan ändå påpekas.

Nu avvaktar vi bara herr socialministerns entré i kammaren för att han skall svara på dessa frågor.

Fru talman! Jag har sagt att barnfamiljernas ekonomiska problem har två allvarliga sidor. Den ena är uppenbar. Pengarna räcker inte till. När skatten, hyran, försäkringar osv. är betalda är det inte mycket kvar av lönen.

Det är möjligt att man kan dölja dessa akuta ekonomiska problem med höjda bidrag. Men glöm inte att bidragen skall med råge finansieras genom högre skatter, vilket kommer att skärpa marginaleffekterna ännu mer. Då blir det ekonomiska utrymmet än mer beskuret, och det är långt ifrån säkert att barnfamiljerna egentligen får mer över i slutändan. För när Sten Andersson yvigt talade om de pengar som skulle betalas ut, så glömde han som alltid att notan skall betalas. Dessa miljarder som skall ut skall också betalas, och det är detta som är rundgången.

Men det finns ett annat problem, fru talman, som är lika allvarligt. Allt fler barnfamiljer mister sitt ekonomiska oberoende. De kan inte försörja sig på sin egen inkomst, och de har små möjligheter att göra något åt det själva genom arbete. De sitter fast i fattigdomsfällan. Marginaleffekterna låser in dem där.

Skatten är i dag den största utgiften för de flesta barnfamiljer. Ännu för några år sedan fick man inte tala om skatten som en utgift. Men där har debatten vänt i dag.

Ännu har den dock, med förlov sagt, inte vänt inom socialdemokratin. Sten Andersson låtsas aldrig om att skatten är en utgift. Den är någonting som alltid någon annan tycks betala. Ni har ännu inte accepterat sambandet mellan högre skatter och beroendet av bidrag. Jag undrar: Vill ni socialdemokrater i själva verket att människor skall betala så mycket skatt att de sedan blir beroende av bidrag?

Man kan ge Wigforss gamla tes en modern tappning: Bidragsberoende kan lättast fördras om det delas av alla.

Men på det sättet blir människorna, valmännen, våra uppdragsgivare, på vilkas röster vi fått våra mandat här, beroende av de fördelningspolitiska beslut som vi i nåder fattar här i riksdagen.

Socialdemokraterna är utomordentligt intresserade av att framstå som barnfamiljernas beskyddare och räddande änglar. Av de dryga pengar barnfamiljerna har betalat in i skatt får de igen en del sedan administration och skatteuppbörd tagit sitt. Sedan skall socialministern framstå som den stora jultomten när det basuneras ut: "Glädjebud till jul, barnbidraget höjs." Och bostadsministern kan ståta med: "Glädjebesked till alla barnfamiljer, bostadsbidragen höjs." I själva verket handlar det om barnfamiljernas egna pengar, som de har betalat in i tunga skatter. Vi politiker har inga pengar. Riksdagen har inga egna pengar. Riksdagen förvaltar de pengar som människorna betalar in i skatt. I vissa fall förvaltar vi också de pengar som vi hoppas att nästa generation skall betala in i skatt. Det är budgetunderskottet, och det har onekligen ett samband med barnfamiljernas situation.

Vi moderater har länge kritiserat rundgången. Den är osund och den är principiellt fel. Människor känner rimligen vanmakt om de inte kan försörja sig på sin egen inkomst fast de arbetar fullt och helt och rejält.

Men vi skall också vara klara över att det är just skatte- och bidragssystemet som orsakar vårt svenska kontrollsystem. Först skall vi betala skatt. Vi skall avge deklarationer som skall matas in på väldiga databand. Ju mer skatt vi betalar, desto större blir kontrollkraven. Sedan skall vi få bidrag och då krävs nya blanketter och nya uppgiftsinsamlingar och kontroller, som lagras på andra databand, och sedan kontrollkörs databanden mot varandra med personnumren som den ständiga gemensamma nämnaren. Så kläs vi av in på bara kroppen.

Fru talman! Barnfamiljernas ekonomiska problem måste få en långsiktig lösning, som gör att de kan leva på sina egna inkomster.

Detta är det viktiga skälet till att vi lade ett konkret förslag om barnavdrag i stället för nya bidrag. Göte Jonsson och Bo Lundgren har tidigare i debatten redogjort för det förslaget – det behöver jag inte göra.

Det är också skälet till våra andra förslag om skatt efter bärkraft, återinfört inflationsskydd och sänkta marginalskatter.

För oss, fru talman, är den fundamentala utgångspunkten att vanliga familjer, barnfamiljer, barnlösa och ensamstående, måste kunna försörja sig på sin egen inkomst. När socialdemokraterna till jul kommer med sina glädjebud om att bostadsbidrag och andra bidrag skall höjas, säger vi att vårt moderata besked till barnfamiljerna är vanligt, sunt bondförstånd: Ni skall få behålla så mycket av er egen inkomst att ni kan försörja er själva.

Anf. 74 EVERT SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Det här med partiledare som inte är på plats och socialministrar som har annat att göra är tydligen en sak som går igen.

Jag skall inte ta upp någon diskussion i stort här. Jag har bara en liten enkel fråga, herr Adelson, en liten enkel fråga:

Varför genomfördes inte denna utomordentliga familjepolitik under de sex år då vi hade borgerliga regeringar? Varför har det inte blivit en gemensam reservation till förmån för denna politik i socialutskottet och skatteutskottet?

Det måste ju finnas någon förklaring till detta. Ni har ju haft er chans, varför tog ni den inte?

Anf. 75 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Fru talman! Tycker Ulf Adelson att det här är ett riktigt sätt att föra en debatt?

Socialministern var här de första fyra timmarna i denna debatt. Ulf Adelson tillbringade tydligen de timmarna på sitt rum. Det är inte så länge sedan som Ulf Adelson krävde att det skulle ges utrymme för en debatt i samband med att riksdagen beslutade remittera kompletteringspropositionen. Den debatten lämnade Ulf Adelson med beskedet att han hade sammanträde i partiets VU. I dag är det Sten Andersson som har

sammanträde i vårt partis VU.

Tycker Ulf Adelsonn att Sten Andersson skall ha samma rätt som han själv tydligen har att lämna en debatt i riksdagen för ett annat uppdrag?

Anf. 76 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Fru talman! I 1928 års valrörelse förekom en högeraffisch med följande inskrift:

Envar som röstar med arbetarpartiet röstar för äktenskapsbandens upplösning, barnens förvildning och sedernas förfall.

När jag hör moderatledaren finner jag att han inte har avancerat särdeles långt över 1928 års ståndpunkt, och det kanske är hans tragedi i denna del av politiken.

Jag tycker nämligen att det är litet övermaga – om vi nu skall bli litet allvarliga – att göra en sådan här frontalattack mot Alva Myrdal och det socialdemokratiska kvinnoförbundet genom att antyda att de leds av någon grotesk konspiration mot familjen och familjepolitiken.

Det som i stället har inträffat är att de socialdemokratiska kvinnorna som, i likhet med alla andra progressiva och verklighetsbetonade kvinnor, ser hur samhället och de sociala verkligheterna har förändrats och hur familjebegreppet är någonting helt annat i dag än det var ännu på 1930-talet, när den kvinnliga förvärvsverksamheten bara var 20–30 %.

Det är inte så att familjen i dag är grundcellen i samhället. Människor passerar, som jag tidigare påpekat, under sitt liv genom flera olika samlevnader. Mönstren har blivit mer komplicerade, men samtidigt också mer öppna. Det är också så att det krävs någonting annat och mer av både föräldrar och barn – inte minst av barnen – för att leva i det samhälle vi nu har. Familjen i den traditionella bemärkelsen har på något sätt blivit för liten och trång. Människan behöver utblickar, människan behöver utveckling – inte stagnation, stillastående och inåtvändhet. Hon måste lära sig att förstå samhället. Det är dessa nya tendenser och denna nya sociala verklighet som det ankommer på ett samhälle som är i takt med tiden att försöka understödja och hjälpa människorna att hantera. Det kan man inte göra genom att bara falla tillbaka på typer av gemenskapsmönster som är passerade.

Jag tycker inte heller att Ulf Adelsonn skall låta det komma sig till last, att han belastar enförälderfamiljerna med att det just i de familjerna skulle vara en större risk för att barnen skulle råka ut för knark och brott, såsom han på ett försåtligt och litet oklart sätt försöker antyda. Se den sociala verkligheten i dagens samhälle sådan den träder fram, Ulf Adelsonn, och försök utforma det familjepolitiska tänkandet i enlighet med det. Den verklighet som Ulf Adelsonn utgår från finns inte längre, och den kommer inte tillbaka.

Anf. 77 ULF ADELSONN (m) replik:

Fru talman! Jag förmenar inte socialministern att gå på ett VU-sammanträde. Möjligen kunde han ha anmält i förväg när han tänkte tala, så att vi hade vetat det. Men jag är mycket fascinerad av att de två socialdemokratiska företrädarna valde att tala om socialministerns närvaro. Ingen av dem

nämnde ett ord i sak om de frågor jag ställde beträffande den socialdemokratiska politiken. I stället försvarades denna kraftfullt och ganska länge av Jörn Svensson. Det är väl betecknande, för jag tror att man kan säga att kommunister och socialdemokrater i dessa frågor faktiskt är eniga.

Ni är eniga om att den kollektiva tillsynsformen är viktig och avgörande. Ni är eniga om att undervärdera familjens roll och om att så mycket som möjligt av fostran av kommande generationer skall ske i kollektiva institutioner och så litet som möjligt i familjerna. Vore det inte så, skulle ni bedriva en helt annan politik i sak. Jag förstår därför att Jörn Svensson med förtjusning gick upp och hänvisade till förhållanden för 50, 60 eller 70 år sedan. Han buntade ihop sig själv med socialdemokratin i den ideologiska gemenskap som finns mellan er.

Nu ser jag att de båda socialdemokratiska debattörerna förbereder sig för en diskussion med mig i sak, och den ser jag fram emot.

Anf. 78 EVERT SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Vi har haft en diskussion som pågått sedan kl. 09.00, och jag förstår inte att en diskussion nu igen skulle tillföra frågan särskilt mycket.

Jag ställde min enkla fråga: Varför gjorde ni ingenting när ni satt i regering och hade möjligheter? Varför har ni inte gjort någonting nu under den tid då vi förberett dessa frågor i de olika utskotten?

Jag skall ta upp en punkt. Herr Adelsohn talar om kollektiva lösningar. En liten bit i vårt förslag i dag gäller anordningsbidrag till barnomsorgen. Det kan man säga är en kollektiv lösning. Alla de andra åtgärderna syftar ju till att stärka den individuella familjens möjligheter att existera i det samhälle som vi har nu. De syftar till att förbättra familjernas ekonomiska situation, som sedan 1970-talet starkt försämrats. Vad barnfamiljerna förlorat under den tiden uppgår till höga procenttal.

Nu höjer vi barnbidraget, som utgår för alla barn. Dessutom har vi bostadsbidraget, som de som har de sämsta inkomsterna får. Vi har även flerbarnstillägget. Det är ingen kollektiv lösning – såvitt man inte räknar fyra barn som ett kollektiv. Det är alltså fråga om individuella bidrag.

I ett långt anförande här sägs att vi står för kollektivism i samhället, att vi undervärderar familjen och att vi har en avvikande syn på familjesituationen. Till den debatten kan kanske fogas att det ändå finns familjer som behöver hjälp. Det finns enförsörjarfamiljer. Det finns ensamstående med barn. I de fallen måste samhället givetvis gå in och hjälpa människorna. Jag tycker – jag sade det inte i mitt första inlägg, men jag gör det nu – att det är oförskämt att rikta ett sådant här angrepp mot oss.

Anf. 79 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Fru talman! Jag noterar att herr Adelsohn inte förmenar Sten Andersson att efter fyra timmars debatt här i kammaren gå på ett VU-möte. Det är generöst av herr Adelsohn att låta Sten Andersson ha samma rätt som han själv anser sig ha.

Den här debatten har, som sagt, pågått i sex timmar. Göte Jonsson och Bo

Lundgren har således utnyttjat tiden så långt det varit möjligt. De har utnyttjat samtliga repliker som de har rätt till. Jag måste instämma i det som Evert Svensson sade, nämligen att det är en konstig ordning. Efter det att partiernas utskottsrepresentanter avverkat sina debattrundor hoppar herr Adelson in i debatten. Han tycker att det här skall dras en gång till, därför att han tidigare har nöjt sig med att sitta på sitt rum och därifrån lyssna på debatten. På fem timmar har han inte visat sig här i kammaren. Det tycker jag är en underlig debatteknik från en partiledares sida.

Anf. 80 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Fru talman! Ovillig att diskutera de sakfrågor som jag berört tar nu Ulf Adelson sin tillflykt till en annan gammal skröna från 1920-talet, nämligen föreställningen att det är den kommunistiska svansen som styr socialdemokratin. För mig skulle tillvaron vara ganska jobbig, om jag var så full av konspiratoriska teorier som herr Adelson är.

Återigen till sakfrågan. Jag tycker att Ulf Adelson skulle fundera litet i det avseendet, intelligent som han dock är. Samhället i dag är annorlunda. Begreppet "familj" innebär någonting helt annat än det moderaterna vill få det till i sina försök att återgå till saker och ting som hör till det förflutna. Antalet familjer som bara består av en förälder är nu mycket större än tidigare. Dessutom växlar familjeförhållandena genom att vissa samlevnadsförhållanden upplöses. Människorna går in i nya förhållanden. Mönstren förändras. Även samhället är annorlunda. Det kräver mera nu. Det kräver kunskaper och att man övar sig i olika förhållningssätt. Det kan man inte göra på rätt sätt enbart inom den lilla familjegemenskapen. Det krävs således andra utblickar, andra mera vidgade kontaktytor. Det är ingenting som så att säga trycker ned människorna på något sätt, tvärtom. Människorna blir därmed friare. De blir öppnare för förändringar i samhället, för nya sidor av tillvaron. De blir mindre begränsade. Barnen blir friare. Föräldrarna blir friare och kan utvecklas mera. De kan studera. De kan förändras i positiv riktning. Vi har alltså nu en större öppenhet i samlevnadsförhållandena – understödd av en samhällelig politik som syftar till att hjälpa fram denna öppenhet, exempelvis via en bra barnomsorg som är pedagogiskt upplagd, som utvecklar barnen och som kan frigöra föräldrarna på ett annat sätt jämfört med tidigare, jämfört med den gamla typen av familjebundenhet.

Men vad blir följderna för familjen, den familj som Ulf Adelson säger sig vilja slå vakt om? Jo, det blir: När jag kommer hem möts jag av ett barn som har blivit stimulerat i en miljö där kontaktytorna har varit rika, och jag kommer själv hem från ett arbete eller från studier från vilka jag bär med mig någonting som jag kan ge barnet. Den familjegemenskap som jag då utövar tillsammans med barnen blir inte fattigare, torftigare eller ofriare. Den måste rimligtvis bli rikare, Ulf Adelson.

Jag tycker att Ulf Adelson skall se den verkligheten i ögat, i stället för att försöka få oss alla tillbaka till ett 20-tal som en gång för alla och lyckligtvis är förgånget.

Anf. 81 ULF ADELSON (m) replik:

Fru talman! Sten Andersson är föredragande statsråd. Det är han som föredrar detta stora ärende och är ansvarig inför riksdagen. Det är rätt ovanligt att inte det föredragande statsrådet är närvarande. Jag fick den plats jag fick på talarlistan, herr Carlstein – jag kunde inte göra mycket åt det. Herr Sten Andersson kan däremot gå in när han vill, hur han vill, hur länge han vill, hur ofta han vill – men han tar inte den chansen.

Evert Svensson har litet otur. Det är ju en gemensam reservation. Jag läste innan till ur den gemensamma borgerliga reservationen. De sex punkter som jag tog upp är exakt det som vi är överens om.

Jag är den första att säga att jag tycker att man kunde ha gjort mer under den borgerliga regeringsperioden. Men då var å andra sidan kraven inte tillnärmelsevis så stora som de har blivit efter det att ni tagit över och höjt hart när varena skatt som det går att höja. Om jag minns rätt är det 48 eller 49 skatter som har höjts efter ert tillträde. Och tro inte att de skatterna inte drabbar också barnfamiljerna – de får betala vartenda öre.

Låt oss konstatera att ni inte går in i en diskussion. Jag har talat med Bo Lundgren och Göte Jonsson – de har inte fått svar på sina frågor, fast de har ägnat fem timmar åt att försöka få svar.

Ni duckar. Och ni gör som Sten Andersson, beskyller oss för att vara ihop med Margaret Thatcher, vilja människor illa och vara förfärliga och gräsliga. Men ni talar aldrig om vad ni har för familjesyn.

Till Jörn Svensson: Jag har stor respekt för den inställning som Jörn Svensson gör sig till tolk för. Det är naturligt att många familjer ser det hela så och vill ha det så – att de vill ha precis den typ av familjeliv som Jörn Svensson gör sig till tolk för. Men det som skiljer oss är att jag har respekt för och är beredd att slåss för att Jörn Svensson skall få leva på det sättet, liksom jag också är beredd att slåss för att den vanliga svenska bondfamiljen i glesbygd skall få leva på ett annat sätt – men att det skall vara rimlig ekonomisk rättvisa mellan dem. Det är de själva som skall få avgöra hur de vill ha det.

Kalla gärna mitt angrepp oförskämt och gå gärna till personangrepp – det är ni skickliga på. Men i sak står ni erbarmligt svaga. Och när vi från de tre borgerliga partierna i valrörelsen kommer att föra ut till varena barnfamilj att ni precis som Jörn Svensson förmenar människor denna valfrihet – kanske inte intellektuellt egentligen, men genom er skattepolitik, er ekonomiska politik och er barnomsorgspolitik – då får ni det bekymmersamt. Och detta märks på er debatt i dag – ni har ingenting att komma med i sak.

Och, Jörn Svensson, jag tror inte det är svansen som styr, men jag vet att svansen viftar mycket glatt hela tiden – med all rätt, för socialdemokraterna och kommunisterna är eniga i denna fråga. Det är samma ideologiska övertygelse om den kollektiva barnomsorgens välsignelse. Vi respekterar att många vill ha det så och tycker att föräldrar som vill ha det så skall få det – men andra skall ha rätt att välja vad de vill ha. Det är valfrihet, och det tycks vi inte få respekt för från er sida.

Förste vice talmannen anmälde att Rune Carlstein och Jörn Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 82 KARIN SÖDER (c):

Fru talman! Självfallet känner man sig, efter vissa delar av replikskiftena, litet skamsen över att gå upp i debatten. Men icke förty tycker jag att barnfamiljerna är värda en hel dag och en sammanhållen debatt, och därför tänker jag hålla mitt anförande. Sedan må man säga vad man vill.

Jag vill först göra några konstateranden som gjorts här tidigare i dag, och det är att sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde har barnfamiljerna varit de stora förlorarna. Hösten 1982 började man med en halvhjärtad kompensation för den 16-procentiga devalveringen och den mer än 2-procentiga momshöjningen. Barnbidraget höjdes med 300 kr. Det var kompensationen. 1983 var det viktigaste beslutet som rörde barnfamiljerna den kraftiga urholkningen av livsmedelssubventionerna med omkring 600 milj. kr. 1984 präglas särskilt av regeringens misslyckande att bekämpa inflationen, som i Sverige är dubbelt så hög som i omvärlden. Det drabbar särskilt barnfamiljerna. De får ingen annan kompensation under detta år än uppräknigen av bostadsbidragen.

Efter dessa två förlorade år för barnfamiljerna sker under valåret 1985 en uppräkning av barnbidragen med 1 500 kr. Det är i och för sig en tacknämlig åtgärd. Men alla vet vi att den höjningen inte riktigt kom från det socialdemokratiska hjärtat. Den tvingades fram som en politisk nödvändighet när en majoritet i riksdagen, dvs. alla oppositionspartier, visade sig vara beredda att köra över regeringen och på egen hand fatta beslut. Då vaknade regeringen.

Men det som jag upplever som den stora svagheten i regeringens agerande – vilket också har bekräftats av socialministerns och andras uttalanden i dag – är att det långsiktiga perspektivet från barnens utgångspunkt, framtidsperspektivet, fortfarande saknas i familjepolitiken. Enligt centerns mening saknas den socialdemokratiska känslan för rättvisa. Var finns viljan till nytänkande och politiskt skapande inom familjepolitikens område? Framför allt, var finns respekten för den enskilda familjens integritet och kompetens att själv värdera och pröva sin situation?

Herr talman! När centerpartiet bygger upp sin familjepolitik gör vi det utifrån tre grundläggande krav:

- Barnfamiljerna måste kompenseras för kraftiga prisstegringar.
- Större hänsyn måste tas till hur många som lever på en inkomst.
- Rättvisa måste åstadkommas mellan olika barnomsorgsformer.

Utifrån dessa principer blir det möjligt att forma en politik med utgångspunkt i barnens behov. Barnens behov och situation måste nämligen vara det centrala. I nästan alla situationer gäller det att ingen är mera expert på barnen än deras egna föräldrar. Därför måste politiken ta sikte på att stärka familjernas roll och ge resurser till en verklig valfrihet.

Jag säger detta mot bakgrund av det vi nyss har hört och därför att jag är

mycket medveten om att familjen i dag inte alls ser ut på samma sätt som den gjorde för några tiotal år sedan. Därför behöver vi också en annan familjepolitik för att kunna motsvara de nya behov som i dag måste tillgodoses.

Det finns brister i familjepolitiken som måste rättas till. Den skall vara ett fördelningspolitiskt rättvisinstrument, och det är den inte i dag. Den bör helst vara enkel och överskådlig. Den skall ge barnfamiljerna möjlighet att välja vilken omsorg de vill ge sina barn. Den möjligheten har man inte i dag.

Vi behöver en familjepolitik som kännetecknas av att den generellt kan tillföra barnfamiljerna pengar för deras ökade konsumtion, dvs. därför att de är fler i familjen. I ett folkhushåll sker det bäst genom omfördelning från hushåll utan barn till hushåll med barn. Barnbidrag och flerbarnstillägg är bra instrument för detta.

Den skall utgå från den självklara förutsättningen att alla barn behöver omsorg. Det innebär att all omsorg om barn måste värderas. Det envetna motståndet mot att värdera och ge ersättning till vård av egna barn i hemmet måste bytas mot en positiv uppskattning av detta viktiga arbete. Vårdnadsersättningen är en bra modell.

En prövning måste ske av formerna för samhällets barnomsorg, så att den nödvändiga utbyggnaden inte stoppas av en orimlig kostnadsutveckling.

Större hänsyn måste också tas till försörjningsbördan, så att inte barnfamiljer med många barn och enbart en inkomst missgynnas.

Det mest allvarliga misstag som har gjorts inom familjepolitiken är att de olika formerna för barnomsorg inte har givits samhällets stöd i samma omfattning. Alla de föräldrar som själva aktivt har valt att i det egna hemmet på hel- eller deltid ta vårdnaden om sina barn har med all sannolikhet gjort ett korrekt val med utgångspunkt i sina barns och sin familjs situation. På samma sätt har de som aktivt har valt daghem, dagmamma eller annan form gjort ett rationellt val med omtanke om barnen. Grundläggande för en valfrihet är självfallet tillgång på yrkesarbete för både män och kvinnor.

Om man vill värna möjligheterna till daghem, kan man inte tänka bort hur majoriteten av barnfamiljerna faktiskt ordnar sin barnomsorg. Jag skulle dessutom vilja säga till socialdemokraterna här i församlingen: Var noga med att inte misskreditera dagis!

Jag fick för inte så länge sedan tillgång till ett kommunalt beslut från en socialdemokratiskt styrd kommun i Norrbotten. Där hade man antagit ett pedagogiskt program för barnomsorgen. I detta program stod bl. a.: "Arbete och umgänge i grupp leder också till att barnen lär sig att underordna sig kollektivet och respektera majoritetsbeslut." När man läser det här och dessutom har haft möjlighet att få refererat den debatt som hölls i den aktuella kommunen om det pedagogiska innehållet i barnomsorgen, måste man dess värre dra den slutsatsen att vissa socialdemokratiskt styrda kommuner är beredda att anta pedagogiska program för barnomsorgen som de facto innebär att man vill fostra barnen i socialistisk anda oavsett föräldrarnas uppfattning. Den typen av beslut utgör ett hån mot alla föräldrar som ser som sin uppgift att fostra sina barn till självständigt tänkande

varelser, kapabla till egna beslut – också i politiska sammanhang. Sådana här beslut misskrediterar daghemmen på ett orättvist sätt. Om nu socialministern vore här, skulle jag be honom att ta avstånd från beslut av detta slag som fattas i kommuner – i och för sig självständigt. Jag vill t. o. m. påstå att beslut om politisk indoktrinering av barn för Sten Andersson och andra aktningvärda socialdemokrater borde vara värre än daghemsverksamhet ordnad i privat regi. Innan jag går vidare vill jag tillägga att jag hoppas att i socialministerns frånvaro Evert Svensson eller någon annan socialdemokrat tar avstånd från pedagogiska program för barnomsorgen som utformas på det sätt som jag här har beskrivit.

Herr talman! Föräldrar som själva tar på sig den fulla vårdnaden av sina barn men inte får något stöd för detta kan omöjligt acceptera att en allt större del av de egna skattepengarna skall gå till daghemmen. Detta är också orimligt. Det är ju de facto så att 1 miljard kronor av de barnomsorgsavgifter som tas in icke går till barnomsorgen.

För oss i centern har vårdnadsersättningen sedan länge varit en avgörande rättvisefråga. Vi tycker oss märka att man i de olika partierna numera blir alltmer lyhörd för vårt krav. Opinionsbildningen inom de olika partierna har börjat göra verkan. Centerpartiet har i många år sökt mobilisera en riksdagsmajoritet för vårdnadsersättning. Ännu så länge har detta varit omöjligt, längre än de tre månader som den redan utgår. Jag är säker på att det med det engagemang som finns i mitt parti och i andra partier ändå skall bli möjligt att bygga ut en rejäl vårdnadsersättning inom några år. Treparterservationen i socialutskottet tyder på att det här finns en gemensam vilja att förbättra villkoren för dem som vill ta hand om sina små barn i hemmet.

Vad barnen och barnfamiljerna behöver är ett samlat och genomarbetat reformprogram som täcker in de olika situationer som barnfamiljerna lever i. I längden är det barnfamiljerna som förlorar om man inte för en samlad politik. Att lägga alla reformpengar i en och samma korg ger inte en rättvis och bra familjepolitik. Det gäller vare sig korgen heter kommunalt dagis eller skattereduktion.

Jag vill här skissera en rättvis politik i ett antal punkter, av vilka ingen skall sättas före den andra och där ingen punkt kan uteslutas. Det är centerns mål att försöka få majoritet för ett genomförande av denna politik så snart resurserna det tillåter.

För det första: Barnbidraget bör enligt vår mening fortsätta att successivt höjas så att det följer kostnadsutvecklingen. Det var centern som en gång tog initiativet till barnbidraget på 1940-talet. Barnbidraget tillkom som en integrerad del av skattesystemet på grund av att dåtidens skatteavdrag för barn visade sig ojämnt. Stora grupper barnfamiljer kunde inte utnyttja avdraget därför att de inte hade inkomster. Barnbidraget är grunden i samhällets stöd till barnfamiljerna. Barnbidraget omfördelar pengar från icke-barnhushåll till hushåll med barn och medverkar därmed till en ekonomisk utjämning. Barnbidraget utgår lika för alla och är avsett att vara ett bidrag till grundkostnaderna för barnen.

För det andra: Flerbarnsstödet bör också i fortsättningen användas som ett

instrument att stödja familjer med många barn. Barnfamiljernas ekonomiska börda ökar med antalet barn. För att stödja flerbarnsfamiljerna införde regeringen Fälldin flerbarnsstödet. Familjeekonomiska kommittén konstaterar i sitt betänkande Barn kostar att den bruttoinkomst som behövs för att nå existensminimum i familjer med endast en inkomst och många barn minskat kraftigt sedan flerbarnstillägget infördes.

För det tredje: Vid den framtida utformningen av skattesystemet är det nödvändigt att ta större hänsyn till försörjningsbördan. I centerns familjepolitiska motion sker det genom förslaget att skattereduktionen för ensamförsörjare ökar från 1 800 till 4 000 kr.

För det fjärde: Vårdnadsersättningen bör byggas ut till att gälla upp till tre års ålder. Nivån bör höjas på dagersättningen.

Drygt 207 000 barn står i dag utanför samhällets barnomsorg. När det gäller dessa vill föräldrarna till ca 120 000 barn själva vårda sina barn hemma, men saknar stöd för sin vårdinsats.

För det femte: Daghemsverksamheten måste utvecklas i former som gör det möjligt att nå behovstäckning. Bort med byråkrati och dyrbart krångel! Skapa likvärdiga villkor för daghem med olika huvudmän! Var öppen och flexibel när det gäller att finna kvalitetshöjande aktiviteter som inte kostar pengar!

En väl fungerande barnomsorg förutsätter föräldramedverkan, närhet till barnets hemmiljö och små enheter.

I dag har ca 270 000 barn omsorg i daghem och familjedaghem med statsbidrag. Ca 90 000 barn går i den icke statsbidragsberättigade deltidsskolan. Ytterligare ca 90 000 barn önskar omsorg.

En prövning av formerna och kostnaderna för samhällets barnomsorg är nödvändig för att inte hindra den utbyggnad som också fortsättningsvis krävs. Det familjepolitiska stödet haltar i dag betänkligt främst därför att vårdnadsersättningen inte mer än marginellt byggts ut. Vårdnadsersättningens skall vara en ersättning till föräldrar som väljer att på hel- eller deltid vårda egna små barn i hemmet. Den främjar valfrihet i barnomsorgen, värderar vårdarbetet och ger föräldrar möjlighet att öka sin tid tillsammans med barnen. Båda föräldrarna har samma ansvar för barnens vård. Barnen har behov av båda föräldrarna.

Vårdnadsersättningen skall enligt vårt förmenande utgå såväl till den som väljer att stanna hemma på heltid som till den som väljer deltid, som jag nyss sade. Ersättningen kommer därför att utgå till de föräldrar som förkortar sin arbetstid till sex timmar. Därmed är vårdnadsersättningen en särskilt viktig reform för heltidsarbetande ensamföräldrar som vill förkorta sin arbetstid för barnens skull. Arbete åt alla i arbetsför ålder är självfallet också en viktig utgångspunkt för verklig valfrihet.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att barnets behov skall vara utgångspunkten för familjepolitiken. Familjen skall själv kunna välja omsorgsform beroende på de familjeindividuella omständigheterna. Arbetet bör vara barnvänligt så att omsorg om barnen skall kunna förenas med förvärvsarbete – en mycket viktig sak att poängtera. Alla barn har rätt till

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

trygg uppväxt och god omsorg, ekonomisk grundtrygghet samt föräldrar som har tid för dem. Alla barn kan få god omsorg, när det finns valfrihet i barnomsorgen – dvs. när barnfamiljerna får ekonomisk ersättning för sin insats att vårda egna små barn i hemmet – och när samhällets barnomsorg är utbyggd så att den täcker efterfrågan. Alla barn kan få ekonomisk grundtrygghet, när barnstödet fördelas rättvist mellan barnfamiljerna och när rättvis fördelning sker från hushåll utan barn till hushåll med barn. Alla barn kan få föräldrar med tid, när föräldrarna får ekonomisk möjlighet att välja mellan förvärvsarbete och vård av egna barn på hel- eller deltid.

Jag har, herr talman, i mitt anförande sökt skissera mera långsiktiga tankar som vi i centern har om familjepolitiken, eftersom jag vet att mina partivänner tidigare har gått in på de olika delar som finns upptagna i de betänkanden som här har diskuterats. Men innan jag lämnar talarstolen, vill jag inte underlåta att besvara några av de frågor som har ställts – och även frågor som jag vet kommer att ställas; jag kan lika gärna besvara dem nu. Jag är ganska säker på att Evert Svensson hade tänkt fråga: Varför gjorde ni inte allt detta under de sex år som ni satt i regeringen? Nu slipper han det och kan fråga om någonting annat.

Det hände faktiskt en hel del, Evert Svensson och andra som har ställt denna fråga, på barnomsorgens område under de år som vi satt i regeringen. Självfallet skulle vi ha gjort mer, men somliga saker var det inte möjligt att få majoritet för. Det är naturligt i en koalitionsregering. Det är inte heller alltid så lätt att få majoritet för de idéer som man har i olika fraktioner inom en enpartiregering, har vi förstått. Jag tycker därför att det inte är så märkvärdigt.

Vi har ingen anledning att skämmas för vårt arbete i de regeringar som vi deltog i. Från 1976 till det vi lämnade regeringen ökade det totala statliga stödet till barnfamiljerna från 4,5 miljarder kronor till 12,5 miljarder kronor. Då är inte bostadsstödet inräknat. Det var en ökning med 60 % utöver prisstegringarna totalt sett.

Jag kan ta andra exempel. Vi byggde ut föräldraförsäkringen med tre månaders ersättning lika för alla, det vi kallar vårdnadsersättning. ATP-rätt infördes för vård av små barn. Stödet till barnomsorgen ökade från 800 milj. kr. till 5,5 miljarder kronor under denna tid. Vi har ibland fått kritik för att barnomsorgen byggdes ut så kraftigt under denna period. Men det var vad vi gjorde. 68 000 nya platser tillkom på daghem, 30 800 på fritidshem och 49 700 i familjedaghem. Därtill höjdes barnbidraget från 1 800 kr. per år till 3 000 kr. per år. Flerbarnsstödet infördes, vilket socialdemokraterna då röstade nej till. Socialdemokraterna har sedermera kommit på bättre tankar.

Det finns även flera andra saker att nämna här, men jag skall nöja mig med detta. De totala siffrorna när det gäller barnomsorgen talar sitt tydliga språk.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 83 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Karin Söder sade att barnens behov skall vara utgångspunkt för familjepolitiken, och det kan jag hålla med om. Hon sade vidare att nya behov har kommit till, och det kan jag också hålla med om.

Det har hänt mycket under de senaste decennierna som ställer krav på familjepolitiken. Kvinnor utbildas mer. Kvinnor förvärvsarbetar i mycket större utsträckning än någonsin tidigare – 82 % av kvinnor med barn i förskoleåldern förvärvsarbetar. Kvinnor föder mindre antal barn. Det har skett en stor befolkningsomflyttning, av arbetsmarknadsskäl. Man har förlorat det kontaktnät som släkt och vänner utgör. Man bor i stora, ganska anonyma bostadsområden.

Bl. a. de här sakerna gör att samhället måste hjälpa till och stötta. Samhällsplaneringen har inte tagit hänsyn till det förändrade levnadsmönstret.

Vad barnen behöver är bra barnomsorg. Fortfarande saknar 77 % av förskolebarnen daghemsplats. Man behöver en bra barnomsorg för att kunna ge barnen utveckling, trygghet, stimulans, kontinuitet osv.

Familjerna behöver sex timmars arbetsdag för att hinna med barn och hinna med fackligt och politiskt arbete. Barnfamiljerna behöver en ekonomisk standard som är högre än vad den är i dag. Vi behöver få minskade matkostnader och minskade hyreskostnader. Vi behöver också en kulturell standard.

Vi behöver nya boendeformer som tar hänsyn till nya levnadsmönster, med mera inriktning på kollektiva lösningar, där man delar på det som brukar kallas för hemarbete, där man delar på skötseln av hem och hus och barn.

Karin Söders slutsats att alla de nya behoven och kraven skall mötas med vårdnadsersättning, liksom det förslag som framfördes för någon dag sedan här i debatten om privata SAF-styrda daghem, är att vrida klockan tillbaka. Det är helt andra lösningar som behövs. Rätten till arbete måste garanteras både män och kvinnor, och rätten till en bra barnomsorg måste garanteras alla barn.

Anf. 84 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Låt oss uppehålla oss vid detta som Karin Söder kallar för valfrihet. Vad är det egentligen hon förespråkar?

De som vill ta hand om sina små barn skall få göra det – som om människan stod i ett nolläge, där hon fritt kunde välja mellan två likvärdiga alternativ. Det är inte alls detta det handlar om.

Att kvinnorna skall stanna hemma hos barnen har ju legat i det patriarkaliska samhällets natur under flera tusen år. Det är detta som har tryckt ner kvinnan. Det är en del av kvinnans ofrihet som Karin Söder förhålls till och kallar för valfrihet. Det är ju *tvånget* att välja sådana lösningar som har gjort att kvinnor har hållits tillbaka, att de inte har kunnat hävda sig i samhället, att de inte kunnat göra sin röst hörd.

Nu när vi har kris och växande kvinnoarbetslöshet, då finns det konservati-

va krafter som vill göra denna hemmatillvaro smakligare. Genom införande av olika former av öppna och förtäckta vårdnadsersättningar vill man åter förhålliga den gamla kvinnorollen. Det är precis vad det handlar om och ingenting annat. Det handlar inte om valfrihet utan om att hålla människor kvar i det gamla tvånget och de gamla begränsningarna.

Detta är en kamp mot kvinnofrigörelsen, men ni vågar inte öppet säga att ni bekämpar kvinnornas frigörelse och går tillbaka till gammalromantiska ideal. Därför föredrar ni att tala om valfrihet. Men kamp mot kvinnofrigörelsen är vad det egentligen handlar om.

Anf. 85 EVERT SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall inte utnyttja hela repliktiden, hoppas jag.

Karin Söder säger att barnomsorgen byggdes ut ganska kraftigt under den tid som vi hade en borgerlig regering. Strax före det inlägget stod herr Adelson i talarstolen. Hans tal var ett enda frontalangrepp på denna kollektiva barnomsorg. Är det inte på något sätt i ett nötskal hur det ser ut på den borgerliga sidan? Jag är naturligtvis glad över att Karin Söder har valt ett annat tonläge i debatten än det vi fick lyssna på hos moderatledaren.

Det finns svårigheter i en koalitionsregering. Ja, det är ju det som är orsaken till att egentligen ingenting hände. När jag säger att ingenting hände syftar jag inte på det som fru Karin Söder talade om, utan på det som har varit det genomgående temat i våra diskussionsinlägg här, nämligen att barnfamiljerna har halkat efter. De är de stora förlorarna, och det är därför vi nu måste göra någonting.

Det är ett ganska omfattande förslag vi tar i dag. De som har varit med om förhandlingarna när det gäller försvaret eller u-hjälpen vet att det inte är så lätt att få fram miljarderna. Där har det ändå varit fråga om mindre summor än dessa 3,2 miljarder.

Bara ett ord om vårdnadsersättningen. Den skall räcka upp till tre år. Barn kostar även efter tre år. Vi vill för vår del välja en annan väg, nämligen att stödja barnfamiljerna högre upp i åldrarna. Alla beräkningar talar ju om för oss att det är dyrare, ju högre upp man kommer. Om man skall bygga ut någonting när barnen är riktigt små är det föräldraförsäkringen som bör utökas.

Sedan finns det en del att säga om det här paketet eller framtidsvisionen eller vad man skall kalla det. Det är på många ställen motstridande, och när ni skall göra någonting av det kommer det också att visa sig.

Anf. 86 KARIN SÖDER (c) replik:

Herr talman! Evert Svensson sade att det inte är så lätt att få fram miljarderna; det hade han fått erfara i sin egen regering när det gäller barnomsorgen. Men faktum är att när vi var i regeringen, där också moderaterna satt med, lyckades vi få fram miljarderna. Jag upprepar: Stödet till barnfamiljerna ökade från 4,5 till 12,5 miljarder under den tiden. Det visar vad det betyder när man har människor som är engagerade för barnomsorgen i regeringen. Visst hade vi diskussioner om det här, men vi

drev på och fick igenom utbyggnaden och också de andra reformer i fråga om barnomsorgen som jag tidigare nämnde. Det är inte så, att ingenting hände, som Evert Svensson säger. Det är befängt att påstå något sådant.

Barn kostar också efter tre år, säger Evert Svensson. Det är märkvärdigt hur många gånger vi centerpartister skall behöva upprepa detta att vårdnadsersättningen är ett stöd för att föräldrar skall kunna ge mer tid åt sina små barn men utesluter inte någon av de andra stödformerna – flerbarnsstöd, barnbidrag, studiebidrag, bostadsbidrag osv. Vårdnadsersättningen är ingenting som utesluter något annat, den är ett stöd för vård av barn i hemmet.

När vpk:are och socialdemokrater går emot vårdnadsersättningen är det egentligen ett stort hån mot dem som är ensamföräldrar och vill ha sextimmarsdag. Ni har ju inte något att ge dem för att fylla ut den förlorade arbetsinkomsten. Det är faktiskt ni som förslavar kvinnorna, för det är de som i allmänhet är ensamföräldrar, och får dem att känna sig otillräckliga med yrkesarbete och barn på dagis i 11–12 timmar. Undersökningar visar också att det är ensamföräldrarna som har sina barn längst på dagis. Varför då inte vara med om att ge dem ett stöd så att de kan förkorta sin arbetstid?

Jörn Svensson! Detta är inte ett förhålligande vare sig av någon kvinnoroll eller av någon mansroll, men det är en fråga om att ge föräldrarna en ärlig chans att ge sina barn mer tid. Fråga barnläkare och barnpsykologer vad små barn behöver – det är mer tid med sina föräldrar. Det är ett känt faktum att det i stora delar av vårt land dess värre inte är möjligt för alla att få ett arbete. En del av dessa människor är hemma hos sina barn. Detta kan vara ett sätt att ekonomiskt ge dem större valmöjlighet. Det är inte ett hot mot kvinnorna, det är ett stöd för kvinnor och män.

Anf. 87 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det här senaste inlägget var mycket intressant. Nu avslöjar Karin Söder två saker som jag har anat länge men som ni aldrig har vågat säga rakt ut.

Ge föräldrarna en chans att stanna hemma, säger Karin Söder. Vilka föräldrar tror Karin Söder kommer att stanna hemma och ta er dåliga vårdnadsersättning som ett surrogat därför att de inte kan få arbete i ett samhälle med stigande kvinnoarbetslöshet och kris och med en traditionell patriarkalisk struktur? Naturligtvis är det kvinnan som skall tillbaka till sin kvinnoroll. Talet om att både män och kvinnor kan stanna hemma är rena hyckleriet! Det stämmer inte med situationen.

Ni har kommit stickande med denna vårdnadsersättning precis när kvinnoarbetslösheten stiger, därför att ni vill skapa ett surrogat i form av en romantisk hemmatillvaro när er samhällsordning inte kan garantera arbete åt folk – det är precis det ni vill ha. Ni vill uppväcka människors sentimentala traditionalism och få kvinnorna att försona sig med den traditionella rollen. Detta täcker ni över med denna dåliga vårdnadsersättning.

Sedan avslöjar Karin Söder ytterligare en sak. Hon säger att det är angeläget att förkorta arbetstiden. Men samtidigt säger hon att kvinnorna skall kunna stanna hemma hela tiden – de skall kunna vara kvar i denna lilla

hemmatillvaro, i denna lilla idyll – de skall alltså inte ha något arbete.

När det gäller sextimmarsdagen säger hon att den kommer att leda till att ensamföräldrarna får så dåligt betalt att de måste ha en särskild vårdnadsersättning för att kunna klara sig. Jaså, är ni ett lönesänkingsparti också? Vill ni även på lönesidan pressa ned kvinnorna, samtidigt som ni förkortar deras arbetstid? Den arbetstidsreformen skall vi inte ha – den kommer att leda till rena slaveriet!

Anf. 88 KARIN SÖDER (c) replik:

Herr talman! Jag har alltid tyckt att Jörn Svensson har varit en skicklig debattör, men nu försöker han verkligen att lyfta både sig själv och andra i håret på ett sätt som är otroligt märkligt. Tala inte om hyckleri, för det är Jörn Svensson själv som lägger in en massa saker i det jag har sagt som absolut inte har något som helst fog för sig! Jag har talat om dagsläget när det gäller ensamföräldrarna. Studera alla de utredningar som finns! De visar att det är ensamföräldrarna som i dag inte har råd att ta i anspråk den rättighet de har att minska sin arbetstid. Det är så, Jörn Svensson, och de får inget stöd i dag, utom de tre månader som redan finns, för att ersätta den uteblivna inkomsten. Detta är ett faktiskt förhållande i dag som socialdemokrater och vpk:are borde betänka när det gäller en så stor grupp i vårt samhälle. Det är min själ ingen idyll när de ger sina barn mer tid. Det är inte heller alltid någon idyll för dem som inte har något arbete och måste vara hemma hos sina barn trots att de vill ha ett yrkesarbete.

Försök inte pådyvla mig eller någon annan i centern uppfattningar som vi inte har! Det är barnen det är fråga om. Kom ihåg att vi har drivit frågan om vårdnadsersättning år ut och år in sedan 1960-talet. Vi har drivit den frågan under den tid då 200 000 kvinnor i Sverige som inte haft jobb tidigare fick det – under Fällidinregeringarna. Vi drev frågan om vårdnadsersättning i regeringsställning – med litet mindre framgång än vad vi hade väntat oss, måste jag säga – och vi drev den frågan även här i riksdagen. Det är inget konjunkturbetonat krav, det är ett krav för de små barnens skull och för deras föräldrars skull – för att de skall kunna ge sina barn mera tid. Det är förankrat i människornas verklighet.

Vi i centern har gått i spetsen för sysselsättning i alla delar av vårt land – för kvinnor och män. Man skall ha valmöjlighet oavsett ålder och oavsett om man har barn, men man skall ha valmöjlighet till hel- eller deltidsarbete när barnen är små. Det är det vi vill eftersträva. Om männen tog i anspråk de möjligheter som redan finns och utnyttjade den här tiden, vore det väl. Låt oss förena oss i kampen för att få männen att ta sitt ansvar för barnen och ge dem mera tid. Då skulle mycket vara vunnet i hela vårt samhälle på många olika sätt.

Försök inte att pådyvla mig eller någon annan en tolkning av vårdnadsersättningen som icke har någon som helst grund i verkligheten. Det är i själva verket så, att det finns ett behov av en vårdnadsersättning.

Anf. 89 SIRI HÄGGMARK (m):

Herr talman! I det stora familjepolitiska scenario som har målats upp i denna kammare i dag där alla ord rörande familjepolitiken vid det här laget måste ha blivit sagda skall jag fatta mig kort.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 32 är litet och tunt, men, herr talman, det är ändå ett mycket tungt vägande betänkande. Det behandlar en höjning av garantinivån inom föräldraförsäkringen, för familjer med hemmamake och för de unga mödrar som ännu inte kommit ut på arbetsmarknaden. Dessa föräldrar har hittills endast haft 37 kr. om dagen – ett belopp som varit oförändrat sedan den 1 juli 1980. Vi moderater har gång på gång påtalat det negativa i detta förhållande och dessa föräldrars situation, och vi har föreslagit en höjning av garantibeloppet. Socialdemokraterna har emellertid hittills förhållit sig ganska kallsinniga till en dylik uppräknig.

Nu har emellertid regeringen ändå givit oss moderater ett erkännande i denna fråga, värt 11 kr. Man föreslår en höjning av garantibeloppet till 48 kr. per dag, vilket också utskottsmajoriteten ställer sig bakom. Detta är dock, enligt vår mening, otillräckligt. Beloppet är för litet, och ikraftträdandet den 1 januari 1985 kommer för sent. Vi anser att om en uppräknig skall ske för att återställa garantibeloppets värde behöver det höjas till 55 kr. per dag, fr. o. m. den 1 juli 1984.

Vi reserverar oss mot utskottets förslag och yrkar att garantibeloppet höjs till 55 kr. från den 1 juli 1984 och att riksdagen till Bidrag till föräldraförsäkringen för budgetåret 1984/85 anvisar ytterligare anslag om 15 milj. kr.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservationen.

Anf. 90 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Med hänvisning till socialförsäkringsutskottets betänkande 33 skall jag göra ett mycket kort inlägg.

Folkpartiet har i sina partimotioner 2080 och 2956 tagit upp förhållandet med studiebidraget för ungdomar som fyllt 16 men ej 18 år. Kostnaderna för dessa ungdomar är normalt lika stora oberoende av om de studerar eller inte. Därför har folkpartiet yrkat på att dessa studiebidrag skall utgå för årets alla 12 månader och inte, som nu, endast för de månader som ungdomarna normalt studerar.

Arbetsförhållandena har under senare år förändrats så, att det på många platser i dag kanske inte är lika enkelt för ungdomar att få t. ex. ett sommarjobb och på det sättet dryga ut sin kassa och hjälpa till med hushållsekonomin. Vi anser det därför nödvändigt att detta studiebidrag utökas i enlighet med vad som står i motionerna.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till det i kammaren utdelade yrkandet, som lyder:

2. att riksdagen med anledning av motionerna 1983/84:2080 och 1983/84:2956 yrkande 12 beslutar hos regeringen begära förslag till lagändring av innebörd att det förlängda barnbidraget och studiebidraget skall utgå med samma belopp som allmänna barnbidraget inkl. tillägg till dess barnet fyllt 18 år.

– Jag yrkar också bifall till yrkande 28 i motion 2956.

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Anf. 91 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Det betänkande vi nu diskuterar upptar dels ett förslag till lag om ändring i studiestödslagen med anledning av förslaget om höjning av barnbidragen, dels ett reservationsanslag om 100 milj. kr. till vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Vi moderater i utskottet har reserverat oss på båda dessa punkter.

Vad gäller höjningen av det allmänna barnbidraget har vi presenterat ett helt annat förslag till stöd till barnfamiljerna, som sträcker sig upp till 20 år för familjer som har barn som uppbär studiestöd.

Med anledning av detta har moderata samlingspartiets ledamöter i socialutskottet reserverat sig och avstyrkt propositionens förslag om en höjning av det allmänna barnbidraget.

I konsekvens härmed har vi moderatledamöter i socialförsäkringsutskottet avstyrkt propositionens förslag vad gäller höjningen av studiebidraget och det förlängda barnbidraget, då vi anser att vårt förslag väsentligt bättre täcker de ekonomiska behoven för berörda familjer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1 till utskottsbetänkandet.

Medelsanvisningen om 100 milj. kr. till vuxenstudiestöd för arbetslösa är att se som en fortsättning på den sluss som öppnades genom regeringens proposition 1983/84:26, då 50 milj. kr. av en reservation om totalt 99 milj. kr. vid utgången av budgetåret 1982/83 skulle förbehållas vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Vid debatten i riksdagen den 9 december 1983 bifölls förslaget, och en lag om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa antogs.

Jag vill erinra om att jag i debatten då varnade för att regeringen genom förslaget smög in en ny form av arbetslöshetsunderstöd. Jag vill också erinra om att utskottets företrädare då sade, att detta stöd skulle vara en engångsåtgärd och vidare anförde: "Vi är övertygade om att arbetsmarknadssituationen kommer att bli så mycket bättre att vi förmodligen inte kommer att behöva använda denna åtgärd mer."

Eja vore vi där, herr talman, men verkligheten talar sitt dystra språk efter ett och ett halvt års socialdemokratiskt styre. Nu skall 2 500 arbetslösa "gömmas undan" ett år med ett nytt vuxenstudiestöd!

Herr talman! Ett vuxenstudiestöd av den här modellen är en hybrid i studiebidragsfloran. Utbildningsministern erkände faktiskt också, att övervägandena som låg till grund för den tidigare propositionen egentligen strider mot grundtankarna i vuxenutbildningsreformen, som avsåg att ge vuxna förvärvsarbetande tillgång till överbryggande utbildning, förbättrad grundutbildning, återkommande utbildning osv. Nu skall stödet förbehållas dem som är arbetslösa. För att göra det hela litet mer aptitligt sägs det att "särskild vikt skall fästas vid i vad mån de avsedda studierna kan väntas leda till att mottagarna stärker sin ställning på arbetsmarknaden". Syftet är alltför uppenbart. Det gäller att dölja arbetslösheten!

Vi moderater reserverar oss mot förslaget att anslå dessa medel.

En allt större andel arbetslösa får delta i utbildningar, som i första hand vänder sig till andra studerandekategorier, t. ex. gymnasiestuderande. Det

råder *stor skillnad* mellan de ekonomiska villkoren för olika studerandegrupper, och vi anser inte att det i längden är möjligt att låta olika studerandekategorier genomgå samma utbildning med vitt skilda ekonomiska stödinsatser från samhällets sida. Vi anser därför att studiestödsreglerna bör bli föremål för en översyn. I avvaktan på resultatet av denna översyn är vi inte beredda att acceptera någon ökning av antalet särskilda vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 2 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 92 LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Det är bra att vi också får diskutera studiestödet i den familjepolitiska debatten.

Utformningen av studiestödet är ju av allra största betydelse för familjer med barn i gymnasieskolan.

I dag erhåller en gymnasiestuderande ett generellt studiebidrag på 275 kr./månad. Till detta kan inkomstprövat tillägg utgå med upp till 265 kr./månad och ett behovsprövat tillägg på 290 kr./månad, totalt högst 830 kr./månad.

Bostadsbidraget ersätter det inkomstprövade tillägget för 16–17-åringar, men det gäller samma summa.

Riksdagen har nyligen beslutat om en kraftig förstärkning för de ekonomiskt sämst ställda gymnasieeleverna redan från den 1 juli i år genom att man ersatt det behovsprövade tillägget med ett extra tillägg av en helt annan storlek och med förändrade inkomstgränser. Från den 1 juli kan då under studietiden totalt utgå högst 1 140 kr./månad till studerande i åldern 16–20 år.

Till detta kommer givetvis flerbarnstillägg i de fall detta är aktuellt samt inackorderingstillägg som är generellt, dessutom fria resor.

Nu skall vi ta ställning till ytterligare förstärkningar av det ekonomiska stödet till gymnasieeleverna. Studiebidraget föreslås bli 400 kr./månad och det inkomstprövade tillägget samordnas helt med bostadsbidragen genom att åldersgränsen höjs till 20 år.

Detta gör att en gymnasieelev från den 1 januari 1985 kan erhålla mellan 1 200 och 1 300 kr./månad. Flerbarnstillägg och höjd åldersgräns för bidragsförskott gör att t. ex. en 19-åring som uppfyller alla särskilda kriterier kan erhålla ca 2 100 kr./månad.

Moderaterna har, som vi hörde, motsatt sig flera av dessa förslag. När det handlade om det extra tillägget för ett par veckor sedan gällde det att spara pengar. Nu föreslagen höjning av studiebidraget vill man ersätta med en skatteomläggning. Debatten tidigare i dag har klart visat att ytterligare överväganden behövs i den frågan.

När det gäller folkpartiet har följande inträffat. Folkpartiet är det andra parti som inte har accepterat höjd åldersgräns i bostadsbidragssystemet, så att samordning och förenkling kan ske mellan bostadsbidragssystemet och studiestödet. Moderaterna och folkpartiet är alltså ensamma om att ställa

den som fyllt 17 år helt utan både inkomstprövat tillägg och bostadsbidrag.

För 16–18-åringar föreslår folkpartiet att studiebidraget skall utgå för årets alla månader. Det är litet oklart om man menar att 400 kr./månad skall utgå, vilket regeringen föreslår men för studietid, eller om förslaget gäller enbart folkpartiets nivå på studiebidraget, nämligen 300 kr./månad. Menar man 300 kr. blir effekten lika stor som regeringsförslaget sett på helår.

I utskottet har vi utgått ifrån att förslaget var principiellt hållet och att det avsåg studiebidraget på den nivå utskottet tillstyrkt. Då har vi inte ansett oss ha ekonomiska möjligheter att genomföra en sådan förändring.

Frågan är dessutom om det är så invändningsfritt i övrigt. Det är faktiskt många gymnasieelever som feriearbetar.

Folkpartiet påstår sig förbättra stödet för 16–18-åringar på det här sättet, men som jag nämnde ställer man den som fyllt 17 år och har dålig föräldraekonomi i en sämre situation än i dag.

Vad händer sedan enligt folkpartiet med den som fyllt 18 år? Jo, man får en höjning med 25 kr./månad nio månader per år. Ingen skattereduktion skall förekomma i den här åldersgruppen, bostadsbidrag skall inte kunna utgå, inte heller bidragsförskott.

För 19–20-åringarna innebär folkpartiförslaget en katastrof. Man får 900 kr. i månaden i nio månader per år mot regeringsförslagets 1 300 kr. per månad vid låg inkomst, plus bidragsförskott i förekommande fall på ca 700 kr. per månad.

Jag yrkar på det bestämdaste avslag på folkpartimotionen.

Det blev kanske litet väl många siffror, men det är ju ofta så att ord kan tolkas mycket olika, men att siffror talar ett tydligt språk.

I vårt betänkande om studiestöd behandlas också ett särskilt anslag till vuxenstudiestöd för arbetslösa. Detta infördes första gången den 1 januari i år och har blivit mycket omtyckt. Moderaterna vill nu inte anslå ytterligare pengar till detta ändamål förrän en samordning skett på studiestödsområdet. Moderaterna vill alltså inte uppmuntra arbetslösa att studera.

Det där med samordning måste vara ett svepskäl. Det har funnits förslag om beloppsmässig samordning, t. ex. från studiestödsutredningen, men det slängde den borgerliga regeringen i papperskorgen. Förslaget sändes inte ens ut på remiss. Det är ju bara en beloppsmässig samordning det kan bli tal om, eftersom de olika stöden täcker skilda behovssituationer och finansieras på skilda sätt.

Samordning beträffande regelverk och nivåer är önskvärd. Detta har utskottet uttalat tidigare. Sådant arbete pågår delvis, men en total samordning blir så kostnadskrävande att samhällsekonomin inte tål detta – såvida man inte vill hålla nere nivåerna, vilket moderaterna ofta förespråkar, särskilt beträffande vuxenstudiestödet.

Så sent som i mars var riksdagen enig om de samhällsekonomiska konsekvenserna av en samordning av studiestödet. Jag vet inte vad som sedan hänt med moderaterna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i socialförsäkringsutskottets betänkande 33 och avslag på reservationerna och på folkpartimotionen.

Till slut några ord också om socialförsäkringsutskottets betänkande 32 beträffande garantinivån i föräldraförsäkringen.

Regeringen föreslår som en del i det förbättrade stödet till barnfamiljerna att garantinivån höjs från 37 kr. per dag till 48 kr. per dag från den 1 januari 1985.

Moderaterna vill här höja till 55 kr. per dag. Av statsfinansiella skäl kan utskottsmajoriteten f. n. inte tillstyrka mer än 48 kr. per dag. Centern ingår i denna majoritet. Folkpartiet vill inte höja alls. Här har vi ett praktexempel på borgerlig oenighet.

Herr talman! Jag yrkar också bifall till hemställan i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 32, avslag på reservationen och på folkpartimotionen.

Anf. 93 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det är intressant att utskottets nuvarande talesman tycker att det är bra att vi får diskutera de här frågorna under rubriken Ekonomiskt stöd till barnfamiljer. Det var precis vad jag gjorde när vi diskuterade ärendet den 24 maj med utskottets dåvarande talesman. Då sades det att det var högst olämpligt att göra på det sättet. Men det handlar ju ändå om samma familjer, och därför är jag glad över att vi är överens om att vi måste se detta som en del i det familjeekonomiska sammanhanget.

Då gäller det att spara pengar, sade Lena Öhrsvik. Ja, vi moderater anser att vi måste hålla igen på utgifterna, men med avseende på barnfamiljerna och de studerande i åldrarna upp till 20 år har vi ett förslag som, såvitt jag förstår, också Lena Öhrsvik anser är ganska bra.

Annars finns det en fantastisk flora på studiestödsområdet. Jag skall inte uppta kammarens tid med att läsa upp alla siffror – Lena Öhrsvik har delvis roat oss med detta. Men om man bara ser på beloppen för timstudiestöd och dagstudiestöd, studiehjälp, studiemedel och allt vad det heter, så finner man att beloppen är olika för varje stödform. Dessutom har vi också särskilt arbetsmarknadsutbildningsstöd. Nu har vi fått den hybrid som det särskilda vuxenutbildningsstödet utgör. Vi är mycket tveksamma till detta.

Lena Öhrsvik, det vore mycket bättre om vi förde en sådan ekonomisk politik i Sveriges riksdag, att familjerna hade en chans att få riktiga arbeten och inte konstlade utbildningsmedel.

Anf. 94 KENTH SKÅRVIK (fp) replik:

Herr talman! Det har troligen gått ut en stencil till alla socialdemokratiska talesmän om att de skall tala om den borgerliga oenigheten. Jag tror inte den är så farlig.

Låt oss sköta vår politik, så får ni sköta er.

Om man bara jämför studiestödet med studiebidraget och bostadsbidraget och de åldersgränser som där gäller, är det möjligt att det jämnar ut sig. Men vi måste ha med i bilden att folkpartiet har ett helt paket när det gäller stödet till barnfamiljerna. Detta är alltså ett av våra förslag till förbättringar för barnfamiljerna. Tar vi med de andra förslagen – t. ex. skattereduktionen,

som visst kan utgå – så innebär det för barnfamiljerna utan tvivel en förbättring. Vi måste alltså se åtgärderna i deras helhet. Det är den linjen vi hela tiden försökt följa. I slutskedet blir det alltså totalt en förbättring för barnfamiljerna.

Anf. 95 LENA ÖHRSVIK (s) replik:

Herr talman! Till Kenth Skårvik måste jag säga att han tydligen inte läst på sitt eget förslag. Skattereduktionen skulle utgå till 18 års ålder, medan studiestödet utgår till 20 års ålder. Det inkomstprövade tillägget kommer att upphöra den 1 januari 1985. Detta har folkpartiet icke satt sig emot. Men folkpartiet vill inte höja åldersgränsen upp till 20 år när det gäller bostadsbidraget. Där skulle i stället studiestöd utgå. Det innebär att man ställer flera grupper studerande ungdomar i gymnasieskolan utanför möjligheterna att få ett inkomstprövat tillägg. Detta kan Kenth Skårvik inte tillbakavisa. Det hjälper inte att komma med skattereduktionen – den slutar vid 18 år, medan studiestöd utgår till 20 år. Det bästa ni kan göra i denna situation är att frångå reservationen i bostadsutskottet om åldersgränsen för bostadsbidragen. Då skulle ni lösa problemen. Jag tror att ni verkligen gjort en miss i denna fråga. Det skadar inte att ni tänker en gång till.

Anf. 96 SIRI HÄGGMARK (m) replik:

Herr talman! I fråga om höjningen av garantinivån vill jag säga att 48 kr. visserligen är 11 kr. mer än 37 kr., men 7 kr. mindre än 55 kr., vilket är moderaternas förslag. Samhällets omkostnader för barnen uppgår till ca 14 miljarder. Vårt förslag om en höjning betyder 15 miljoner mer än vad utskottsmajoriteten föreslagit. Dessa pengar ryms mycket väl inom de besparingar på socialförsäkringsområdet som vi har föreslagit. Det gäller här nämligen de sämst ställda barnfamiljerna, som verkligen har det svårt.

Visst är det bra, som jag sade i mitt anförande, att regeringen nu tycker att en höjning av garantinivån är en viktig del av ett ökat stöd till barnfamiljerna. Men jag tycker ändå att man när man gör denna förändring kunde ha gått med på dessa 55 kr.

Anf. 97 KENTH SKÅRVIK (fp) replik:

Herr talman! Vad vi velat med vårt förslag är att ta bort det här bostadsbidragsstödet och lägga över det på det totala barnstödet i stället. Jag har läst på detta, och vi har talat om det inbördes. Det är visst så, att man kan få ut skattereduktionen; det finns regler som styr detta. Jag tror att det är fullt möjligt att genomföra detta på det sätt som vi föreslagit.

Anf. 98 LENA ÖHRSVIK (s) replik:

Herr talman! Bara ett par ord till Siri Häggmark. När det gäller garantinivån i föräldraförsäkringen har jag en rekommendation till Siri Häggmark. Gör upp detta med centern och folkpartiet. Centern tycker som regeringen i denna fråga, nämligen att vi skall höja till 48 kr. Folkpartiet vill

inte göra någon höjning alls, utan vill ha kvar 37 kr. Därför är det bättre att moderaterna försöker göra upp inbördes med centern och folkpartiet.

Anf. 99 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Med hänvisning till Göte Jonssons och Bo Lundgrens anföranden och debattinlägg tidigare i dag här i kammaren skall jag begränsa mig till att endast yrka bifall till de moderata reservationerna 4, 6, 7 och 8 i bostadsutskottets betänkande nr 32.

Anf. 100 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Kanske är ordningen beträffande behandlingen av detta ärende litet felaktig. Jag företräder ju utskottsmajoriteten, och denna har yrkat avslag på propositionens förslag om en ändring av de övre hyresgränserna och inkomstgränserna. Dessa propositionens förslag kommer Margareta Palmqvist och Tore Claeson strax att yrka bifall till.

Att vi i bostadsutskottet måste redovisa vårt betänkande om bostadsbidragen först nu för riksdagen är inte vårt fel. Det beror på att regeringen inte kunnat lämna ifrån sig propositionen om de familjepolitiska förslagen. Eftersom bostadsbidragen har kopplats till de övriga familjepolitiska åtgärderna har den här situationen uppstått.

Vi från centerpartiet har kopplat de familjepolitiska stödåtgärderna till barnbidragen, till vårdnadsersättningen. Eftersom hela dagen tagits i anspråk för den debatten, kommer inte heller jag att gå in på någon ytterligare diskussion om detta. Jag bara konstaterar att vi yrkat avslag på förslaget om förändringar av bostadsbidragen. Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan på den punkten. Vidare yrkar jag bifall till reservation nr 9, som är avhängig av att riksdagen bifallit utskottets hemställan under punkt 1.

När det gäller en rad andra förändringar inom bostadsbidragssystemet som sådant har utskottet hänvisat till att bostadskommittén fått i uppdrag att studera utformningen av bostadsbidragen. Inom kort kommer man att kunna redovisa resultatet av sitt arbete. Detta arbete kommer att vara föremål för en fortsatt diskussion om hur bostadsbidragen i framtiden skall vara utformade.

Med detta, herr talman, yrkar jag således bifall till utskottets hemställan och till reservation nr 9.

Anf. 101 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Ingemar Eliasson har tidigare i dag i debatten om familjepolitiken redovisat vår syn på stödet till barnfamiljerna och hur detta bör utformas. Folkpartiets förslag är ett steg i en flerårig reform. Ingemar Eliasson har också framfört vår kritik av socialdemokraternas förslag. En av bristerna med förslaget hör samman med bostadsbidragen och de marginaleffekter som uppstår. Man snärjer in sig genom dagens system, ett system som socialdemokraterna vill behålla och vidareutveckla. Man snärjer in barnfamiljerna i ett trassel som de inte kan ta sig ur. Bostadsbidragen bidrar i hög grad till detta. Vi anser att dessa successivt skall ersättas med flerbarnstillägg.

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

inom barnbidraget eller genom skattereduktion.

I vår familjepolitiska motion har vi yrkat att det förlängda barnbidraget eller studiehjälpen skall utgå under tolv månader i stället för under nio månader, som nu är fallet. Det är en av anledningarna till att vi yrkat avslag på förslagen i proposition 1983/84:32 vad gäller bostadsbidragen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 4 och 10.

Anf. 102 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! I kompletteringspropositionen föreslås vissa höjningar av bostadsbidragen för år 1985. Det är bra att regeringen nu förelägger riksdagen förslag om höjda bostadsbidrag och att regeringen därmed övergett den uppfattning som i januari 1984 kom till uttryck i budgetpropositionen och som innebar att några förslag till ändringar i bidragen fr. o. m. den 1 januari 1985 inte förelades riksdagen.

Vi delar som bekant regeringens uppfattning att bostadsbidragen behöver förbättras. Men vi vill inte acceptera att de höjningar av inkomst- och hyresgränser som föreslås blir så låga. Vi har under den allmänna motionstiden i januari månad väckt motion nr 573, i vilken vi föreslagit höjningar av de olika gränserna med utgångspunkt i bostadsstyrelsens anslagsframställningar för budgetåret 1984/85.

Ett förverkligande av förslagen i vpk-motionerna ger fler hushåll större bidrag än om regeringens förslag genomförs. Framför allt innebär vpk-förslaget rejälare förbättringar för barnfamiljerna. Detta är helt nödvändigt med tanke på tidigare otillräckliga höjningar av bidragen och mot bakgrund av de stora ökningarna av bostadskostnaderna under de senaste åren.

Mot bakgrund av den senaste tidens diskussioner om att avskaffa bostadsbidragen eller kraftigt minska dem och om att frigjorda medel skulle läggas på höjda barnbidrag vill jag säga: Det är i och för sig berättigat att höja barnbidragen, vilket också har skett, men vi kan inte acceptera att en höjning av barnbidragen sker till priset av en sänkning eller ett slopande av bostadsbidragen. Bostadsbidragen är ett inkomstprövat stöd till hushåll med höga boendekostnader eller låga inkomster och utgör ett nödvändigt inslag i en rättvis fördelningspolitik. Liksom nu måste syftet med bostadsbidragen också i fortsättningen vara att ge barnfamiljer ekonomiska möjligheter att bo i bostäder som är tillräckligt rymliga.

Förutom ändrade hyres- och inkomstgränser vidhåller vpk det tidigare förslaget om att studiemedel inte skall utgöra bidragsgrundande inkomst. Den regel som nu gäller innebär att lånade pengar betraktas som inkomst om lånet är ett studielån, medan t. ex. lån i bank inte behandlas på detta sätt. Studerande som för sitt uppehälle är beroende av studiemedel får därför lägre bostadsbidrag än andra studerande vid i övrigt lika förutsättningar. Detta vill vi inte vara med om, och därför upprepar vi vårt förslag att studiemedel inte skall utgöra bidragsgrundande inkomst.

Regeringen beräknar i sitt förslag de ökade kostnaderna för statens del för bostadsbidrag för år 1985 till 156 milj. kr. Kostnadsökningen enligt förslagen i vpk-motionerna kan med utgångspunkt från bostadsstyrelsens beräkningar

anges till 335 milj. kr. för budgetåret 1984/85. Förmodligen blir den mindre än 300 milj. kr. för år 1985, med hänsyn till de förändringar av antalet bidragstagare som skett, att bidragen blir mindre på grund av inkomstökningar osv.

Jag vill, herr talman, redan nu säga att detta skall ses mot bakgrund av den överenskommelse som har träffats om att staten skall skjuta till 300 milj. kr. i friska pengar till bostadsbidrag. Vpk-förslagen ligger alltså på den nivån.

Regeringen lägger 144 miljoner av de 300 miljonerna på kommunerna. Det måste vi rikta en skarp anmärkning mot – vi tycker inte det är ett handlingsätt som rimmar med den överenskommelse som träffats.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-reservationerna i bostadsutskottets betänkande nr 32.

Anf. 103 MARGARETA PALMQVIST (s):

Herr talman! Riksdagen är nu redo att besluta om den sista delen av ett förbättrat stöd till alla de barnfamiljer som har drabbats av en sämre ekonomi och nu har en dålig köpkraft.

Tillgången till en egen, rymlig och bekväm bostad är av stor vikt för barnfamiljerna. Därför vill vi att en del av stödet till barnfamiljerna skall ges som förbättrat bostadsbidrag. Det inkomstprövade bostadsbidraget är i sin helhet riktat till barnfamiljer med ingen, låg eller måttlig inkomst. Genom att ta hänsyn både till antal barn, inkomst och hyresnivå blir bostadsbidraget ett viktigt komplement till övriga stödreformer.

Genom att höja åldersgränsen för studerande från 17 till 20 år får familjer med ungdomar i skolan en förbättring. Det ökade stödet till barnfamiljerna får genom de samlade effekterna fler förbättringar än vid en fördelning från familjer utan barn till barnfamiljer. Dessutom får de barnfamiljer som har de allra största behoven den största förbättringen.

Med dessa få ord vill jag yrka bifall till reservation nr 1 av Oskar Lindkvist och avslag på samtliga motförslag i sammanhanget.

Sedan skulle jag vilja kommentera reservation 2, som Tore Claeson har fogat till betänkandet. Visst skulle det vara bra, Tore Claeson, om vi kunde höja bostadsbidragen ytterligare. Men det är också viktigt att vi inte ökar budgetunderskottet och därmed riskerar en stigande inflation och stigande priser. Det är just barnfamiljerna som i så fall skulle drabbas mycket hårt. Förutom att de har höga bostadskostnader har de också dryga utgifter för mat och kläder. Med andra ord har de stora löpande omkostnader, som det är svårt att spara in på.

Till Kerstin Ekman skulle jag vilja säga att eftersom de övriga delarna av stödet till barnfamiljerna utgår från en helhetssyn är min förhoppning att riksdagsmajoriteten kommer att fatta beslut utifrån den utgångspunkten. Om Kerstin Ekmans förslag skulle gå igenom på bara den här punkten, skulle det leda till en stor försämring för de barnfamiljer som verkligen skulle behöva en förbättring.

Folkpartiet har föreslagit förlängt barnbidrag eller studiehjälp i tolv månader i stället för nio månader. Det blir i ännu högre grad tillgodosett

genom alternativet att höja bostadsbidraget så att det omfattar familjer med studerande ungdomar mellan 17 och 20 år. Det innebär att de familjer som har låga inkomster och behov av dessa pengar får detta bidrag, som också utgår under hela året.

Med detta tillstyrker jag hemställen i bostadsutskottets betänkande 32, men med den ändring som framgår av reservationen av Oskar Lindkvist. Övriga reservationer och motioner yrkar jag avslag på.

Anf. 104 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Margareta Palmqvist säger att man inte kan biträda det förslag som vpk har, och som återfinns i reservation 2, därför att man måste tänka på budgetunderskottet och det ansträngda ekonomiska läget. Jag vill än en gång bara hänvisa till de överläggningar eller förhandlingar – kalla det vad ni vill – som ägde rum innan tilläggspropositionen beträffande familjepolitiken lades fram. Då var s och vpk överens om att man skulle förbättra bostadsbidragen med 300 milj. kr. Det är nästan precis vad vpk:s förslag i det här sammanhanget skulle kosta, och följaktligen menar vi att det ändå bör vara möjligt att på den punkten stå för de utfästelser som man var överens om tidigare i överläggningarna.

Sedan vill jag säga att vpk, om vår reservation faller, givetvis i andra hand kommer att rösta på den socialdemokratiska reservationen 1 och säkra den förbättring av bostadsbidragen som har föreslagits från regeringens sida.

Anf. 105 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Margareta Palmqvist säger att man inte kan bryta ut en del på det sätt som vi har gjort utan att det ingår i ett paket. I vårt förslag har vi också en helhetssyn, som vi anser att vi skall följa upp på alla punkter.

Det system som har byggts upp är oacceptabelt. Barnfamiljerna hamnar verkligen i en fattigdomsfälla om man håller på med detta system längre. Genom marginaleffekterna drabbas de hårt.

Vi säger att man måste lägga om grunderna helt, och därför måste man också gå ifrån det system vi nu har för bostadsbidragen. Att hålla på och lappa på ett system som vi anser vara felaktigt tycker inte vi är någon idé.

Anf. 106 MARGARETA PALMQVIST (s):

Herr talman! De förändringar i förslaget som Kerstin Ekman nu tar upp hör hemma i bostadskommitténs utredningsarbete. De kan inte ligga till grund för ändringsbeslut nu. De förslag som föreligger här innebär en uppföljning enligt de principer som nu gäller. Skall vi gå in på nya principer, bör vi avvakta bostadskommitténs utredning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Skatteutskottets betänkande 50

Mom. 1 (barnavdrag m. m.)

Först biträdades reservation 2 av Stig Josefson och Ingemar Hallenius i motsvarande del med 50 röster mot 20 för reservation 3 av Kjell Johansson i motsvarande del. 254 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del med 81 röster mot 50 för reservation 2 av Stig Josefson och Ingemar Hallenius i motsvarande del. 192 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 172 röster mot 81 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del. 69 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (underhållsbidrag)

Först biträdades reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl. med 81 röster mot 16 för det av Jörn Svensson under överläggningen framställda yrkandet. 225 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl. – genom uppresning.

Mom. 3 (barntillsynskostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (fosterföräldrars och fosterbarns förmögenhet)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 150 för reservation 6 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 6 (individuell beskattning i övrigt av inkomst och förmögenhet m. m.)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 7 av Knut Wachtmeister m. fl.,
dels reservation 8 av Stig Josefson m. fl.,
bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 35

Mom. 1 (fortsatt familjepolitiskt reformarbete)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 151 för reservation 1 av Ingemar Eliasson m. fl.

Mom. 2 (vårdnadsersättning)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 81 för reservation 2 av Göte Jonsson m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Nr 165

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Mom. 3 (indexreglering av det allmänna barnbidraget)

Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 16 för reservation 3 av Inga Lantz. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag)

Först biträdades reservation 5 av Rune Gustavsson och Rosa Östh med 51 röster mot 20 för reservation 6 av Ingemar Eliasson. 252 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 4 av Göte Jonsson m. fl. med 82 röster mot 52 för reservation 5 av Rune Gustavsson och Rosa Östh. 186 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Göte Jonsson m. fl. – genom uppresning.

Mom. 5 (ändring av 2 a § lagen om allmänna barnbidrag)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 7 av Rune Gustavsson och Rosa Östh,
dels reservation 8 av Ingemar Eliasson,
bifölls med acklamation.

Mom. 6 (ett temporärt flerbarnstillägg)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (ikraftträdandebestämmelser m. m.)

Först biträdades reservation 10 av Ingemar Eliasson med 63 röster mot 19 för reservation 11 av Inga Lantz. 240 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 159 röster mot 69 för reservation 10 av Ingemar Eliasson. 95 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 8–13

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 14 (anordningsbidrag för daghem och fritidshem)

Först biträdades reservation 17 av Göte Jonsson m. fl. – som ställdes mot reservation 18 av Ingemar Eliasson – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 172 röster mot 129 för reservation 17 av Göte Jonsson m. fl. 20 ledamöter avstod från att rösta.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 32

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservationen av Nils Carlshamre m. fl.,
dels motion 2956 av Jan-Erik Wikström m. fl. i motsvarande del,
bifölls med acklamation.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 33

Mom. 1 (höjning av studiebidraget och det förlängda barnbidraget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Nils Carlshamre m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (utökning av antalet månader för förlängt barnbidrag och studiebidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 21 för det av Kenth Skårvik under överläggningen framställda yrkandet. 19 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (medelsanvisning till vuxenstudiestöd m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Nils Carlshamre m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (översyn av studiestödsreglerna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Nils Carlshamre m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 32

Mom. 1 (de övre hyresgränserna och inkomstgränserna)

Först biträdde reservation 1 av Oskar Lindkvist m. fl. med 156 röster mot 17 för reservation 2 av Tore Claeson. 148 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls reservation 1 av Oskar Lindkvist m. fl. med 172 röster mot 150 för utskottets hemställan.

Mom. 2 (åldersgränsen för statligt bostadsbidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Kerstin Ekman – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (beräkningen av förmögenhet i samband med inkomstprövningen av bostadsbidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 218 röster mot 102 för reservation 4 av Rolf Dahlberg m. fl.

Mom. 7 (bostadsbidragsgrundande inkomst)

Utskottets hemställan bifölls med 302 röster mot 16 för reservation 5 av Tore Claeson. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 8 (avveckling av bostadsbidraget till hushåll utan barn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Nr 165

Onsdagen den
6 juni 1984

*Ekonomiskt stöd
till barnfamiljer*

Mom. 9 (åtgärder för att ge bostadsbidragen för barnfamiljer en mera rättvis utformning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1983/84:34 Anslag till Statens invandrarverk (prop. 1983/84:150 delvis)

1983/84:35 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet
1984/85

Konstitutionsutskottets betänkande

1983/84:33 Uppskov till 1984/85 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden

Skatteutskottets betänkande

1983/84:53 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1983/84:25 Uppskov med behandlingen av vissa motioner

Bostadsutskottets betänkande

1983/84:34 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

6 § Invandrings- och flyktingpolitiken

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1983/84:30 om invandrings- och flyktingpolitiken (prop. 1983/84:144).

Anf. 107 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Den svenska flyktingpolitiken står inför en stor utmaning. Flyktingsituationen i världen har inte på lång tid varit så svår. De rika länderna måste, trots ekonomiska svårigheter, behålla en generös flyktingpolitik och ge effektivt stöd till de internationella organisationerna för att lösa flyktingproblemen.

Det här framförde jag här i kammaren under den allmänpolitiska debatten hösten 1983. Men det finns all anledning att på nytt föra fram samma budskap.

Under de senaste 20 åren har människor i långt större omfattning än någonsin tidigare tvingats lämna sina hemländer på grund av förföljelse,

politiska omvälvningar, krig eller svält. Flykten i världen har i dag karaktär av massutvandring. Tiotals miljoner människor har ryckts upp med rötterna och flyttat till ett annat land – ofta ett mycket fattigt utvecklingsland i Afrika, Asien eller Latinamerika.

Förenta nationernas flyktingkommissarie har särskilt pekat på svårigheterna att finna permanenta lösningar på flyktingproblemen. Det hänger samman med den ekonomiska krisen i världen, men också med att industriländerna inte lika villigt som tidigare tar emot flyktingar.

Jag behöver inte nämna alla konflikter på olika håll i världen som har resulterat i den nuvarande flyktingsituationen. Det räcker med att jag påminner om att mindre än en fjärdedel av jordens stater kan kallas demokratiska – och att den skrämmande kombinationen av regionala konflikter, massvält, överbefolkning och fattigdom förekommer på en rad håll i världen.

I Centralamerika har mer än 300 000 människor tvingats lämna sina hemtrakter till följd av den regionala konflikten, som dessutom förvärrats genom USA:s otillbörliga inblandning.

I Chile finns tecken som tyder på att förtrycket ökar igen. I rasförtryckets södra Afrika fruktar företrädare för ANC och andra progressiva krafter att den nya situationen skall framtvunga nya flyktingströmmar.

På Afrikas Horn är flyktingströmmen oförändrat svår, liksom i Mellanöstern. Bristen på fysiskt och rättsligt skydd för palestinska flyktingar kräver förnyade insatser.

I Pakistan har miljoner afghaner sökt en fristad undan Sovjets orättmätiga ockupation.

I Sydostasien kvarstår fortfarande stora flyktingproblem, och hit till Västeuropa söker sig nu inte endast – som alltid – flyktingarna från öst. Hit kommer de nu också i ökad grad från Turkiet, Mellanöstern och länder i tredje världen.

Detta är den bistra verklighet som regeringen har haft att utgå från när vi har utformat vår proposition om invandrings- och flyktingpolitiken.

Under all överskådlig tid krävs att Sverige, tillsammans med andra industriländer, ger sitt bidrag för att lindra världens flyktingproblem. Det är särskilt viktigt att Sverige nu slår vakt om den traditionella svenska politiken på det här området, inte minst därför att andra länder kan känna sig frestade att skärpa sin politik på grund av ekonomiska problem och arbetslöshet.

Det är därför ett genomgående inslag i vår proposition att hela den svenska flyktingpolitiken skall samordnas bättre. Det är också därför som regeringen avser att lämna en årlig samlad redovisning av flyktingpolitiken till riksdagen, en redovisning som skall innefatta både Sveriges bistånd till FN:s flyktingkommissariat och Sveriges eget mottagande av flyktingar.

Regeringen avser också att stärka kontakterna med flyktingkommissarierna och med andra mottagningsländer för att få till stånd en bättre ansvarsfördelning. Det är därför som regeringen i propositionen aviserar inrättandet av en beredning för övergripande samråd om flyktingpolitiken. Den skall vara knuten till regeringskansliet, och de politiska partierna och frivilligorganisa-

tionerna skall inbjudas att medverka.

Regeringen har av den anledningen också sett det som angeläget att de förtroendevalda i kommunerna i ökad grad får ta ställning till hur man skall ta emot flyktingar på det lokala planet, dvs. hur man skall tillämpa det nya system för mottagande av flyktingar som riksdagen har beslutat om tidigare i vår.

Av samma skäl föreslår regeringen i propositionen att nuvarande asylregler bibehålls. I den allmänna debatten framställs ibland dessa regler som hårda och orättvisa. Men syftet med reglerna är ju just att söka skapa rättvisa i vår asylpolitik, så att i första hand de som är i behov av skydd skall få det.

De som på humanitära grunder kritiserar asylreglerna för att de är restriktiva ger ofta ett välkommet bidrag till den så viktiga opinionsbildande verksamheten med att förankra en generös flyktingpolitik. De verkar för den fortsatta sammanhållningen och solidariteten kring den svenska flyktingpolitikens grundläggande mål.

Därför, herr talman, är det djupt beklagligt att det finns krafter i det svenska samhället som nu väljer att gå en annan väg, som i ord säger sig vara anhängare av den traditionella svenska politiken på detta område, men som i gärning verkar för en ny, annan och mer restriktiv flyktingpolitik.

Moderaterna har nu valt att göra avsteg från den parlamentariska samstämmighet som har präglat vår flyktingpolitik ända sedan 1940-talet, och detta i ett läge när flyktingproblemen i världen är större än någonsin.

Genom att åberopa synbarligen rationella, men i grunden reaktionära argument tar moderaterna avstånd från den nuvarande asyllagstiftningen. De tar avstånd från våra möjligheter att låta även andra än flyktingar enligt Genèvekonventionen stanna här. De kritiserar regeringens planer på att inrätta en flyktingberedning, ett forum för ett samråd ett par tre gånger om året som skall ge utrymme för diskussioner mellan de politiska partierna och frivilligorganisationerna om inriktningen av vår flyktingpolitik. Som motiv anför de att det skulle bli alldeles för dyrt att ordna dessa sammanträden. Men deras egentliga mål är att undvika att politiken på detta viktiga område utsätts för en ökad folklig granskning och folklig förankring. Samtidigt vill de ge polisen ökade befogenheter att avvisa utländska medborgare.

Det vilar ett stort ansvar på oss politiker att förvalta vad som kan sägas vara en bred folklig uppslutning kring vissa politiska mål. Ibland kan enskilda beslut i utlännings- och asylärenden te sig grymma. Men ofta är de nödvändiga, om vi skall hålla fast vid den princip om rättvisa som vår utlänningslagstiftning bygger på. Men då krävs också att politikerna i Sverige – utan sidoblickar och med solidariteten med flyktingarna i världen som främsta mål – förankrar och försvarar grunderna för en humanitär och generös flyktingpolitik.

Jag har, herr talman, sett mig föranledd att göra denna markering från regeringens sida.

Herr talman! Mycket av det som invandrarministern sagt kan jag instämma i. På henne verkar det som att vi skulle stå inför en mera epokgörande invandrar- och flyktingpolitik. Så är det emellertid inte. Vi fullföljer i stora drag 1968 års riktlinjer. Våldigt mycket av det som sägs i propositionen är bra. Vidare vill jag erinra om att det i långa stycken råder stor enighet i utskottet. Jag hade dock hoppats på litet klarare linjer i anledning av det betänkande som invandrapolitiska kommittén lagt fram och de förslag som vi i det sammanhanget haft att ta ställning till. Statsrådet har frångått utredningen på flera punkter. Jag skall senare i mitt anförande återkomma till detta.

Vi moderater har i anledning av propositionen väckt en motion, 1983/84:2860 av Nils Carlshamre m. fl. På två punkter har vi fått gehör från utskottsmajoriteten. Det gäller t. ex. frågan om en harmonisering av den nordiska utlänningslagstiftningen. De utredningar som f. n. pågår bedriver sitt arbete mot bakgrund av en rekommendation i Nordiska rådet. Utskottet uttalar det angelägna i att de nordiska länderna har en så likartad utlänningslagstiftning som möjligt, även om det i viss mån visat sig vara svårt att nå fullständig överensstämmelse.

Vidare gäller det principen om första asylland – vilket invandrarministern något berörde. Vi anser att en alltför strikt tillämpning är stötande. Personer med anknytning till Sverige bör exempelvis få sin ansökan prövad här. Likaså anser vi att man inte får hårdra principen, så att ett antal gränspassager under flykten undantagslöst skulle leda till återsändning till tredje land. I så fall skulle endast flygtransporterade flyktingar kunna få sin asylfråga prövad här. Vi anser emellertid att det är viktigt att principen om första asylland tillämpas konsekvent. Vi ansluter oss därvidlag helt till vad som sägs i invandrapolitiska kommitténs betänkande 1983:29.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om en viss uppmjukning och uttalar dessutom att principen om första asylland inte får tillämpas så, att den blir stötande för rättskänslan och strider mot de humanitära principer som Sverige bekänner sig till.

F. ö., herr talman, kommer jag att uppehålla mig vid våra reservationer.

Propositionen förordar att regeringen tillkallar en flyktingpolitisk beredning – vilket invandrarministern också något berört – med "företrädare för berörda organisationer och myndigheter m. fl.", som det heter. Det sägs att beredningen skall vara "ett forum för övergripande samråd om flyktingpolitiken i dess helhet, bl. a. i syfte att bättre förankra denna i det politiska arbetet".

Vi moderater i utskottet anser att flyktingpolitiken skall utformas, bedrivs och tillämpas i den ordning och i de former som nu sker. Denna politiska verksamhet är redan föremål för omfattande utredningar, beredningar och samrådsverksamhet. Det är därför enligt vår mening fel att nu avsätta ekonomiska resurser för en stor statlig beredning. Dessa resurser behöver, menar vi, i stället sparas för att vid behov kunna avsättas för det praktiska tillämpningsarbetet. Jag tycker nog att detta är en väl så god

invandrar- och flyktingpolitik som att sitta med i en diskussionsklubb.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till den moderata reservationen nr 2.

Reservation nr 4 handlar om invandringen av andra asylsökande än konventionsflyktingar.

Vi anser att nuvarande lagstiftning i alltför hög grad lämnar utrymme för osäkerhet och godtycke. Vi ifrågasätter 6 § i utlänningslagen, som har en andrangsställning i förhållande till den riktiga asylrättsregeln, dvs. 3 § utlänningslagen.

6 § gäller asylsökande som utan att vara flyktingar enligt Genèvekonventionen åberopar flyktingliknande eller andra politisk-humanitära skäl för önskemålet att få vistas i Sverige. Denna särregel, som med något enstaka undantag, t. ex. Danmark, saknar motsvarighet i andra länder, har kritiserats av flera skäl. Mest uppseendeväckande är att den som åberopar flyktingliknande skäl enligt 6 § kan få en förmånligare ställning än flyktingar enligt 3 § vid tillämpningen av principen om första asylland. Den utlänning som åberopar politisk-humanitära skäl har en nästan ovillkorlig rätt att få stanna i Sverige jämfört med de flyktingar som söker asyl enligt 3 §, som är anpassad till Genèvekonventionen. Vi anser inte att en sådan ordning är rimlig.

Invandrarministern sade att vi moderater förespråkar en mer restriktiv flyktingpolitik. Men vi moderater fullföljer helt enkelt utlänningslagskommitténs åsikter på den här punkten. Jag skulle nog vilja att statsrådet ytterligare utvecklade varför statsrådet har gått ifrån t. ex. invandrapolitiska kommitténs förslag om möjlighet till avvisning av § 6-flyktingar – det är ett förslag som inte har vunnit statsrådets gillande och som inte är med i propositionen.

Ett annat skäl för kritik mot 6 § är att bestämmelsen vid stor invandring av denna kategori utlänningar kan sättas helt ur spel, beroende på Sveriges begränsade resurser att ta emot dessa asylsökande. Skälen kan exempelvis vara att många invandrare av samma nationalitet redan har tagits emot, att arbetsmarknadsläget är besvärligt, att samhällsekonomi är ansträngd osv. Det kanske allra starkaste skälet är att om man tar emot alltför många § 6-flyktingar försämrar man också vårt lands möjligheter att hjälpa de sämst ställda, nämligen konventionsflyktingarna.

Vi anser att 6 § utlänningslagen är behäftad med sådana svagheter att den bör utgå ur lagen. I stället anser vi att 3 § utlänningslagen, som reglerar skyddet för flyktingar, bör tillämpas mer generöst inom de ramar som anges i flyktingkonventionen. För dem som skulle falla utanför 3 § bör uppehållstillståndet prövas enligt bestämmelserna i 31 § utlänningsförordningen. Av denna bestämmelse bör därför framgå att uppehållstillstånd får beviljas om det är motiverat av politisk-humanitära skäl eller eljest av humanitära skäl.

Herr talman! Jag yrkar därmed bifall till den moderata reservationen nr 4, som är fogad till betänkandet.

För någon månad sedan nekades en berömd rockartist arbetstillstånd i Sverige med de mest skilda motiveringar. Artistens kulturella kvalifikationer ifrågasattes, liksom hans sociala beteende. Dessutom påtalades att svenska musikartister går arbetslösa, och en tjänsteman vid AMS ifrågasatte om inte

dessa i stället skulle ha engagerats. Vi moderater i utskottet anser att det bör göras en betydligt liberalare bedömning av kulturarbetares möjlighet att få arbetstillstånd för kortare tids anställning i Sverige. Det är viktigt att ett positivt kulturellt utbyte kan ske med andra länder, och vi får inte göra oss skyldiga till kulturell protektionism. Därför menar vi att man vid prövningen av arbetstillståndsfrågan inte kan snekla alltför mycket på den svenska arbetsmarknaden. Vi anser att ett ja till arbetstillstånd för kortare tidsbegränsat arbete bör vara principen i dessa ärenden och att invandrarverket ensamt bör göra bedömningen av frågan om arbetstillstånd.

Jag yrkar därmed bifall till reservation nr 6.

Reservation nr 11 handlar om den s. k. tremånadersregeln.

Nu gällande lag har vissa tidsbegränsningsregler, som med rätta kritiserats av invandrapolitiska kommittén. I propositionen och utskottsbetänkandet har också föreslagits ett upphävande av den s. k. veckoregeln. Däremot finns det ingen möjlighet för polismyndighet att efter tremånadersfristens utgång kunna utvisa den som polisen dessförinnan kunnat avvisa på formell grund.

Vi moderater anser att konsekvensen bjuder att den som i strid med bestämmelserna i utlänningslagstiftningen har rest in i landet skall kunna avlägsnas utan att en eventuell besvärprövning först avvaktas – oavsett om avlägsnandet sker före eller efter tre månaders vistelse i landet. Vi anser också att polismyndigheterna liksom vid avvisningsbeslut bör få fatta utvisningsbeslut. Besluten bör anmälas till invandrarverket, innan de får verkställas, på det sätt som invandrapolitiska kommittén har föreslagit. Vi anser inte att ett sådant förfarande innebär några långtgående avsteg från utlänningslagens grundläggande principer, eftersom besluten skall anmälas till invandrarverket.

Invandrarministern säger att vi moderater vill ge ökade befogenheter till polisen. Jag vill erinra om att vi i denna fråga har samma uppfattning som invandrapolitiska kommittén, som justitieombudsmannen, Svea hovrätt, LO, rikspolisstyrelsen och invandrarverket. Jag undrar varför invandrarministern har gått ifrån invandrapolitiska kommitténs och invandrarverkets uppfattning på den här punkten.

Jag yrkar alltså bifall till den moderata reservationen nr 11.

I reservation nr 12, slutligen, anser vi att frågan om utvisning på grund av brott bör övervägas mot bakgrund av den internationella brottslighetens utveckling. När det gäller utlännningar, som har kommit till Sverige i det huvudsakliga syftet att ägna sig åt brottslig verksamhet av allvarlig karaktär, bör inte enbart längden av vistelsen tillmätas betydelse för frågan om det skall krävas synnerliga skäl för utvisning. En framgångsrik kamp mot den internationella brottslighetens förgreningar till Sverige gagnar inte bara de presumtivist skadelidande utan också den stora majoriteten utländska medborgare som i legitimt syfte vistas i Sverige.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 12 och i övrigt till utskottets hemställan.

Onsdagen den
6 juni 1984

*Invandrings- och
flyktingpolitiken*

Anf. 109 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag vill bara kort vända mig till Gullan Lindblad, som är förvånad över att jag och regeringen har gått ifrån invandrarpolitiska kommitténs förslag på flera punkter. Det är inget ovanligt i vårt politiska system att man efter en bred remissbehandling följer de råd och synpunkter som en majoritet av remissinstanserna har givit uttryck för. Det är just på de punkter där en mycket bred remissopinion har sagt ifrån att den inte accepterar förslagen som vi inte har följt utredningen. Vi har i stället försökt att sy ihop ett förslag, som skall stämma med remissopinionens uppfattning.

Anf. 110 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Jag finner det mest anmärkningsvärt att regeringen har gått ifrån förslaget om att man enligt 6 § skulle kunna utvisa flyktingar till konventionsländerna. Jag tycker att detta vittnar om en viss ängslan, om jag så får säga. Nog hade förslaget vunnit på att flyktingar enligt 3 § verkligen icke hade kommit i ett sämre läge än just flyktingarna enligt 6 §. Det har faktiskt uppmärksammats av ett flertal remissinstanser.

Jag tycker också att statsrådet måste förklara varför hon säger att moderaterna skulle vilja ha ökade polisiära befogenheter, när så tunga remissinstanser som dem jag räknade upp har sagt ja i denna fråga.

Anf. 111 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! I Sverige är det djupt förankrat att vi skall ge skydd åt de direkta konventionsflyktingarna, men dessutom skall vi utvidga kretsen av människor som vi ställer upp för till att omfatta även dem som tidigare kallades B-flyktingar och som nu återfinns under 6 § i utlänningslagen. Om man ger skydd åt dessa grupper krävs det, i konsekvensens namn, att de inte avvisas till ett land varifrån de kan skickas hem och råka illa ut. I Europarådet arbetar man på att skapa skydd för denna typ av flyktingar.

Trenden i de europeiska länderna är att fler och fler också accepterar flyktingar som har s. k. flyktingliknande skäl.

Jag menar, att om vi hade avskaffat 6 §, hade vi begränsat den svenska flyktingpolitiken och gjort den restriktivare än vad den är i dag. Det framgår också av invandrarpolitiska kommitténs arbete att man absolut inte hade kunnat ge så många människor skydd som behöver det, om vi hade avskaffat 6 §.

Anf. 112 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Är invandrarministern också medveten om, att ju fler flyktingar enligt 6 § vi mottar i vårt land, desto svårare har vi att fullfölja våra förpliktelser gentemot de verkliga konventionsflyktingarna?

Anf. 113 KARIN ANDERSSON (c):

Herr talman! Det har rätt bred politisk enighet om den invandrings- och flyktingpolitik Sverige skall föra. Trots att det finns elva reservationer till betänkandet, finns det också i dag en stark majoritet bakom huvuddragen i

invandrar- och flyktingpolitiken. Det är och har varit en styrka att så är fallet, och det är angeläget att slå fast detta inledningsvis.

Propositionen ger uttryck för en fortsatt generös flyktingpolitik. Från centerns sida tycker vi detta är bra, och även om det låter litet underligt, vill jag påstå att det i dagens situation är ett framsteg. I tider av ekonomisk åtstramning är det lätt att få gehör för en restriktivare flyktingpolitik. Det är ju också vad vi kan bevittna i de flesta västeuropeiska länder f. n. Att det finns människor med sådana tankegångar även i Sverige vittnar t. ex. det flygblad om som för några dagar sedan delades ut till alla som passerade förbi på Riksgatan, liksom många insändare i olika tidningar. Dess värre tycks moderaterna också vara inne på en sådan linje.

I en tid när flyktingsituationen i världen är värre än någonsin bör det vara självklart att Sverige med sin höga levnadsstandard tar sitt ansvar för flyktingpolitikens olika delar – också för den del som vi har att ta ställning till i dag, den del som går ut på att i Sverige ge en fristad till förföljda och förtryckta människor.

Herr talman! I allt väsentligt tillstyrker centern de förslag till ändringar i utlänningslagen som föreslagits av regeringen. I en motion har vi tagit upp några frågor som vi ansett väsentliga, och i två fall har det också lett till reservation i utskottet. Jag vill göra några kommentarer till dessa, men först vill jag säga några ord om handläggningstiderna, som har ägnats ett stort utrymme i propositionen.

Tack vare extraordinära insatser som den regering jag själv tillhörde beslöt om och som innebar ökade resurser till både statens invandrarverk och regeringkansliet, minskade ärendebalanserna starkt under första halvåret 1982. Vid regeringsskiftet var antalet oavgjorda avlägsnandeärenden på departementet exceptionellt lågt, 335. Också på invandrarverket skedde motsvarande avbetning, och väntetiderna hade starkt pressats ned. Här kan man således med positiv undermening tala om att regeringen och invandrarministern fick börja med ett avdukat bord.

Det är viktigt att handläggningstiden hålls så kort som det över huvud taget är möjligt, framför allt från den enskilde asylsökandes synpunkt men också från samhällets. Handläggningstiderna måste emellertid också ses i samband med den rättssäkerhet vår lagstiftning tillförsäkrar asylsökande och andra tillståndssökande. De ändringar i utlänningslagen som nu föreslås i syfte att nedbringa väntetiderna, framför allt förslaget om att permanent uppehållstillstånd ges redan från början till utlänningar som tillåts bosätta sig i Sverige, kommer inte i konflikt med rättssäkerhetskravet. Vi tillstyrker dem.

Det är viktigt att statens invandrarverk på tillståndsbyrån får personalresurser som ger verket möjligheter till kontinuitet i arbetet. Regeringens politik i detta avseende, som inneburit att statens invandrarverk först i tilläggsbudget fått klarhet över vilka personalresurser man kan räkna med för kommande budgetår, är olycklig. Centern har både för innevarande budgetår och för kommande budgetår i anslutning till budgetpropositionen krävt att invandrarverket skall få behålla de extra resurser som verket tilldelades våren 1982. Den ryckighet som kännetecknar regeringens politik i

det här avseendet ger inte verket rimliga möjligheter till personalplanering och motverkar därmed en angelägen förkortning av handläggningstiderna.

Så till reservationerna.

I reservation 7 har centern gjort en markering när det gäller uppehållstillstånd vid s. k. snabb anknytning. Vi noterar med tillfredsställelse att invandrarministern i propositionen uttalar att det finns skäl att i något högre grad än nu låta utlännigen få stanna kvar i Sverige även om en sådan här förbindelse upphört före den tvåårsgräns som hittills har varit generell praxis. Vi vill understryka detta. Det var framför allt kvinnor som kom att drabbas av denna praxis, nämligen sådana kvinnor som upplevde svårigheter i äktenskapet eller i samboförhållandet och som kanske t. o. m. blivit miss-handlade. Om de bröt upp ur förhållandet riskerade de att utvisas, och i sina hemländer kunde de också bli trakasserade därför att de var skilda.

Både Anita Gradin och jag har varit starkt engagerade för att förbättra dessa kvinnors situation, och det var som svar på en interpellation av Anita Gradin som jag meddelade en praxisändring som innebar större hänsynstagande till dessa kvinnors situation både när det gällde förhållandet i Sverige och när det gällde förhållandet i hemlandet. Detta var i februari 1982. Tidigare utgjorde de här snabba anknytningarna en betydande del av invandringen. När nu uppehållstillstånd skall sökas före inresan, sällas de icke seriösa förbindelserna bort, och man behöver inte befara någon okontrollerbar invandring, om man tillämpar en mycket generös praxis i det här fallet. Det är detta reservationen går ut på.

Då det gäller anhöriginvandringen i övrigt har utskottet betonat att prövning av ansökningar från anhöriga i ömmande fall – alltså anhöriga utöver den gängse kretsen – skall göras i humanitär anda. Vi vill understryka att vi finner detta viktigt.

I reservation 3 har centern tagit upp ett motionsyrkande om att upprätta ett lokalkontor för FN:s flyktingkommissarie i Norden. Det är en fråga som varit aktuell länge, och det finns ett starkt önskemål från flyktingkommissarien att få ett sådant kontor i Norden. Vi anser att man inte längre skall säga nej till detta önskemål, och vi föreslår i reservationen att regeringen i första hand skall ta upp diskussioner i frågan med övriga nordiska länder för en samordning. Men om dessa länder inte har intresse för saken bör regeringen ändå verka för upprättandet av ett sådant här kontor, i så fall förlagt till Stockholm.

Herr talman! Jag skall inte tala längre med hänsyn till det pressade tidsschemat, utan jag yrkar med dessa ord bifall till reservationerna 3 och 7 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 114 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! I det betänkande vi nu behandlar liksom i propositionen om invandrings- och flyktingpolitiken betonas särskilt att flyktingpolitiken skall vara generös och att Sverige så långt det är praktiskt och ekonomiskt möjligt bör fortsätta att ta sin del av ansvaret för att lindra den tragiska flyktingsituationen i världen. Det innebär att den svenska flyktingpolitiken bör innefatta

en generös asyllagstiftning och asylpraxis.

Nu är det så, herr talman, att begreppet generös flyktingpolitik är ett relativt begrepp. Det är beroende på de olika politiska bedömningar, värderingar och prioriteringar som skilda partier bygger på när det gäller uppfattningen om vad en generös flyktingpolitik är. Det som för det ena partiet är en nog så generös flyktingpolitik kan av andra partier, med annorlunda värderingar, uppfattas som inhuman och omänskligt restriktiv.

Moderata samlingspartiet exempelvis föreslår att 6 § i utlänningslagstiftningen skall avskaffas, och partiet anser att detta är förenligt med en generös flyktingpolitik, även om det innebär en kraftig minskning av flyktinginvandringen. Problemet med den svenska flyktingpolitiken har inte varit brist på proklamationer om nödvändigheten av en generös flyktingpolitik utan utgångspunkterna, grunderna och innebörden av det som kunde uppfattas som en sådan.

Samtidigt som man i betänkande och i proposition betonar vikten av en generös flyktingpolitik föreslår man en reglering av delar av flyktinginvandringen. Flyktingar som söker asyl och är i behov av en fristad i Sverige skall även i fortsättningen få stanna. Däremot skall en reglering ske av den flyktinginvandring som består av personer, som inte är konventionsflyktingar utan återoppar andra tungt vägande skäl av humanitär eller politisk art och som i dag får stanna enligt 6 § utlänningslagen. Syftet med regleringen sägs vara att skapa den nödvändiga flexibilitet i flyktingpolitiken som skall göra det möjligt för staten att anpassa flyktinginvandringen till våra ekonomiska resurser. Till detta anser vi från vpk det nödvändigt att anföra följande.

Hur stora resurser som kan användas för flyktingpolitiken är en politisk prioriteringsfråga, som bygger på politiska bedömningar. Flyktingpolitiken bör inte uppfattas och behandlas som en arbetsmarknadsfråga, som bör anpassas till olika konjunkturella svängningar med motsvarande efterfrågan på arbetskraft. Den är inte heller en fråga om välgörenhet, som består i att man delar ut smulorna från den rike mannens bord, när det blir något över och om det blir något över. Flyktingpolitiken är en fråga om internationell solidaritet, en grundläggande värdering som genomsyrar hela arbetarrörelsens historia. Den är också ett av de mest effektiva vapnen i kampen mot förtryck var det än förekommer. Därför är det viktigt understryka att en generös flyktingpolitik bör innebära övertygelsen om det nödvändiga i att solidariskt dela med sig också av sin litenhet, om så behövs och det gör det ju.

Man kan således inte grunda en generös flyktingpolitik enbart på bedömningen av vilka ekonomiska och andra resurser som för tillfället utan större förfång kan användas för ändamålet. Därför anser vi från vårt parti att det är helt felaktigt att hävda att Sverige har en generös flyktingpolitik genom att hänvisa till Sveriges folkmängd och till förhållandena i andra länder, såsom invandrarministern har gjort i tidigare debatter. Det har under senare år funnits tendenser till en ökad restriktivitet i den svenska flyktingpolitiken, som gör dessa markeringar nödvändiga.

Herr talman! Vi anser att viseringspolitiken såsom den praktiseras i dag bör radikalt omprövas. Den används såsom ett medel för att motstå

invandringstryck och reglera flyktinginvandringen. Den får till följd att asylsökande från länder, vilkas medborgare behöver visum för att besöka Sverige, förhindras att söka asyl här i landet. På detta sätt förhindras också konventionsflyktingar, sådana flyktingar som Sverige förpliktigt sig att ta emot i enlighet med de internationella överenskommelser som Sverige har undertecknat, att komma hit. Ett exempel på att viseringskyldigheten kan få denna effekt är Turkiet. Viseringspolitiken bör enligt vår mening inte användas på detta sätt. Viseringsfrihet bör snarast återinföras för turkiska medborgare.

Enligt propositionens förslag skall de flesta invandrare få permanent uppehållstillstånd i Sverige i samband med att det första tillståndet beviljas. Undantag skall emellertid göras för dem som får tillstånd på grund av s. k. snabbanknytning. För dem skall liksom i dag gälla en uppskjuten invandringssprövning som innebär att fortsatt tillstånd kan vägras om äktenskap eller samboende upphör.

En sådan ordning är enligt vår mening inte rimlig. Många äktenskap mellan svenska medborgare misslyckas, och det är naturligt att många gör det också när den ena parten eller båda är medborgare i ett annat land. Att den som inte är svensk medborgare i det läget skall kunna utvisas kan inte accepteras, inte minst med tanke på att den nuvarande ordningen medför stora nackdelar för utlännningar.

Den part som beviljas uppehållstillstånd på grund av anknytning kommer för sitt fortsatta uppehåll i en beroendeställning till den som är bosatt här och kan därigenom komma att känna sig tvingad att stanna i ett äktenskap som han eller hon helst skulle vilja lämna.

Den som har varit bosatt i Sverige någon tid kan komma i ett svårt läge, om han eller hon tvingas återvända till hemlandet. Det gäller särskilt kvinnor som skulle tvingas återvända till ett land där skilsmässa inte är socialt accepterad och där ensamstående kvinnor möter särskilda svårigheter.

Vi anser därför att även den som beviljas tillstånd på grund av anknytning genom äktenskap eller sammanboende alltid måste beviljas tillstånd som invandrare i samband med att det första tillståndet beviljas.

Vårt parti föreslår i likhet med invandrapolitiska kommittén att också personer som riskerar allvarligt straff eller förföljelse för icke-politiska handlingar eller förhållanden som inte är kriminella i Sverige och inte heller förkastliga enligt svensk rättsuppfattning hänförs till 6 § i utlänningslagen. Hit hör de sökande som riskerar allvarligt straff eller förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning.

I vad gäller frågan om återkallelse av permanent uppehållstillstånd anser vårt parti i likhet med invandrapolitiska kommittén att möjligheter bör införas att i vissa fall behålla permanent uppehållstillstånd, även om bosättningen upphör.

Syftet är att underlätta för den som varit bosatt i Sverige några år att pröva på att återvända till hemlandet och samtidigt ha kvar rätten till bosättning i Sverige. En sådan möjlighet ligger dessutom i linje med det invandrapolitiska valfrihetsmålet. Permanent uppehållstillstånd bör kunna få behållas efter

anmälan till statens invandrarverk av den som varit bosatt här en viss tid, varvid tre till fyra år anges som en riktpunkt. Den som har bott här legalt i tio år eller mer bör få behålla permanent uppehållstillstånd utan tidsbegränsning.

Vi är övertygade om att varje restriktivitet på det här området kommer att kraftigt minska återinvandringen av de här i landet fast bosatta invandrarna. Varje inskränkning av valmöjligheten i vad gäller bosättning i Sverige eller det ursprungliga landet kommer att minska benägenheten till återflyttning till hemlandet, inte minst med tanke på att återanpassningen i hemlandet är en mycket svår och framför allt tidsmässigt långvarig process.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer.

Anf. 115 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Alexander Chrisopoulos anser inte att vi moderater har en generös flyktingpolitik. Så långt i generositet som vpk går i sin motion torde vi aldrig kunna komma, men jag vill ändå påstå att vi är mer konsekventa i vår uppfattning än Alexander Chrisopoulos har visat sig vara på senaste tiden.

Jag har läst invandrarpolitiska kommitténs betänkande mycket noggrant och har där kunnat finna att Alexander Chrisopoulos i utredningen har godkänt såväl möjligheten att direktavvisa "§ 6-flyktingar" till tredje land, alltså en skärpning, som att vi skall ha en resursanpassad invandring, vilket också propositionen förespråkar. I dag är Alexander Chrisopoulos mycket, mycket generös och vill de facto ta hit alla som över huvud taget vill komma till Sverige.

Anf. 116 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Den generositet som vår motion bygger på när det gäller flyktingpolitiken utgår från vissa grundläggande funderingar om internationell solidaritet. Moderata samlingspartiet delar inte dessa tankar, och det är jag medveten om. Jag hade inte förväntat mig något annat heller.

Men det som är intressant i sammanhanget är väl vad som betecknar moderata samlingspartiets politik. Där är det inte fråga om en mer eller mindre generös inställning utan om en reaktionär, restriktiv hållning. När ni exempelvis föreslår att 6 § utlänningslagen skall avskaffas innebär det följande: De flesta av de flyktingar som får tillstånd att komma till Sverige i dag beviljas detta enligt 6 § utlänningslagen. Även om man har en mer generös tillämpning av 3 §, även om en del gränsfall som i dag får tillstånd som B-flyktingar i fortsättningen skall kunna få asyl som konventionsflyktingar, återstår åtskilliga tusen flyktingar som kommer att berövas möjligheten att stanna i Sverige.

Era förslag om avskaffande av 6 § betyder att flyktinginvandringen till Sverige minskas med åtskilliga tusen personer. Även om ni försöker kamouflera det med något slags rättvisare eller striktare tillämpning av lagen, är detta en reaktionär flyktingpolitik som absolut inte bygger på några värderingar om internationell solidaritet.

Anf. 117 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Alexander Chrisopoulos har inte hört på, för vi har inte enbart velat avskaffa 6 §. Vi har velat utvidga 3 §, och i den mån den inte skulle tillåta tillräckligt många att komma skulle det finnas ett ytterligare tillägg till 31 § utlänningsförordningen som medger rätt för dem som av humanitära skäl behöver det att komma till Sverige.

Jag vill ändå återigen erinra Alexander Chrisopoulos om vad han själv har varit med om att skriva under i utredningen, nämligen att invandringen av andra än konventionsflyktingar enligt 3 § utlänningslagen skall vara reglerad, dvs. den måste kunna anpassas till Sveriges resurser när det gäller att erbjuda arbete, bostäder, utbildning etc. Invandringen måste vidare kunna regleras så att det skall vara möjligt att inom ramen för oförändrade resurser ta hand om spontaninvandrande flyktingar.

Detta var alltså för någon månad sedan. I dag har Alexander Chrisopoulos en annan uppfattning.

Anf. 118 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Självfallet har jag många uppfattningar när det gäller det betänkande som invandrapolitiska kommittén lade fram, men de uppfattningar som finns återgivna i de andra delarna av betänkandet föredrar man att inte läsa igenom. Naturligtvis är det så, att om man citerar valda delar av ett betänkande måste man samtidigt vara medveten om att i en partipolitiskt sammansatt utredning kan ingen få igenom alla sina egna partipolitiska ståndpunkter.

Andre vice talmannen anmälde att Gullan Lindblad anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

7 § Anf. 119 ANDRE VICE TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas utbildningsutskottets betänkande 28 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

8 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1983/84:39 Kommunalekonomiska frågor inför år 1985, m. m. (prop. 1983/84:133 och prop. 1983/84:150 delvis)

1983/84:40 De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen m. m. (prop. 1983/84:150 delvis)

1983/84:45 Vissa åtgärder för att dämpa pris- och kostnadsutvecklingen (prop. 1983/84:200)

Skatteutskottets betänkande

1983/84:55 Ändringar i lagen om punktskatter och prisregleringsavgifter
m. m. (prop. 1983/84:176 delvis, 1983/84:180 delvis, 1983/84:194 delvis
och 1983/84:195 delvis)

Nr 165

Onsdagen den
6 juni 1984

Utbildningsutskottets betänkande

1983/84:31 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Näringsutskottets betänkande

1983/84:41 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

9 § Kammaren åtskildes kl. 17.54.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Onsdagen den 6 juni

Andre vice talmannen 124
Tredje vice talmannen 3, 4
Adelsohn, Ulf (m) 80, 86, 89
Andersson, Karin (c) 118
Andersson, Sten, socialminister 44, 49, 55
Carlstein, Rune (s) 71, 75, 77, 79, 85, 87
Chrisopoulos, Alexander (vpk) 120, 123, 124
Claeson, Tore (vpk) 106, 108
Ekman, Kerstin (fp) 105, 108
Eliasson, Ingemar (fp) 4, 20, 21, 27, 30, 46, 52
Franzén, Tommy (vpk) 65, 68, 70
Gard, Margareta (m) 105
Gradin, Anita, statsråd 112, 118
Gustavsson, Rune (c) 16, 18, 28, 31, 47, 53
Häggmark, Siri (m) 99, 104
Johansson, Kjell (fp) 62, 68, 70, 75, 76
Jonsson, Göte (m) 9, 18, 26, 30, 37, 39, 48, 54
Josefson, Stig (c) 57, 60, 61, 67, 69, 75
Lantz, Inga (vpk) 18, 21, 22, 28, 32, 49, 55, 95
Lindblad, Gullan (m) 100, 103, 115, 118, 123, 124
Lundgren, Bo (m) 40, 46, 51, 59, 61, 66, 69, 73, 76, 80
Mattsson, Kjell (c) 105
Palmqvist, Margareta (s) 107, 108
Skårvik, Kenth (fp) 99, 103, 104
Svensson, Evert (s) 22, 29, 32, 85, 87, 96
Svensson, Jörn (vpk) 77, 80, 86, 88, 95, 97
Söder, Karin (c) 90, 96, 98
Westin, Aina (s) 34, 38, 40
Öhrsvik, Lena (s) 101, 104
Östh, Rosa (c) 33, 37, 39